

Alter
06
1911

B^k Moltzer.
Kast 5, Pl. C
N° 16

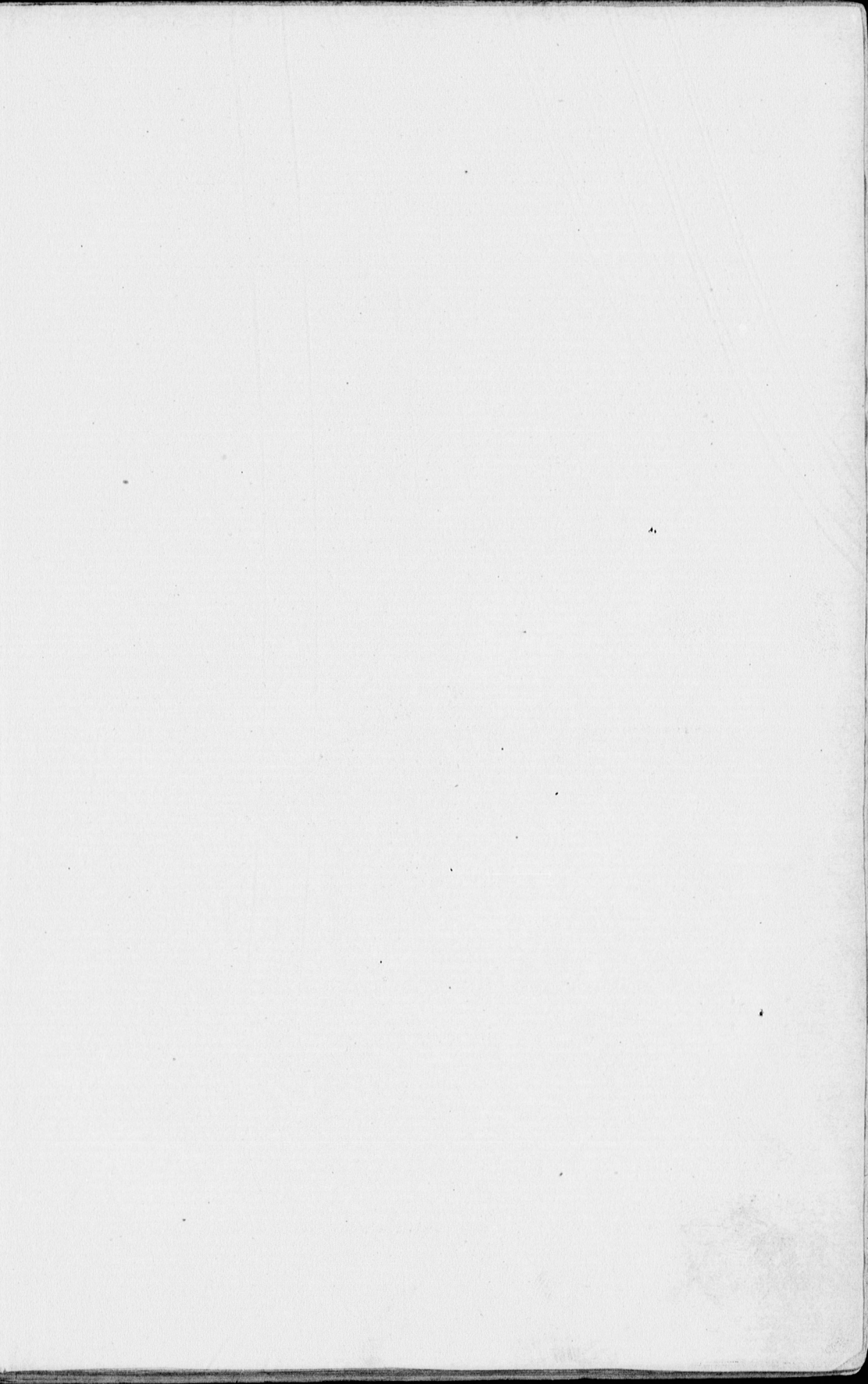
De tyd en heeft noyt weghgenomen

So blinkt hun deugt voor iedereen.

Den naam en 't overschot der vromen

Want nadat zy zijn overleên

B.M. 5. C. 10

Jan de Winkel.

Pladrijden enz. II

MR. JOAN BLASIUS

als vertegenwoordiger van de romantische richting onzer letterkunde
in de zeventiende eeuw.

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

1899 9932

INLEIDING.

Waartoe eene zoo uitvoerige beschouwing over het leven en de werken van eenen dichter, die zoo weinig bekend is, en zoo weinig blijvends heeft geleverd, als M^r. Joan Blasius? zal misschien de een of ander vragen bij het lezen van den titel dezer monographie. Op die vraag wil ik vooraf een antwoord geven, daar niet het toeval, maar een beginsel de keuze van mijn onderwerp heeft bepaald.

Reeds elders ¹⁾ heb ik er op gewezen, dat de blijkbare voorliefde, waarmeê tot nog toe hoofdzakelijk de uitstekendste voortbrengselen onzer letterkunde zijn bestudeerd en ook bestudeerd moesten worden, aanleiding kon geven tot eene onvolledige en dus eenzijdige voorstelling van de geschiedenis

¹⁾ *Tijdschrift voor Ned. taal- en letterkunde*, I., (Leiden, 1881), bl. 64 vlg.

der letterkundige ontwikkeling in ons vaderland, zoodat b. v. in den regel de classieke richting voor de heerschende richting in de zeventiende eeuw werd gehouden, en de romantische voor dien tijd van minder beteekenis werd geacht. Zulk eene geschiedkundige dwaling kan alleen hersteld worden door ook de dichters van den tweeden of derden rang tot het onderwerp van studie te maken, natuurlijk niet van aesthetisch-critische studie, die uit den aard der zaak bij hen tamelijk onvruchtbaar zou zijn, maar van zuiver historische studie. Wie zich daarmee bezig houdt, of met de uitkomsten daarvan kennis maakt, moet zich dan ook niet veel aesthetisch genot voorstellen, maar zal zijne moeite daarentegen rijkelijk beloond zien, indien hij er belang in stelt te weten, hoe onze voorvaderen hebben gedacht, hoe zij hebben gewerkt, wat zij hebben genoten, in één woord, van welken aard hun geestelijk leven is geweest.

Wie nu meent voor de kennis der beschavingsgeschiedenis van een volk ruime bijdragen te zullen vinden in de dicht- en proza-werken van vroegeren tijd, en in het verhaal der levensomstandigheden van die schrijvers, moet zijne aandacht in de eerste plaats vestigen op de werken van hen, die voor een tijdperk van meer of minder omvang toongevers zijn geweest, of in wier werken zich een zeker tijdperk het duidelijkst en veelzijdigst afspiegelt. Daarnaast echter komen ook die dichters in aanmerking, welke — al werden zij in hunnen eigen tijd dan ook niet voor dichters van den eersten rang of toongevers gehouden — toch door de uitgebreidheid van hunnen omgangs-

kring of door hun aandeel aan de eene of andere letterkundige beweging huns tijds, er door hunne werken toe kunnen bijdragen om ons een beter inzicht in het karakter van dien tijd te geven. Tot de dichters van de laatste soort nu behoort Mr. Joan Blasius. Zijne levensomstandigheden, tot nog toe zoo goed als geheel onbekend, kunnen — althans voor een deel van zijn leven — tot in de kleinste, schijnbaar onbeduidendste, bijzonderheden worden nagespoord, en geven ons een beeld van hetgeen in de tweede helft der zeventiende eeuw een gestudeerd man was, die tevens man van de wereld wilde zijn. Zijn omgang met dichters en geleerden van allerlei rang — de voortreffelijkste en meest bekende niet uitgezonderd — brengt ook ons bij de lezing zijner werken in aanraking met de meest verschillende en belangrijkste persoonlijkheden; terwijl zijn tooneelarbeid kan beschouwd worden als type van eene richting, die tal van aanhangers had, en alleen minder bekend is, omdat zij onzen smaak niet meer bevredigt, en dus bij eene oppervlakkige kennismaking met onze oude letteren onbeoefend kan blijven. Eindelijk treedt ook Blasius op het eind van zijn leven als woordvoerder op van de richting, die op het tooneel heerschte vóór zich daar de Fransch-classieke richting deed gelden, en is hij als de voornaamste tegenstander van het kunstgenootschap „*Nil Volentibus Arduum*“ ook persoonlijk van geschiedkundige beteekenis, zoodat hij dus niet alleen als type van verscheidene tweeden- of derdenrangsdichters der romantische richting, maar zelfs als historische figuur eene monographie verdient.

Moge nu mijne beschouwing van zijn leven en zijne werken geoordeeld worden, het een en ander te hebben bijgedragen tot grondiger kennis van het geestesleven onzer vaderen in de zeventiende eeuw, dan zal ik mij gelukkig rekenen, dat ik mij niet heb laten afschrikken door de geringe bekendheid van den man, voor wien ik de belangstelling mijner lezers inroep.

EERSTE HOOFDSTUK.

Blasius vóór zijn optreden als dichter.

JOAN LEONARDSZ. BLASIUS werd, volgens zijn eigen getuigenis, geboren den 13^{den} April 1639 ¹⁾, waarschijnlijk te Leiden. In de opdracht van zijn tooneelstuk *Dubbel en Enkkel* toch merkt hij op, dat een stuk van Plautus, de *Amphitruo*, door eenen Hagenauer (namelijk Isaäk van Damme), en een ander, de *Aulularia*, door eenen Amsterdammer (namelijk Hooft) in het Nederlandsch was overgebracht, en wenscht hij, „dat een *Leyenaer*, hun wederzijdse Nabuur.“ door de *Menaechmi* van Plautus onder den titel van *Dubbel en Enkkel* te vertolken,

¹⁾ In de opdracht van *Fidamants Bijrijmen* aan zijne moeder (geschreven in Oct. 1663) zegt hij, dat hij den 13^{den} April van het volgende jaar zijn 25ste jaar zal bereiken. Zie *Fidamants kusjes*, enz. bl. 199. Vgl. de opdracht van zijn *Lysander en Kaliste*, 2de deel. Daarmee stemt ook overeen de opgave in het *Album Studiosorum Academiae Lugduno-Batavae MDLXXV—MDCCLXXV*, Hagae Comitum 1875, waar op den 25sten Febr. 1660 staat ingeschreven Joannes Leonardi Blasius, Leidensis, 20 J(urist). In strijd echter met die opgave is, dat wij in hetzelfde album ingeschreven vinden op 8 Maart 1655 Johannes Leonardi Blasius, Holsatus, 17 M(edicus). Daar Blasius ook medicijnen studeerde, behoeft de letter M. ons niet te verwonderen; maar wel is het vreemd, dat hier — zeker te onrechte — als zijn geboortejaar 1637, of meenen wij, dat hij, als toen bijna 17 jaar, zich reeds als zóó oud heeft opgegeven, 1638 moet gesteld worden, evenals de opgave, dat hij Holsteiner was, ons verbazen kon, daar hij later Leidenaar heet, wanneer wij zouden willen aannemen, dat hij in Holstein geboren was. Gewoond kan hij er hebben.

verlof krijgje hen „na te galmen.“ Ook spreekt Arend van den Bosch hem aan als „geleerd' en wakkre Leydenaer“ ¹⁾.

Zijn vader, LEONARD BLASIUS, raad en generaal-opperbouwmeester bij Christiaan IV van Denemarken, stierf reeds in 1644 en was dus slechts kort in de gelegenheid voor de opvoeding van zijnen zoon zorg te dragen. Die taak rustte nu verder op de schouders zijner moeder, HILLEGONDA BARTELINGS, van wie hij dankbaar erkent, „dat zij hem niet alleen met waakken en braakken heeft opgevoed, maar self Sorge gedraagen, dat hem onder de handen van getrouwe en vernuftige Leermeesters verstand en redelijke herssens wierden ingescherpt“ ²⁾. Die moederlijke zorgen deelde hij met zijnen eenigen broeder, zooals hij hem zelf noemt, GEERARD BLASIUS, die meer dan vijftien jaar ouder moet geweest zijn, dan hij ³⁾, en geboren werd te Oostvliet in het land van Cadzand. Met zijnen vader ging deze mede naar Kopenhagen, en vandaar naar Leiden, waar hij sinds 1645 philosophie en medicijnen studeerde. Na daar gepromoveerd te zijn, vestigde hij zich te Amsterdam, waar hij in 1660 stadsdokter en buitengewoon hoogleeraar. in 1666 gewoon hoogleeraar en in 1670 stadsbibliothecaris werd. Hij maakte naam door verscheidene geneeskundige werken en werd in 1681 lid der keizerlijk Russische Academie van Natuur en Kunst, onder den naam van Podalirius Secundus. Den 25sten Maart 1692 is hij gestorven ⁴⁾. Hij was gehuwd met

¹⁾ In zijn lofdicht voor Blasius' *Geslachtboom der goden en godinnen*. De toe-eiygening van dat werk dateert hij zelf „uyt mijn vaderlijk Leyden.“

²⁾ Zie *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 197.

³⁾ In het *Album Stud. Acad. Lugd.—Bat.* vinden wij de beide volgende tegenstrijdige opgaven: 4 Juli 1645, Gerardus Blasius, Holsatus 20. P; en 25 April 1656, Gerardus Blasius Amstelodamensis, 29 M. Dr. Hoe verkeerd de opgaven van den leeftijd in het *Album Studiosorum* soms zijn, vindt men ook bevestigd door Dr. R. Fruin in diens aantekeningen op de *Overblijfsels van Geheugchenis van Coenraet Droste*, bl. 279 vlg.

⁴⁾ Zie J. A. de Chalmot, *Biogr. Woordb. der Ned.*, Amst. III (1798) bl. 131; Van der Aa, *Biogr. Woordb. der Ned.* II bl. 598; Paquot, *Mémoires pour servir à l'histoire littéraire*. Louvain 1770 III p. 500 vlgg. waar men eene lange lijst zijner werken vindt, en *Illustris Amstelodamensium Athenaei Memorabilia*, Amst. 1832 (annotationes Lennepii) p. 97, 119, 136 sqq., 141, 155.

KORNELIA VAN OTTINGA, die door haren schoonbroeder Joan zijne „beminde sus“ wordt genoemd, en die het blijkbaar zeer goed met hem kon vinden ¹⁾). Waarschijnlijk was zij eene nicht van de Blasiussen, ten minste eene Maria van Ottinga wordt zoo door onzen dichter genoemd ²⁾). Of Gerard Blasius genoeg Latijnsche verzen gemaakt heeft, om het oordeel van Hofmann Peerlkamp te rechtvaardigen, die hem rangschikt onder de dichters „qui sine capite ambulat“ ³⁾, weet ik niet, maar eenigermate kan men hem toch beoordeelen naar de beide disticha als lofdicht voor *Fidamants Kusjes* „fratri suo unico, dilecto, Joan. Leon. Blasio“ gewijd, die aldus luiden:

„Quae tua coelesti stat Coelestina libello
Visa tibi potuit, lecta placere mihi.
Vivere das illam, quae Te quoque vivere gaudet. “
Utraque sic vestrûm vita perennis erit.“

In dien bundel is één gedichtje door Joan aan zijnen broeder Gerard gericht, als antwoord op diens aansporing om zijne liefde zoo niet te bedwingen, dan toch minder openlijk te toonen ⁴⁾): misschien een bewijs van de eenigszins vaderlijke verhouding, waarin de zooveel oudere broeder tot den jongeren zal gestaan hebben.

Behalve eenen eenigen broeder had Joan Blasius ook eene eenige zuster, ELEONORA, aan welke hij in 1658 een gedichtje wijdde, om haar, als een tweede Tibullus, te troosten over den dood van haren papegaai. Aldus voert hij het stervende diertje sprekend in:

„De papegay van Suster Leonoor
Sijn verw ververvende,
Op datse om sijn dood haar droefheyd smoor,
Sprak dus al stervende:“ ⁵⁾

¹⁾ Zie zijne *Mengeldichten*, bl. 149, en vgl. bl. 2, waar hare ontijdige, maar voorspoedige bevalling van eenen zoon (in 1658) wordt bezongen.

²⁾ Zie *Mengeldichten*, bl. 263 vlg.

³⁾ P. Hofmann Peerlkamp, *De vita, doctrina et facultate Nederlandorum, qui carmina latina composuerunt*, ed. alt. Harlemi, 1838, p. 406.

⁴⁾ *Fidamants Kusjes*, enz., bl. 29.

⁵⁾ *Mengeldichten*, bl. 9.

Drie jaar later maakte hij het volgend versje „Op een Venus ten huysse van zijn Heer Broeder Geeraard Blasius, geschildert door zijn Suster, Juffer Eleonora Blasias :

„Dus maald' Eleonoor Cypres met losse lokken,
 Wiens kronkelend gewier golft dartel langs de rug,
 Vol silver seeschuym, als bevroze watervlokken.
 Haar hals, haar borst, haar hand, en al 't gesicht is vlug
 Spijt een Timanthes met haar kunst en verw betrokken.
 Minerv' en Juno sach 't, en sprak, van twisten moe:
 Dees Venus komt alleen de eer van schoonheyd toe“¹⁾.

Hebben wij alzoo het gezin van Leonard Blasius leeren kennen, en zullen wij spoedig ook kennis maken met verscheidene bloed- en aanverwanten van onzen dichter, van zijn voorgelacht valt niet veel te vermelden. Zelf zegt hij er van, met toespeling op de maan in zijn wapen :

„Ons stamhuys spruyt niet uyt de stam der Saraceenen,
 Ons oude ouders wieg in Neerland is bescheenen,
 Wiens nasaat thans met mij de naam van Neerduytsch draagt.
 Ons schild, een *halve maan*, tweehoornig, als gepeerelt
 So blank, draagt onvermomt een suyer wesen veur,
 't Aanschouwt een *kabblend meer*, waar in se lag gedooken,
 Bedroeft om 't droef geval van ons voorouders lot.
 Nu prijktse weder schoon, die barning doorgebrooken,
 En met ons rijsend huys rijst aan het Hemels-slot“²⁾.

Ook elders zegt hij, dat zijn „waapenkoleur en livrey gewoonlijk heemelsblaaw is,“ en dat „daar een groeyende halve maan in blinkt“³⁾, terwijl Oudaen hem iemand noemt,

„diens *neergekromde Maan*
 Nu over 't water zweeft, in 't vaderlijke wapen“⁴⁾.

Door de dichtbundels van Blasius maken wij kennis met verscheidene zijner neven, zonder dat het ons echter gelukken mocht te ontdekken op welke wijze zij met hem verwant waren. Te Rotterdam woonden ten minste twee zijner neven, de een,

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 184.

²⁾ *Mengeldichten*. bl. 145.

³⁾ Zie Opdracht van *Fidamants Kusjes*.

⁴⁾ J. Oudaen, *Poëzy*, Amst. 1712 II bl. 332.

Hendrik de Haas ¹⁾, en de ander Joan de Mey, die daar in 1663 burgervandrig was, en van denzelfden leeftijd als Blasius schijnt geweest te zijn, daar zij in denzelfden tijd onder de macht der liefde verkeerden: een neef, dien hij tevens een „oprecht vriend“ noemt ²⁾). Misschien was een broeder van dezen Mr. Jacob de Mey, in 1663 door zijnen neef Blasius advocaat voor den hove van Holland genoemd ³⁾).

Twee zijner neven woonden te Kopenhagen, eene omstandigheid, die tot de gissing zou kunnen leiden of zijne moeder misschien eene Deenschē geweest zij. De eerste van deze was THOMAS BARTHOLYN, Med. doctor en professor te Kopenhagen ⁴⁾ (geb. 1616 † 1680), een man van Europeesche vermaardheid, zóó zelfs, dat hem een professoraat aan de hoogeschool te Messina werd aangeboden, hetwelk hij echter afsloeg, omdat hij liever in zijn vaderland wilde blijven. Hij was polyhistor in den goeden zin des woords, want niet alleen zijn de geschriften, die hij in zijn eigenlijk vak, de geneeskunde, leverde, van groote beteekenis voor hunnen tijd, maar bovendien maakte hij zich ook zeer verdienstelijk door grondige werken over godgeleerdheid en Deensche geschiedenis ⁵⁾. Met recht mocht Oudaen spreken van „de geleerde Bartholijs“ ⁶⁾, want ook reeds zijn vader, Kaspar Bartholyn (geb. 1585 † 1629) maakte zich, ook buiten Denemarken, bekend door verschillende anatomische, medische en physische werken, en wordt de stamvader van een geheel geslacht van geleerden genoemd ⁷⁾.

Blasius' tweede Deensche neef was WILLEM WORM, die in 1663, evenals Bartholyn, te Kopenhagen hoogleeraar in de Medicijnen was en dien hij zijnen „oude en vertrouwde“ noemt ⁸⁾),

¹⁾ *Fidamants Kusjes* enz., bl. 248.

²⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 298.

³⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 303.

⁴⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 241.

⁵⁾ Zie Frederik Winkel Horn, *Geschichte der Literatur des Skandinavischen Nordens*, Leipzig 1880 p. 151 vlg.

⁶⁾ J. Oudaen, *Poëzy*, Amst. 1712 II bl. 330 in een bruiloftslied op Blasius.

⁷⁾ Door Fr. Winkel Horn, t. a. p. 151.

⁸⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 3.

zoodat hij wel niet veel in leeftijd van hem verschild zal hebben. Een neef was dus waarschijnlijk ook wel van hem, al noemt hij hem ook niet uitdrukkelijk zoo, Matthias Olai Worm ¹⁾, die in 1658 met hem te Leiden studeerde, onder de vier vrienden behoorde, aan wie hij zijn eerste tooneelstuk opdroeg, en dat stuk met een Latijnsch lofdicht versierde ²⁾.

Als zijne nicht vinden wij genoemd Henriette van Ruyl, te Emden, aan wie hij in 1659 een „*wapenglas* tot pronk aan haar gewelf“ zond ³⁾, en bij wie hij een paar maal schijnt gelogeed te hebben, daar verscheidene zijner gedichtjes uit Emden gedateerd zijn. Zoo zien we hem b. v. in den zomer van 1658 van Leiden over Amsterdam, Franeker en Leeuwarden een reisje naar Emden maken.

Tot de oudste vrienden zijner jeugd schijnt te behooren Gijsbert Kriex, die in 1663, na schout van Lopik geweest te zijn, kanunnik van de St. Maria-kerk en advocaat voor den hove van Utrecht was, en wien hij op vier-en-twintigjarigen leeftijd den naam van „aaloude vriend“ geeft ⁴⁾. Tot zijne oudste vrienden rekende hij later ook nog Joannes de Karpentier, zooals hij zegt,

„Wijl vriendschap hen van jongsaf dee verbinden.“

Hij zal ook wel een tijdgenoot van Blasius aan de Academie geweest zijn, maar vakgenoot was hij niet, want hij studeerde theologie, en werd den 25sten April 1660 bevestigd als predikant te Barendrecht, bij welke gelegenheid Blasius een vrij lang gedicht maakte ⁵⁾. In 1661 of 1662 is hij overleden, verscheidene stichtelijke werkjes nalatend ⁶⁾. Met de familie de Karpentier zullen wij Blasius later nog nauwer verbonden zien.

¹⁾ Denkelijk een zoon van den bekenden Ole Worm (geb. 1588 † 1654), die zich door zijne oudheidkundige werken, in 't bijzonder zijne *Monumenta Danica*, Hafniae 1643, beroemd maakte.

²⁾ Zie de opdracht van zijn blijspel *De Edelmoedige vijanden*, Amst. 1658.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 31.

⁴⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 310.

⁵⁾ *Mengeldichten*, bl. 62—66.

⁶⁾ Zie Van der Aa, *Biogr. Woordenboek* III bl. 204.

Stellig was vriend zijner jeugd, en zelfs meest vertrouwde, zoodat hij hem zijnen „broederlijken vriend“ noemt, FRANÇOIS MARCELLUS, met wien hij, zooals hij zegt, „door ééne woonstad, ééne schoolgang, ééne letteroeffening, ééne Pallas-dienst en evenveelheyd van jaaren (innig) verbonden leefde“ ¹⁾. Daar Marcellus vermoedelijk werd opgevoed door zijne tante Anna van der Burch, echtgenoot van den hoofdofficier der stede Leiden, Mr. Gerard van Hooegeveen, schijnt ook bij haar onze dichter steeds een welkomen gast te zijn geweest, zoodat hij spreken kon van „dankbaarheid, die hij haer van so veel jaaren herwaarts voor onverdiende gunsten schuldig was.“ Met hare dochter Katharina, een vriendinnetje zijner jeugd, stond hij blijkbaar op vertrouwelijken voet, althans hij wijdt haar een, juist niet zeer kiesch, gedichtje toe op een geschenk, dat „zijn trouwste vriend“ Marcellus voor hen beide in 1658 uit Neurenberg had meêgebracht, en dat zeker tot de zonderlingste geschenken kan gerekend worden, welke iemand ooit aan zijne nichtjes heeft vereerd, namelijk eene zoogenaamd gedresseerde vloot aan eenen gulden ketting liggende ²⁾. Ook Marcellus was een van de vier vrienden, aan wie Blasius zijn eerste tooneelstuk opdroeg, en in zijnen bundel *Fidamants Kusjes* is een gedicht aan hem gericht ³⁾. Na volbrachte studiën deed Marcellus, die door zijnen vriend een „schrander rechtsgeleerde“ genoemd wordt, eene „weereldreys;“ doch nog vóór hij terug gekeerd was, overleed hij in 1661 te Bordeaux. Op zijn graf werd „tot een ongeveynst teekken van hunne sonderlinge onderlinge vriendschap,“ op verzoek van Marcellus' oom Gerard van Hooegeveen, een Latijnsch grafdicht van Blasius ingebeiteld, zooals hij vermeldt in de opdracht van het tweede deel van zijn tooneelspel *Lysander en Kaliste* in 1662 aan Mevr. Anna van Hooegeveen, geb. van der Burch, welke opdracht tevens bewijst, hoezeer

¹⁾ Zie de opdracht (aan Marcellus' tante, Mevr. Anna van der Burch, echtgenoot van Geeraard van Hooegeveen) van zijn *Lysander en Kaliste*, 2de deel, Amst. 1663, gedateerd van 13 April 1662.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 4.

³⁾ *Fidamants Kusjes* enz bl. 214.

hij de nagedachtenis van zijnen boezemvriend in eere bleef houden.

Met Marcellus zal Blasius wel het onderwijs hebben genoten van CORNELIUS SCHREVELIUS, die van 1642 tot zijnen dood (26 Oct. 1664) rector van de Latijnsche school te Leiden was, en bekend is door zijne uitgaven van Grieksche en Latijnsche schrijvers, waaraan hij de aantekeningen van verschillende geleerden toevoegde. Dat Blasius in Schrevelius niet alleen den geleerde waardeerde, maar ook den vaderlijken vriend, in wiens gezelligen huiselijken kring hij menig aangenaam uur, vooral als student, en ook nog na zijne promotie, doorbracht, blijkt uit menig gedicht en vooral ook uit zijne uitvoerige dichterlijke beschrijving van de schilderij, waarop Jacob Toorenvliet den rector met zijne gade, Theodora van Groenendijk (dochter van den Leidschen burgemeester Jan Rippertsz van Groenendijk) en hunne elf kinderen in 1661 afbeeldde bij gelegenheid van hunne zilveren bruiloft ¹⁾. Door dat gedicht leidt hij ook ons den ruimen kring van den Leidschen rector binnen. Wij maken er kennis met Schrevelius' vijf zoons, Theodoor, Joannes, Andries, Peter en Kornelis, en zijne zes dochters, van de jongste af: Katharina, Anna, Kornelia, die door Blasius een paar maal bezongen werd ²⁾, Hillegonda, de schoonste van het zestal, door Blasius bij Helena vergeleken ³⁾, Maria, die hare moeder in het bestuur van het huishouden ter zijde stond, en als eene Martha wordt geschilderd, en eindelijk de oudste, de geleerde Adriana, welke laatste drie elk slechts een jaar met elkaar in leeftijd verschilden ⁴⁾. Vooral ADRIANA was het, met wie Blasius in zeer vriendschappelijke betrekking stond. Den 4^{den} Januari 1638 geboren ⁵⁾, was zij slechts één jaar

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 276—284.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 252 en 259.

³⁾ Ook in een gedichtje, waarin hij haar Helena Schrevelia noemt, *Mengeldichten*, bl. 133.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 254. Zie een gedicht van Blasius op eene geschilderde hel, hangende in de saal van Mejuffers Adriana, Maria, Hillegonda Schrevelia, oudste Dochters van mijn heer Kornelis Schrevelius (16 Dec. 1660) *Mengeldichten* bl. 134 vlg.

⁵⁾ Blijkens een gedicht van Blasius, den 4^{den} Januari 1661 op haren drie-en-twintigsten verjaardag. *Mengeldichten*, bl. 142.

ouder dan onze dichter, en aan haar is het eerste versje, dat wij van hem over hebben, en dat den 13^{den} April 1657 vervaardigd werd, gewijd. Op de volgende wijze bezingt hij daarin een portret, dat Adriana van haren vader had geteekend:

„Hier sietmen, hoe de kunst met Dochters liefde strijt,
En speelt op 't blauw papier met root geteekent krijt.
De Vader heeft haer eerst na 't leeven voortgeteelt,
Nu wort hij weer van haar na 't leeven afgebeelt.
Welk deel is hier voor best te reek'nen,
Haar liefde, of haar kunstig teek'nen?“¹⁾

Sinds hij Leiden metterwoon verliet, en zich te Amsterdam vestigde, vergat hij zijne oude vriendin niet. Nauwelijks is hij op het eind van 1660 naar Leiden teruggekeerd, of hij tracht de oude vriendschapsbanden weêr aan te knopen door haar „zijn verliefde Mercurius“ met het volgend gedichtje aan te bieden:

„Aanvaard, Geleerde Nymf, mijn Roedrigs Minnevuur,
Tot teeken, als voorheen, dat noch ons vriendschap duur:
Is schoon mijn offer klein, vergelt doch mijn Merkuur
Met sulk oprechte gunst als ik hem t' uwaarts stuur.“²⁾

Wanneer hij haar „geleerde nymf“ noemt, spreekt hij misschien meer de waarheid, dan wanneer hij haar kort daarop aanspreekt als

„Bevallig Maagdebeeld en puyk der Leydse Joffren“³⁾;

want zij behoorde stellig, zooal niet tot de „femmes savantes“, dan toch tot die begaafde vrouwen, waaraan de zeventiende eeuw zoo rijk was. De grootste lof uit zijnen mond was het zeker, dat hij haar bij Katharina Questiers vergeleek⁴⁾, en hij nam dan ook aan hare letteroefeningen evenzeer deel als aan die van zijne Katharina. Toen hij in 1661 weêr te Leiden voor eenigen tijd woonde, werd hij door haar op hare eigene kamer ontvangen, waar eene rijkvoorzienne boekenkast

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 1.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 127.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 137.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 142.

het bewijs van hare studieliefde gaf, waar „dicht gedichte bladen“, met meesterhand geschreven, en „duurbre tekeningen“ van hare kunstliefde getuigden, waar zelfs grootere en kleinere fluiten, van welke Blasius er o. a. eene van haar te leen kreeg, bewezen, dat zij ook de muziek niet verwaarloosde, zoodat Blasius kon zeggen, dat zij den tijd, aangenamer dan hij met het Romeinsche recht, doorbracht met

„Fluyt, Viool, Penceelen
Pennen, Potloot, Verw en Doek.“ ¹⁾

Van hare dichtkunst is mij geene andere proeve bekend, dan het lofdicht op Blasius' *Geslachtboom der goden en godinnen*.

Door de Schrevelii kwam Blasius zeker ook in kennis met de Groenendijken, ten minste twee meisjes uit die familie bezong hij, Agatha ²⁾ en Maria, die hem den 27sten Aug. 1661 op haren vijftienden verjaardag tot dichten ontfonkte ³⁾, evenals hij een bruiloftsdicht maakte voor Mr. Joan van Groenendijk, secretaris der weeskamer te Leiden, en Esther de la Cour ⁴⁾. Doch keeren wij tot vroegeren tijd terug, om de chronologische volgorde, waarin ik de levensgeschiedenis van onzen dichter wensch mede te deelen, niet al te zeer uit het oog te verliezen. Door Blasius te schilderen in zijne verhouding tot den familiekring van zijnen rector, heb ik hem onwillekeurig reeds in zijnen studententijd doen optreden, alvorens te herinneren, dat die den 8sten Maart 1655 voor hem aanbrak, toen hij zich in het album van het Leidsch Atheen liet inschrijven als student in de medicijnen, zooals hij ook door zijne vrienden Matthias Worm en Lodewijk de Keyser werd genoemd ⁵⁾, ofschoon hij eigenlijk in de rechten studeerde, en in dat vak later ook gepromoveerd is.

Dat hij ijverig studeerde, blijkt uit alles, wat wij door en over hem vernemen, en dat hij om zijne kennis en zijnen aangename omgang bij zijne medestudenten gezien en bemind

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 154 vlg.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 259.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 269; vgl. bl. 253.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 36 vlgg.

⁵⁾ In hunne lofdichten vóór zijne *Edelmoedige vijanden*.

was, mogen wij gerust aannemen. Tot zijne beste Academie-vrienden behoorde, behalve Marcellus, van wien wij reeds spraken, ook vooral LODEWIJK DE KEYSER, door hem, ook in 1663 nog, zijn „getrouwe vriend“ genoemd ¹⁾, ofschoon de bloeitijd van hunne vriendschap in 1660 en 1661 viel, in welk laatste jaar De Keyser reeds tot doctor in de medicijnen gepromoveerd was ²⁾.

Denkelijk zal het wel ter wille van zijnen vriend geweest zijn, dat hij diens zuster Joanna, „een Keyzers Kind en self een Keyserin“, den 18^{den} December 1659 op haren veertienden verjaardag met een gedicht begroette, waarin zij eene dochter van Zweden wordt genoemd. Haar vader, zien wij bij die gelegenheid, ontgon daar ijzermijnen ³⁾, zoodat Lodewijk de Keyser eigenlijk blijkt te behooren tot de vele Scandinavische vrienden, die de zoon van den Deenschen opperbouwmeester te Leiden had. Of het jonge meisje evenwel het hart van onzen dichter ook later wel geheel koel heeft gelaten, en of hij wel geheel objectief was, toen hij in zijn verjaardicht zeide:

„Maar die sal door beloonde min
De lukkigste zijn van ons allen,
Dien sulk een jonge Keyserin
Door huwlijx recht te beurt sal vallen,“

zou ik niet gaarne willen beslissen. Wel is het opmerkelijk, dat hij eene maand of vijf later het der moeite waardig achtte, er een gedichtje op te maken, dat Joanna hem op verzoek van haren broeder tot muziekspel op zijne kamer noodigde. Daar werd dan Blasius, als hij zijne eigene liedjes zong, door zijnen vriend met vedelspel begeleid, en, wat meer is, ook door stem en cymbaalspel van diens zuster ⁴⁾.

Van de Leidsche hoogleeraars, wier onderwijs Blasius genoot, noemt hij er slechts éénen, en toevallig juist eenen,

¹⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 347.

²⁾ Zie het gedichtje van L. de Keyser vóór Blasius' *Mengeldichten*, dat eigenlijk tot diens geliefde, Mundore, gericht is, en dienen moet om haar ten opzichte van Blasius' getrouwheid gerust te stellen.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 45 vlgg.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 71 vlg.

wiens vak niet bepaald tot zijne lievelingswetenschappen behoorde, namelijk François van Schooten, hoogleeraar in de wiskunde, „so wis in wisse wiskonst, wiens leereling hij was, eer hem de dood bekreop“ ¹⁾. Of hij ook de leerling was van eenen anderen professor in de wiskunde, die echter veel meer als beoefenaar van het Arabisch uitblonk, Jacob Gool, weet ik niet; maar wel blijkt het meer dan eens, dat diens zoon, MATTHAEUS GOOL, tot zijne beste vrienden behoorde, en dat hij ook diens anderen zoon, Theodorus, en diens dochter Alida kende. Altijd gereed de juffers te bezingen, maakte hij in 1661 ook voor haar een gedicht naar aanleiding van een Leidsch-Arcadisch tafereeltje, eene afbeelding van 's professors dochters als Galatee, „sittende in 't midden der bosschaadjen, haar schaapje een bloemkrans vlechtende, vergeselschap met haar twee broeders de Heeren Theodorus en Matthaeus Gool“ ²⁾. Met Matthaeus Gool sloot hij „een onderlinge en onvergankelijke vriendschap,“ in welken vriendschapsbond den 4^{den} Sept. 1661 ook Mr. Kornelis van der Meer werd opgenomen als de derde, onder den naam van Achilles, terwijl Blasius zich zelf den toenaam van Patroklos geeft, en aan Gool dien van Ulyxes toekent, met de woorden:

„De knoop der eerste Dry door een Homeer verscheen,
Mijn Leydsche Sangheldin met minder Poësjie
Uyt gunst verbreyden sal de Vriendschap van ons Drije“ ³⁾.

Later wijdt Blasius nog een gedicht aan zijne beide vrienden, dat aldus begint:

„Vertrouwde Vrienden, lang mijn stadsgenooten
En kunstbroeders, bey eerbaare looten
Van Leidsche stammen, ha! hoe menigmaal
Betraaden wij die Leidsche Themissaal,
En Pallas hoogeschool; hoe meenigwerwen
Scheen ons gemoed eenparig als te sterven
Door vreugdefeesten, die de vriendschap gaf“ ⁴⁾.

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 157.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 179.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 286—288.

⁴⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 302.

In dit gedicht ziet hij nog eens terug op den vroolijken studententijd, die toen reeds voor hem voorbij was, en die zelfs reeds zijn einde begon te naderen, toen hij openlijk als dichter optrad, en alzoo met de daad toonde, wat hij menigmaal verklaarde, namelijk dat hij Themis aan Apollo wilde paren.

TWEEDE HOOFDSTUK.

De Edelmoedige vijanden.

Reeds hebben wij gezien, dat een klein gedichtje, gedateerd van 13 April 1657, het oudste is, wat ons van Blasius is bewaard gebleven; en dat zal zeker ook wel tot het alleroudste behoord hebben, wat hij geschreven heeft, daar hij niet licht zijn eigen werk afkeurde, of aan het publiek ontield. Alzoo heeft hij dan al zeer spoedig, nadat hij zich zelf als dichter had leeren kennen, een groot werk begonnen, zijn „eersteling van Treur of blijde spelen,“ dat hij zelf een „proefstuck“ noemt, en dat in het midden van 1658 moet voltooid zijn, namelijk zijn blijspel: *de Edelmoedige vijanden*.

Onder de stukken van dien tijd moet het zeker niet de minste plaats hebben ingenomen, daar de toenmalige regenten van den schouwburg, C. D. Wittenoom, Jan Vos, Tobias van Domselaar, Joannes Serwouters, C. van der Kruyssen en M^r. Dirck Vennekool, het der opvoering waardig keurden, vooral door „de bijzondere aanprijzing van dien nooit volpreesen konstijveraar, Tobias van Domselaar“ ¹⁾, die ook toen reeds, zooals

¹⁾ Zie de opdracht vóór den derden druk van *de Edelmoedige vijanden*, Amst. bij J. Lescaillie 1671 8°.

later steeds, door zijn jarenlang regentschap van den schouwburg grooten invloed op tooneelzaken had.

Welk een triomf moet het voor den jongen dichter geweest zijn, toen hij van de regenten de belofte ontving, dat het stuk door de tooneelisten zou worden ingestudeerd, en met welke blijdschap moet hij naar Amsterdam zijn gereisd, om het daar den 28sten November 1658 te zien vertoonen, al was het dan ook voor eene maar redelijk bezette zaal, daar de opbrengst, die bij stukken van bekende dichters soms tot over de driehonderd gulden steeg, nu slechts f 181 bedroeg. De hoofdrollen waren in goede handen: die van Pompeus en Karel werden vervuld door de heeren Pietersz. en C. L. Krook, die van Felix door den heer J. Noseman, welke ook als tooneeldichter bekend is, en die van Leonore door Mej. A. Noseman, de eerste actrice aan den Amsterdamschen schouwburg, die daar den 19^{den} April 1655 had gedebuteerd ¹⁾).

Dat het stuk goed ontvangen werd, blijkt hieruit, dat bij eene tweede opvoering, die den 2^{den} Dec. 1658 plaats had, er f 235 aan entree-gelden werd geïnd, dus eene zelfde som als er gewoonlijk inkwam, wanneer er een stuk van een be-

¹⁾ Zie C. N. Wijbrands in *Het Nederlandsch Tooneel, Kroniek en Critiek*, orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond, IIde jaarg. 1873, bl. 283, waar men de volgende volledige opgave van rolverdeeling vindt:

Felix van Heemstede, vader van Karel en Leonora.	de Hr.	Noseman.
Pompeus, broeder van Louis en Cassandra.	„	Pietersz.
Karel van Heemstede, zoon van Felix, student.	„	C. L. Krook.
Louis, broeder van Pompeus en Cassandra.	„	A. K. van Germez.
Cassandra, zuster van Pompeus en Louis.	Mej.	S. Eekhout.
Leonora, dochter van Felix.	„	A. Noseman.
Margriete, kamenier van Cassandra.	„	L. Kalberge.
Beatrix, kamenier van Leonora.	„	A. Hendrix.
Jeroen, dienaar van Karel.	de Hr.	J. Meerhuysen.
Provoost.	„	A. B. de Leeuw.
Warrenaar.	„	H. de Kaat.
Sjappert.	„	J. Verkan.
Smeurigert.	„	J. Kemp.
Hinckepinck.	„	T. Houthaak.
Linckerpoot.	„	J. de Heripon.
Kreupel.	„	J. van Velsen.

Braves of gehuurde
vechters.

kend schrijver werd vertoond. Er hadden dan ook nog terstond daarop twee andere voorstellingen plaats, den 5^{den} en den 9^{den} December, waarbij de entr  e-gelden echter tot f 139 en f 128 daalden, zoodat men toen het publiek voor genoegzaam voldaan kon houden, en er eerst den 3^{den} Juni 1659 weder eene opvoering werd gegeven, die toen we r f 200 opbracht ¹⁾).

In 1659 zag het stuk in 4° bij Jacob Lescailje te Amsterdam het licht met eene opdracht, gedateerd van 25 Nov. 1658, aan „Thomas Finckius, raedtsheer der doorluchtige uytheemsche studeerende Natie in het vermaerde hoogheschool te Padua, Matthias Olai Worm, Franciscus Marcellus en Ludovicus de Keyser, der beyder rechten en medicijnen studenten in de lofflijke Academie tot Leyden.“ De uitgave werd versierd do r twee Latijnsche lofdichten,    n van Matthias Worm en    n van Nicolaus Stubaeus, die zijn distichon den 1sten Nov. 1658 van Christiania dateerde, en twee Nederlandsche,    n van Lodewijk de Keyser en    n van Johannes Leonarts, student in de philosophie te Utrecht.

De stof van Blasius' eerste tooneelstuk is geleverd door den Spaanschen dichter Don FRANCISCO DE ROJAS ZORILLA (geb. 1607), wiens blijspel *Obligados y ofendidos* of *Gorron de Salamanca*, in 1640 te Madrid uitgekomen ²⁾, in 1654 vertaald en omgewerkt werd door SCARRON (geb. 1610 † 1660) onder den titel *L'escolier de Salamanque ou les g  n  reux ennemis*, tragi-com  die en cinq actes et en vers, omdat deze het voor het beste stuk hield, dat na de *Cid* ten tooneele was gevoerd ³⁾).

¹⁾ Zie C. N. Wijbrands, t. a. p. bl. 283 vlgg. 316.

²⁾ Zie J. L. Klein, *Geschichte des Drama's*, XI. 1 p. 186.

³⁾ Scarron zegt in zijne opdracht „   son altesse royale“ het volgende: *L'escolier de Salamanque est un des plus beaux sujets Espagnols, qui ait paru sur le Th  atre Fran  ois depuis la belle com  die de Cid. Il donna dans la vue    deux Ecrivains de r  putation en m  me tems qu'   moi. Ces redoutables Concurr  ns ne m'emp  ch  rent point de le traiter.*“ Die beide mededingers van Scarron waren Thomas Corneille, die in 1654 zijn stuk *Les illustres ennemis* uitgaf, terwijl in het volgende jaar het blijspel *Les g  n  reux ennemis* van Fran  ois le Metel de Boisrobert verscheen.

Met den Cid heeft het inderdaad ook eenige verwantschap wat den aard van het onderwerp betreft, al zullen *wij* dan ook een groot onderscheid zien tusschen het edele, het grootsche zelfs in handeling en opvatting bij den Cid en het onedele en kleingeestige, dat ons in dit stuk van De Rojas hindert, zoodat onzes inziens beide stukken ook in de verte niet met elkaar vergeleken kunnen worden, wat de waarde aangaat. Het stuk van Scarron nu heeft Blasius, ofschoon hij dat eerst bij den derden druk vermeldt, in Alexandrijnen vertaald, „sonder evenwel,“ zooals hij zelf erkent, „te willen roemen deszelfs *maniere van seggen* te stip van woorde te woorde achtervolgt, of bij sijne woorden, soo men seit, geswooren te hebben.“ Immers, zoo luidt zijne verontschuldiging, „wanneer ook een Dichter aan een woordelijke oversetting sich soude verbinden, soo sou d'er geen Tooneelstuk kunnen gesegt worden overgeset te weesen, vermits in de grondtaal noch altoos soudon woorden gevonden worden, die in de oversetting niet gebracht waaren, ook somtijds niet soudon hebben kunnen geschikt worden, als met de aanstootlijxte hardigheid, die oit in een vloeyend Dichter mispreesen is.“ Hij heeft niet letterlijk willen, noch zelfs kunnen vertalen, daar „het onmooglijk is de natuurlijke *maniere van seggen*, en eigentlijkke aardigheid van de eene taal in de andere over te brengen, als hebbende ieder Taal, om des Dichters vindingen op het gevoeglijxt uit te drukken, sijne bijzondere aangeboorene eigenschap, welke op het aldernaauwste doenlijk is, na 't vereisch der Tooneelen en dichtsakken te volgen genoeg is; mits de rechte sin ongeschonden blijve, en des eersten Dichters oogwit, soowel in sijn grondtaal en eigentlijkke meening, als in des tweeden Dichters uitgedrukte vertaaling en krachtige nabootsing, getroffen worde“ ¹⁾.

¹⁾ Zie de opdracht der 3de uitgave, gedateerd van 13 April 1671. Eigenlijk maak ik mij met het aanhalen dezer woorden aan een anachronisme schuldig, daar ze dertien jaar nadat het stuk was uitgegeven bij de derde uitgaaf gevoegd zijn, vooral met het oog op de kunstrechtters van Nil Volentibus Arduum, die aan Blasius verweten, dat hij het Fransch, waaruit hij vertaalde, niet altijd even goed verstond, of even juist weêrgaf, zoo

Toch kan men het blijspel eene vertaling noemen en is het geene vrije bewerking, want het Fransche stuk is door Blasius regel voor regel overgebracht. Opzettelijke afwijkingen heeft hij zich zelden veroorloofd ¹⁾, onopzettelijke, half juiste vertalingen hier en daar, doch niet genoeg, om een afkeurend oordeel over het stuk als vertaling te rechtvaardigen. Wel is de handeling uit Spanje naar Nederland overgebracht, is Salamanca b. v. Leiden geworden en zijn de Spaansche namen, althans voor het meerendeel, door Nederlandsche vervangen; maar het karakter van het stuk is zoo door en door Spaansch gebleven, dat de handeling onmooglijk in ons vaderland had kunnen plaats hebben, en de denkbeelden, die er in heerschen, hier te lande nooit eenigen weerklink hebben kunnen vinden behalve bij hen, die, gewoon vele zulke stukken te zien vertoonen of Fransch-Spaansche romans te lezen, zich hadden gewend in eene dubbele wereld te leven, eene ideëele of romantische, en eene werkelijke of Nederlandsche, en daardoor gevaar konden loopen beide werelden met elkaar te verwarren, en tot zulke onzinnigheden te vervallen, als in 1685 door Bernagie — ongelukkig met al te weinig geest! — in zijn kluchtspel *De romanzieke juffer* zijn aan de kaak gesteld. In *de Edelmoedige vijanden* stemt zelfs de schildering van het studentenleven, waaraan het stuk voor den *student* Blasius wel zijne eerste aantrekkelijkheid zal hebben te danken gehad, zoo weinig overeen met hetgeen ons van de Leidsche studenten uit de 17de eeuw bekend is, dat wij er ons niet over verwonderen, de eerste helft van den Franschen titel in het Nederlandsch weggelaten en niet door dien van *De Leidsche student* vervangen te zien.

Volgens Blasius bespeurt men in het stuk „den samenstrijd van Rou en Trou, Spijt en Nijd, Leet en Eed, Moord en

als wij later zullen zien; doch zij blijven niettemin van toepassing ook op de eerste uitgave van het blijspel.

¹⁾ Zooals in het V^{de} bedrijf, II^{de} tooneel (1ste druk, bl. 52), waar hij de woorden, die door Scarron slechts aan éenen der bravo's, La Taillade, in den mond zijn gelegd, onder alle gehuurde moordenaars heeft verdeeld.

Woord, Hoon en Wraak¹⁾, en inderdaad bestaat het belangwekkende van het stuk in den strijd tusschen de, in ons oog ziekelijke, denkbeelden eener eer, die afhangt van de punt van den degen, en het natuurlijk gevoel, dat door liefde, kinderlijk ontzag en bloedverwantschap wordt opgewekt. In den *Cid* van Corneille is dat begrip van eer nauw verbonden met het gevoel van kinderlijken eerbied, en heerscht dus in de eerste plaats strijd tusschen het ééne natuurlijke gevoel en het andere. Daarom kunnen wij er ons overheen zetten, dat daar de handeling zich beweegt om het bewaren van eene schijneer, die inderdaad schande zou zijn, als zij niet bovendien bleek te berusten op een dieper gevoel van genegenheid. In *De Edelmoedige vijanden* is het zoogenaamde eergevoel eene bespottelijkheid, omdat het zich enkel en alleen bepaalt tot trouw aan een, onder bepaalde omstandigheden gegeven, *uitgesproken* woord, en zich niet verheft tot trouw aan een beginsel of innig gevoelde genegenheid, terwijl de helden, zoogenaamd mannen van eer, er niet voor terugdeinzen allerlei lage en gemeene handelingen te verrichten, waarover iemand, die in onzen tijd en in ons land een man van eer wilde heeten, zich niet diep genoeg zou kunnen schamen. Terecht noemt dan ook Jeroen, de bediende van eenen der helden, hun najagen van de eer, welke zij bedoelen, „windtbreeckerij, niet meer“²⁾.

Men zou zich inderdaad kunnen verwonderen, dat vijf-entertig jaar nadat het eerste deel van Cervantes' *Don Quixote* was verschenen, zulke stukken nog konden uitkomen en langen tijd opgang blijven maken, te meer wanneer men weet, dat de middeleeuwsche ridderromans, in hunne zestiende-eeuwsche verbastering, voor goed door Cervantes' meesterlijke satire bij het beschaafde publiek in Spanje in minachting waren geraakt, indien men niet in aanmerking nam, dat zelfs het beschaafde publiek dikwijls te weinig doordringt in den geest der werken, welke het bewondert, en al te veel, soms zelfs uitsluitend, aan de letter blijft hangen. De helden van De Rojas en

¹⁾ Zie de Opdracht der 3de uitgave.

²⁾ Zie *De Edelmoedige vijanden*, 1ste druk, bl. 50.

Scarron waren geene Amadissen of Esplandians, geene dolende, avontuurzoekende ridders, maar studenten en Spaansche edellieden uit de 17de eeuw, dat was genoeg om hen welkom te heeten, al geven zij dan ook aan Don Quixote in onzinnig eergevoel niets toe, ja al missen zij ook dien ziele-adel, die Don Quixote voor Heine tot eene aantrekkelijke, eenigszins sympathieke figuur kon maken.

Eene korte inhoudsopgave van het stuk zal het best doen zien, van welk eenen geest het doortrokken is. Blasius zelf geeft zulk eene inhoudsopgave in het volgend zesregelig versje:

„Een Vaeder wordt gehoont, een Broeder dootgesteecken;
Een Juffer mint een Graef, die haer de eer ontroof;
Twee Heeren staen nae wraeck, en kunnen doch niet wreecken,
Want elck heeft wederzijds getrouwigheid beloofd.
De Trouw verwint de spijt en wraecklust wordt verdreeven.
't Is beeter sonder Wraeck, dan sonder Trouw te leven.“

De laatste regel houdt de moraal der geschiedenis in, en is karakteristiek. 't Is ons, die lezende, alsof wij verplaatst worden in het begin van de dertiende eeuw, waarin de ruwe zeden verzacht werden en riddertrouw werd gepredikt als de hoofddeugd der meer beschaafden tegenover wraakzucht en andere wilde hartstochten, die het voorgeslacht kenmerkten. In de 17de eeuw evenwel behoefde dat toch gewis niet meer als hoogste „wellevenskunst“ verkondigd te worden, 't was aan barbiers en haarsnijders bekend.

Geeft inderdaad het korte versje van Blasius nauwkeurig den hoofdinhoud der handeling weêr, een eenigszins uitvoeriger overzicht zal misschien toch niet overbodig geacht kunnen worden.

De oude, ziekelijke Felix van Heemstede heeft eenen zoon Karel, die student te Leiden is, maar daar den tijd doorbrengt met vechten, spelen en geld verkwisten. Daarbij bedriegt hij zijnen ouden vader schandelijk door zich in brieven en boodschappen, welke zijn bediende Jeroen overbrengt, voor te doen als een braven jongen, die alleen maar wat veel geld noodig heeft, en dat dan ook maar al te dikwijls van zijnen vader weet te krijgen. Niettegenstaande hij zich met vrouwen

van verdacht allooi te buiten gaat, dingt hij naar de hand van eene aanzienlijke jonge dame, Cassandra, wier broeder, graaf Louis, hem van veel te lagen stand acht, om de hand zijner zuster te erlangen, en, ten einde aan alle vrijerij een einde te maken, des nachts met eenige gehuurde moordenaars op hem aanvalt. Karel echter is een eerste vechtersbaas, die moedig weerstand biedt, Louis in den strijd dood steekt, maar voor de overmacht zou bezweken zijn, als hij niet gered ware door graaf Pompeus. Deze laatste belooft Karel ook verder te zullen beschermen, en Karel verklaart van zijnen kant zich tot eeuwige dankbaarheid aan zijnen redder verplicht. Als Pompeus echter verneemt, dat de door Karel vermoorde zijn broeder is, houdt hij het voor een punt van eer, den dood zijns broeders door een tweegevecht te wreken; maar daar hij zich tevens door zijnen eed van bescherming gebonden acht, stelt hij den strijd nog uit. Zelf is hij een niet veel edeler persoon dan Karel. Reeds jaren lang staat hij in intieme betrekking tot Karel's zuster Leonore, die hem lang getrouwd is gebleven, maar voorgeeft hare betrekking tot hem te zullen afbreken, als hij niet belooft, haar te trouwen. Onbeschaamd antwoordt hij haar, dat hij „eene Meestresse aanbidt, maar voor eene Vrouw gruwte“ ¹⁾ en dat hij dit als een vast beginsel heeft aangenomen. Toch, hoe gevoelig Leonore zich daarover ook betoont, blijft zij den trouwlooze liefhebben, en verbergt hem, als haar vader haar vertrek wil binnentreden, bedriegt den ouden man schandelijk en eindigt met zich door haren boel te laten schaken. De vader acht zijn geslacht daarmee geschandvlekt en legt aan zijnen zoon de verplichting op, die schande met den degen uit te wisschen. Karel kan niet weigeren, maar blijft zich toch door dankbaarheid voor zijne redding aan Pompeus verbonden gevoelen. Zóó zijn beiden vijanden tegen wil en dank. Als zij ten laatste besloten hebben den kamp van eer aan te gaan en elkaar te bestrijden, maakt de politie het tweegevecht onmogelijk door Karel als

¹⁾ *De Edelmoedige vijanden*, 1ste druk, bl. 3. Bij Scarron leest men evenzoo „J'adore une Maitresse et j'abhorre une Femme.“

moordenaar van Louis, en Pompeus als schaker van Leonore gevangen te nemen. Karel echter wordt door valsche getuigenissen weêr bevrijd, o. a. ook door het getuigenis van Pompeus zelf, die verklaart, dat Karel de moordenaar van Louis niet is. Tot loon daarvoor bewijst Karel aan Pompeus eenen wederdienst door hem de ontvluchting in vrouwenkleêren gemakkelijk te maken. Beiden zijn dus weêr vrij en ergeren den ouden Felix door zich elkaars beste vrienden te toonen. Reeds was Karel zijn leven aan Pompeus verschuldigd, maar deze doet zijne schuld af door Pompeus, die des nachts door sluipmoordenaars wordt overvallen, bij te staan en te redden. Terstond daarop besluiten zij hunne „zaak van eer“ af te doen. Zij beginnen een tweegevecht, waarin reeds bij den aanvang Karels degen wordt stuk geslagen. De edelmoedigheid van Pompeus stelt hem in de gelegenheid een anderen degen te gaan halen, en terwijl hij daarop uit is, komen Leonore, Cassandra en later ook Felix in doodsangst op, wanende, dat Karel gedood is. Zelfs de politie staat gereed Pompeus gevangen te nemen, maar Karel keert terug en in plaats van den strijd voort te zetten sluit men vrede. Pompeus vergeet den dood van zijnen broeder en stelt Felix tevreden door zijne dochter te huwen, terwijl Karel de hand van Cassandra verwerft.

Deze stof is gegoten in den vorm van tamelijk levendige samenspraken. Ook ontbreekt het dramatisch element niet: er is actie, en vooral de beide gevechten in den nacht, evenals het duel, zullen de minder ontwikkelde toeschouwers in verrukking gebracht hebben, ofschoon de dichter zich verder van theatereffekten heeft onthouden. Wat samenstelling betreft, behoort het blijspel tot de beste, die men op den Amsterdamschen schouwburg te zien kreeg. De taal is wel niet uiterst beschaafd, maar de platheid, die andere tooneelstukken uit de 17de eeuw soms zoo ergerlijk ontsiert, komt hier toch slechts in geringe mate voor, zelfs nog weinig in de gesprekken der komische personen, zooals Jeroen, wiens geestigheid echter evenmin een Homerisch gelach onder de toeschouwers zal hebben opgewekt, want daarvoor is de toon in den regel te ernstig. Bizarroer dichterlijk is de woordenkeus niet, doch

evenmin houdt de dichter zich al te laag bij den grond. De versbouw kan alleen dan niet kwaad genoemd worden, als men bedenkt, dat wij hier te doen hebben met het werk van een achttienjarig jongeling, maar aan fouten ontbreekt het niet. Een slordig rijm is geene uitzondering¹⁾, de hiaat wordt niet altijd vermeden, en niet zelden is de zuiverheid der Alexandrijnen door eenen verkeerden klemtoon geschonden, doch daarop was men — met uitzondering ten minste van de allereerste dichters — in dien tijd nog zoo fijn niet. Is over het algemeen de taal eenvoudig en ongekunsteld, de invloed van Huygens is soms niet te miskennen²⁾, b. v. in deze woorden, waardoor Felix ons verstomd doet staan, als hij vernomen heeft, dat zijne dochter geschaakt is, en ziet, dat hij niet op zijnen zoon kan rekenen om die schande uit te wisschen:

„Ick sal dan sonder draelen
Het rechte rechte recht van Rechters Rechter haelen,
En kan dan Amsterdam niet geeven recht voor mijn,
Soo sal geweldt en strijdt de rechte middel sijn“³⁾.

¹⁾ Zie voorbeelden van zoogenaamde *rimes riches*, in *De Edelmoedige vijanden* (1ste druk) bl. 8, waar in rijmt op in, bl. 21 mij op mij, bl. 27 geraekt op raekt; bl. 30 daegen op uytdaegen, bl. 33 niet op niet; bl. 37 ick vervloecke op te vervloecken; bl. 44 beuselingh op reedenkaevelingh; bl. 48 ontlasten op belasten; bl. 49 seeckerheén op moedigheén; bl. 53 gevelt op veldt; bl. 56 verliefte op gelieft en is op is; bl. 57 gelyck op sterffelijck; bl. 58 deftigheyt op edelmoedigheyt en hooren op behooren. Voorbeelden van assonerende rijmen zijn, bl. 13 schrift op bericht; bl. 18 gedaen op naem, bl. 33 sterft op geberght, bl. 41 praeten op oorsaecten; bl. 43 slimste op minste; bl. 46 teecken op gereeckent en souwt op trouw; bl. 50 gelooft op beooght en bl. 56 hem op ben.

²⁾ Zie b. v. Huygens' *Voorhout* (Korenbl. 1672 I bl. 90, 112); vgl. ook Huygens' getrouwen navolger Tengenagel, *Amsterdamsche Lindebladen*, 1639, bl. 9:

„k Weet hy 't recht soo recht zal spreken,
Als 't den rechten rechter past.“
Even erg als Blasius maakt het ook De Conincq, wanneer hij zegt:

„Geef deur genaed' genaedt, met g'naedens g'naedt genaedich.“

³⁾ *De Edelmoedige vijanden*, 1ste druk, bl. 37. Scarron heeft:

„et sans plus différer,
Allons du Souverain la Justice implorer;
Et s'il n'est point pour nous de Justice à Tolède,
La violence alors sera notre remède.“

Gelukkig staan dergelijke spelingen van valsch vernuft op zich zelf en is haar aantal gering, zoodat wij ten slotte het eerste werk van Blasius, als eersteling ten minste, niet geheel onverdienstelijk behoeven te noemen, schoon wij het vooral bejammeren, dat zijne keus gevallen is op een stuk, hetwelk zoo weinig voegt aan onzen landaard, en op een zoo laag zedelijk standpunt staat, althans de belangstelling tracht op te wekken voor deugden, die zich alleen in eene bedorven maatschappij zoo ziekelijk kunnen ontwikkelen en zoovele toejuichingen kunnen verwerven.

DERDE HOOFDSTUK.

Lysander en Kaliste.

De gunstige wijze, waarop Blasius' eersteling ontvangen werd, zoodat er zelfs — wanneer is mij onbekend — een tweede druk van verscheen, wekte hem op, om ook verder voor het tooneel te blijven werken. In korten tijd voltooide hij twee tooneelstukken, vooreerst eene vertaling der *Menaechmi* van Plautus ¹⁾, die echter eerst tien jaar later, in 1670, het licht zag, en die wij daarom eerst later zullen behandelen, en vervolgens het eerste deel van zijn „blij-eyndend Treurspel“ *Lysander en Kaliste*, dat reeds in 1658 vervaardigd werd ²⁾, en dat, zooals Blasius zelf zegt ³⁾ „de achtbare Hoofden van

¹⁾ In de opdracht van dat onder den titel van *Dubbel en Enckel* vertaalde stuk zegt hij, dat het „al over een kruis jaaren de laatste streek van hem ontfangen heeft.“ Die opdracht nu is gedateerd van 3 Febr. 1670. X

²⁾ In de opdracht aan Mevr. Sasse Fewen van 13 Nov. 1660 toch zegt Blasius: „Het is hier nu al volkomen twee jaar geleden, dat ik hun rijmlose, doch gerijmde Taal in Rijmspraak herformde.“

³⁾ In de bovenaangehaalde opdracht.

onsen Schouwburg, schoon voor so veel tijd gedicht, echter waardig geacht hebben, om de Gordijnen op te halen, en 't selve op 't Amsterdamsche Tooneel te vertonen*, zooals dan ook den 15den Nov. 1660 gebeurde ¹⁾). Misschien is het ook in dat jaar voor het eerst uitgegeven, al ken ik dan ook geen ouderen druk, dan dien van 1663 bij Jacob Lescailje in 8°, waarbij niet eens vermeld wordt de hoeveelste druk het is; maar van het jaar 1663 bestaat ook nog eene 12° uitgaaf bij Baltes Boeckholt, en daarin vinden wij eene opdracht, uit Leiden gedateerd van den 13den Nov. 1660, en gericht „aan Mevr. Sasse Fewen, gemalin van den Hoog-geleerden Heer Jacob van Nyenborg, der beyden rechten doctor en amptman tot Oldersum in Oost-Vriesland.“ Die laatste druk nu is ingebonden bij een prozawerk, waarvan de volledige titel aldus luidt: „De Treurige, doch Blij-eyndigende Historie van onsen Tijd, onder de Naem van Lysander en Caliste geschiet in Vranckrijk, meest binnen en omtrent Parijs, in 't Jaer 1606, ten tijde van Koninck Hendrick de Groot. Eertijds in 't Françoys gestelt door den Heer Daudiguier, en nu in Nederduyts vertaelt door J. Heerman, rechtsgeleerde. Desen laetsten druck op nieuw verciert met sestien schoone kopere figuren en vermeerdert met twee spelle van 't selve werck door *Joan Blasius*.“ Die roman, door den Franschen schrijver, „een treffelijk Edelman aan 't Hof van den Coninck Hendrick de Vierde“ ²⁾), aan de echtgenoot van zijnen koning opgedragen, bevat onder verdichte namen eene ware geschiedenis ³⁾), „toegedragen in de jaren 1606 en 1607, waarvan,“ zegt Blasius ⁴⁾), „onse Neder-

¹⁾ Zie C. N. Wijbrands, *Het Amsterdamsche Tooneel van 1617—1772*, Utrecht 1873, bl. 261.

²⁾ Volgens J. Heerman in zijne opdracht „aan de Nederlantse Jonkvrouwen.“

³⁾ C. Sorel zegt er van in zijne *Bibliothèque Française*, 2de éd. Paris 1667, p. 188: „*L'Histoire de Lysandre et de Caliste* est bien commencée, mais on y voit des combats de Femmes dans la Place Royale en présence du Roy Henry IV avec quelques enchantements, ce qui ne pourroit estre arrivé sans qu'on le sceust, tellement qu'il ne fait pas bon mentir en des choses si récentes.“

⁴⁾ In zijne opdracht aan Mevr. Sasse Fewen.

landsche jaarboeken noch swanger gaan.“ Eene episode uit onze eigene geschiedenis komt er dan ook in voor. Geheel volgens den roman ¹⁾ laat Blasius in zijn stuk zeggen:

„Prins Maurits, so men seyt, verwint de Spaansche staat,
En veltheer Spinola word vaak ter vlucht gedreven.

So is uyt Rijnberk, dat belegert is, geschreven.

So Maurits Spinolaas slach-ordens meermaals slaat,

So sijt gewis, dat hij Rijnberk wel haast verlaat“ ²⁾.

Vervolgens wordt er ook nog gesproken van „tegens Graaf Buquoy met Heer Bethune te strijden,“ en nemen Fransche edellieden dienst in Maurits' leger.

Dat is geheel in overeenstemming met hetgeen de geschiedverhalen ons leeren. In den nazomer van 1606 had Spinola zijn leger in twee deelen gescheiden; zelf het eene gedeelte aanvoerende, had hij het ander gesteld onder de bevelen van den graaf de Busquoy, die daarmee naar Rijnberk trok, met het plan die, nog kort te voren zeer versterkte, plaats te belegeren. Frederik Hendrik had juist veertien vendels voetvolk binnen de stad gevoerd vóór het aan de Busquoy gelukt was de stad van rondsom in te sluiten, en „met dese veerthien vendelen toghen mede in de stadt omtrent tachtich Fransche Edelluyden van qualiteyte; waeronder waren de Heere van Soubyse, broeder van den Heere van Rohan, maechschap van den koning, de Heere van Varennes, die hun daer binnen kloekelijk hebben gehouden, zijnde seer wel ghemonteert“ ³⁾. In den aanvang was er veel kans op, dat Maurits de stad zou ontzetten, en werden er gelukkige uitvallen door de belegerden gedaan, in ééne van welke Spinola zelf, die ook met zijne afdeeling voor Rijnberk gekomen was, bijna gevangen genomen werd. Toch werd de hoop, dat hij het beleg zou moeten opbreken, niet verwezenlijkt: den 2den October van

¹⁾ Zie den roman, bl. 84 vlg.

²⁾ Zie *Lysander en Kaliste*, eerste deel, bl. 37 vlg.

³⁾ Van Meteren, *Historie* (uitg. 1623) folio 556. Verder zie men over die belegering Hugo de Groot, *Ned. Jaerboeken* (vertaald door Joan Goris 1681) folio 508; Wagenaar, *Vad. Historie*, IX, bl. 214; Mr. O. van Rees, *Arend's Algemeene Gesch. des Vad.*, III, 2 bl. 233 vlgg.; Motley, *History of the United Netherlands* (Rott. 1872) chapt. XLV, p. 1130.

hetzelfde jaar gaf Utenhove, de commandant der vesting, haar over.

Van DAUDIGUIER's roman zegt de vertaler in zijne opdracht „dat deselve soo aengenaem aen dit Hof (van Hendrik IV), aen alle de treffelijkste Princessen en Edelen geweest is, datter onder alle Fransche Historiën ghene ghevonden is, die sooseer als een Puyckstael uytmund, en van sijn eygene Natie soo geroemt, ghepresen ende ghelesen wordt.“ Hij voegt er verder bij, dat door den schrijver „noyt yets voor den dagh is ghebracht, waerin dat rijcker invallen, levendigher beschrijvinghen, soeter aengenaemheden, aengenamer veranderingen, schoonder vindingen, vreemder bejegeningen, en wonderlijcker vervolgh ende eynde is geweest, als in dit tegenwoordige werck, 't ghene sich door het menichvuldigh herdrucken in sijne eygene Tale soo vermaert gemaect heeft.“ Ook hier te lande werd het druk gelezen. Als in Kommelijn's blijspel *Jodelet of de knecht meester en de meester knecht*, dat uit het Fransch van Scarron vertaald is, eene juffer, die alle moderomans op haar duimpje kent, eene klinkende romanphrase wordt geuit, maakt haar vader, met wien zij in gesprek is, de opmerking: „Dat 's uit Lizander en Kalist“ ¹⁾, terwijl in het overigens zouteloos gedicht *Extract van 't kennipzaet*, dat als geneesmiddel van alle kwalen wordt aangeprezen, te lezen is:

„En als je dan so verlief waert, als Lysander en Kaliste,
So geef ik UL van desen extract“ ²⁾.

„De verwondering“ over den boeienden inhoud van den roman heeft Blasius opgewekt om hem te dramatisceeren, en daarbij heeft hij „'t verhaal der geschiedenis stip gevolgt“, en is „noyt daar afgeweken dan alleenlijk op die plaatsen, dewelke tastlijk tegens de Tooneelwetten strede“, zooals hij zelf volkomen

¹⁾ Zie *Jodelet of de knecht meester en de meester knecht*, Amsterdam, 1683, bl. 20.

²⁾ Zie *Extract van 't kennipzaet*, bijvoegsel tot de *Geestige en vermakelijke Reys-Beschrijving van Mr. Aernout van Overbeek*, 10e druk, Amst., 1719, bl. 40; in den (tweeden) druk van 1678, bl. 22.

naar waarheid zegt ¹⁾). Zelfs de talrijke brieven, die er in voorkomen, heeft hij berijmd, en dat wel zeer verdienstelijk, zoodat stellig geen der vele schrijvers, die beproefd hebben eenen roman op de planken te brengen, den toeschouwers zoo weinig heeft onthouden van hetgeen zij in dien roman konden lezen. Dat moge in het oog van sommigen eene lofspraak zijn, vooral wanneer men bedenkt, dat zelfs iemand als Schimmel er niet in geslaagd is zijne *Kat van den Tower* als een op zich zelf verstaanbaar kunstwerk naar zijn eigenen roman te bewerken, in het oog van velen zal juist de opmerking, dat Blasius zich met enkele uitzonderingen strikt aan den roman heeft gehouden, voldoende zijn, om zijn tooneelstuk zelfs ongelezen te veroordeelen. Eene dergelijke veroordeeling zal ook stellig in de meeste gevallen terecht geschieden. Afgezien nog van de moeite, die het kost, om de verschillende episoden, welke eenen roman kunnen versieren, in het korte bestek van een drama samen te dringen en in nauwer verband tot de hoofdhandeling te brengen dan in den roman behoeft gedaan te worden, is het karakter van een verhaal zoo geheel anders dan dat van een tooneelstuk, dat de beste roman nauwelijks anders dan een zeer middelmatig drama zal kunnen opleveren, tenzij eene meesterhand de stof van den roman zoodanig verwerkt, dat eigenlijk de zeer verkorte inhoud het eenige is, wat de tooneeldichter niet zijn eigendom kan noemen. Eene novelle leent er zich dan ook veel beter toe, om gedramatiseerd te worden, dan een roman: verscheidene stukken van Shakespeare kunnen dat getuigen; maar van bijna ieder tooneelstuk, dat naar eenen roman is bewerkt, mogen wij gerust zeggen, dat het slechts zóó lang levensvatbaarheid heeft, als de roman algemeen bekend is, en ook dan nog eer aan de nieuwsgierigheid, dan aan den kunstzin van het publiek kan voldoen, dat te weinig verbeelding heeft om zich levendig voor te stellen, wat in den roman wordt geschilderd, en daarin door zinnelijke indrukken moet worden bijgestaan.

Wat nu den roman van Daudiguier aangaat, de smaak is

¹⁾ In zijne opdracht aan Mevr. Sasse Fewen.

zoodanig veranderd, dat wij hem, hoe gevierd ook in zijnen tijd, niet dan met groote moeite ten einde toe kunnen doorlezen; maar om dat ook te doen met het stuk van Blasius — ten minste met het eerste deel, dat de helft, de eerste vijf boeken van den roman behandelt ¹⁾ — moet men geen al te groot tegenstander zijn van dat ascetisme, dat de wetenschap somtijds in hare beoefenaars verlangt. De handeling in het stuk is slepend, als men het al handeling noemen wil. Veel wordt er gepraat, weinig gedaan. Ook is er die eenheid niet in, welke men met recht van een drama verlangt, maar die men in eenen roman des noods kan missen. Dat er twee handelingen naast elkaar en zonder eenig verband tot elkaar, behalve op het einde, in plaats hebben, geeft Blasius zeer duidelijk zelf te kennen in de zesregelige inhoudsopgave, die, hoe kort ook, toch alles vermeldt, wat men in het stuk te zien, of liever te hooren krijgt. Zij luidt:

„Een ridder, wuft van aart, geëchte Schoonheyt minde.
 Hij kan noch door verdienst, noch liefde uitkomst vinden.
 Nu jaegts' hem, als Diaan, nu vluchtse self, als hinde.
 Twee mede-vrijers sijn nu vijanden, dan vrinden.
 Elk durft om mingenot sich alles onderwinden.
 Min-veinsen van een vrouw doet minnaers oog verblinden.“

Lysander namelijk is doodelijk verliefd op Kaliste, de echtgenoot van zijnen vriend Kleander, stort zijne liefde in allerlei galante klachten uit ²⁾, bezigt allerlei kunstmiddelen om het

¹⁾ Het eerste bedrijf behelst het eerste boek van den roman, bl. 13—50, het tweede het tweede boek, bl. 51—80, het derde het derde boek, bl. 80—113, het vierde het vierde boek, bl. 113—146, en het vijfde het vijfde boek, bl. 147—173.

²⁾ De eerste klacht in het bosch, waardoor Lysander onwetend aan Kaliste zijne liefde verraaft (bl. 6), is eene tamelijk getrouwe, maar wat versbouw aangaat verdienstelijke, berijming van die zelfde klacht in den roman (bl. 21), evenals de brief, dien hij daarop ontvangt (bl. 9), van dien in den roman (bl. 25). Een brief van Lysander aan Kaliste (bl. 23) is even zoo vloeiend berijmd (in den roman bl. 59 vlg.), en zoo ook het antwoord van Kaliste (bl. 28 vlg. in den roman bl. 62 vlg.) Zelfs eenen brief van Kleander aan Lysander vinden wij er berijmd (bl. 30; in den roman bl. 67). In het derde bedrijf wordt Lysander uitgenoodigd een lied te zingen, en bezingt hij Kaliste onder den naam van Hypolite (bl. 47). Dat geheele

hart van zijne geliefde te winnen, doet zelfs eenen aanval op hare eerbaarheid, wanneer de „eerbare“ Kaliste, zooals zij bij voorkeur in ernst wordt genoemd, hem met zekere coquetterie op hare kamer heeft doen komen ¹⁾, en gevoelt zich den ellendigsten man van de wereld, daar hij nu eens door haar aangetrokken, dan weder door haar afgestooten wordt. Kaliste is getroffen, niet alleen door de vele blijken zijner vurige liefde, maar ook door den moed, dien hij meermalen ten toon spreidt, en zou hem zeker met hare liefde ook het genot er van geschonken hebben, als zij niet gehuwd ware geweest, en gemeend had hare trouw, die zij in haar hart breekt, niet in daden te mogen breken, zoodat zij zich het geheele stuk door houdt aan de woorden, die zij hem toevoegt:

„Mint mij so veel gij kunt,
Maar meer niet, dan mijn eer ons wedermin vergunt“ ²⁾.

Op het einde van het stuk is de verhouding van Lysander en Kaliste — en geen wonder, want de roman is pas half uit — nog dezelfde als in het begin: er is niets gebeurd, en alleen is die betrekking tusschen beiden blijven bestaan, welke aan het Fransche hof alles behalve ongewoon was en niet streed met hetgeen men van eene zoogenaamd getrouwe gehuwde vrouw verlangde, eene betrekking, waartoe het galante ridderwezen had opgevoed, en waarvan wij de eerste sporen vinden in den *roman van Lancelot*.

Aan dien roman doet de *Lysander en Kaliste* ons dan ook, wat het karakter betreft, menigmaal denken. Het is alsof hier de, reeds in den *Lancelot* overdreven, ridderlijkheid tot eene

geval is, zooals alles, ook weder aan den roman ontleend, waarin ook een liedje voorkomt (bl. 105), maar Blasius heeft op hetzelfde onderwerp een ander lied op eene andere wijs gemaakt.

¹⁾ *Lysander en Kaliste*, Eerste deel, bl. 31—34. In den roman, bl. 71—78.

²⁾ *Lysander en Kaliste*, Eerste deel, bl. 54. In den roman zegt Kaliste, bl. 124: „Derhalven bid ick u dan, mijn Heer, en ick vermane u door dezelfde liefde, die ghij seght, en die ick geloof, dat ghij mij toe draeght, dat soo ghij mijn wilt beminnen, ghij mijn eerlijk bemint, en nadat de liefde, die ick Cleander schuldigh ben, en de vriendschap, die hij u toe draeght, u toe laet.“

caricatuur is geworden. Tweegevechten, nachtelijke aanvallen en liefdesavonturen, waarbij echter meer woorden worden gesproken, dan daden verricht, zijn er schering en inslag. Wat de galante wijze van omgang tusschen de beide seksen betreft, schijnen nog altijd de voorschriften van den roman van *de Rose* te gelden, die wel reeds in de dertiende eeuw was opgesteld, maar die, in de omwerking van Clément Marot, later met nieuwe ingenomenheid was begroet en door het lezend publiek met nieuwe opgewondenheid was verslonden. De geest der Artur- en Amadisromans openbaart zich verder duidelijk in het slot van het stuk, waarin Lysander en Kleander uitgaan, om twee vrienden op te sporen, welke zich beide uit spijt over teleurstelling in de liefde in een klooster hebben begeven. Het zijn Lidian en Klairange, de medeminnaars van Olinde, de helden van de tweede zoogenaamde handeling in het stuk, die door hunne minnares met de schandelijkste coquetterie worden behandeld, om harentwil een tweegevecht aangaan, en, als zij haar ten slotte verzocht hebben, zelve te zeggen aan wien zij de voorkeur geeft, van haar ten antwoord krijgen:

„Die sich langst kan van mij houwen,
Dien sal ik door 't Huwlyk trouwen:
Maer die 't eerst mijn min weer vleyt,
Dien wort wedermin ontseyt“¹⁾.

Daarop gaan zij beide in een klooster, verzoenen zich met elkaar, maar worden door Lysander en Kleander na veel omzwervens opgespoord en teruggebracht. Als Klairange ten slotte afstand van Olinde heeft gedaan, besluit zij hare hand te schenken aan Lidian, misschien om hem in 't vervolg evenzoo, of nog

¹⁾ *Lysander en Kaliste*, Eerste deel bl. 53. In den roman leest men, bl. 121: „Olinde zijnde even gelijk op beyde verstoort, oock meenende dat sij Lidian altijd als sij wilde, soude konnen weder roepen, en dencende dat het niet passen soude een verkiesingh te doen, waer in sij d'een niet konde verbinden sonder d'ander te verstoorren, wilde haer liever van alle beyde ontslaen: Haer biddende dat sij beyde d'een en d'ander haer wilden onthouden van haer te besoecken. En belovende te verkiesen voor haer man den ghenen, die de laetste bij haer soude komen.“

erger, te behandelen, als Kaliste haren man deed; en daarmee eindigt het stuk.

Wat samenstelling aangaat hoogst gebrekkig, heeft het alleen in den smaak kunnen vallen van het publiek door de galante phrases, die in de zeventiende eeuw zoo zeer in zwang waren, en in de meeste romans van dien tijd met geringe verscheidenheid, maar in eindeloos getal werden aangetroffen. Blasius toont zich hier dus als een echt aanhanger der romantische richting, al is hij ook een uiterst zwak dramaticus. Zijn eerste stuk, waarvan de samenstelling echter het werk van Scarron, of liever van De Rojas was, overtrof het als tooneelspel verre; maar van den anderen kant zien wij er uit, dat Blasius als dichter toch een eind vooruit was gegaan, ten minste wat het technisch gedeelte van de dichtkunst betreft. De versbouw is veel beter, dan in het eerste stuk, doch nog niet vlekkeloos wat het rijm betreft ¹⁾. Overigens is op de Alexandrijnen niet veel meer aan te merken: tegen den klemtoon zondigen zij maar zelden, en de woordenkeus is gekuischter. Platheid in taal komt er minder in voor, dan platheid in gedachte; maar de hiaten zijn nog steeds verwaarloosd. De liedjes, die er hier en daar in voorkomen, evenals de berijmde brieven, die in korte regeltjes geschreven zijn, getuigen zelfs van zekere gemakkelijke en zoetvloeiendheid, die aan Brederoo en Starter herinnert. Gekunsteldheid als van Huygens trof ik in dit stuk niet meer aan, wel enkele bewijzen, dat de dichter met de werken van Vondel vertrouwd was, zoodat hij daaraan enkele uitdrukkingen ontleende, en vooral ook, dat hij de dichtwerken van Hooft vlijtig gelezen had.

Drie jaar nadat het eerste deel van de *Lysander en Kaliste* in Blasius' bewerking ten tooneele was verschenen, namelijk in 1663, zag ook het tweede deel, door hem gedramatiseerd,

¹⁾ Assoneerende rijmen komen er wel niet meer in voor, maar *rimes riches* nog te veel, namelijk bl. 7 *ga* en *verga*, bl. 12 *vriendlijkheyd* en *eerbaerheyd*, bl. 18 *is* en *is*, bl. 29 *dienares* en *meesteres*, bl. 36 *edelmoedigheden* en *vrijigheden*, bl. 39 *minlijkheyd* en *moedigheyd*, bl. 42 *belet* en *salet* bl. 59 *andre* en *verandren*; bl. 68 *wel* en *wel* (bronzwel) bl. 70 *doon* en *Adoon*. Zelfs mist, op bl. 70, een regel zijnen rijmregel geheel.

het licht, evenals het eerste zoowel in 12° achter den roman, als in 8° bij Jacob Lescailje. Dat deel werd door hem, zooals wij reeds vroeger hebben opgemerkt, den 13^{den} April 1662, waarschijnlijk kort vóór de opvoering ¹⁾, opgedragen aan Mevr. Anna van der Burch, gemalin van Geeraard van Hoogeveen. In die opdracht zegt hij o. a. het volgende: „Het geduld van mijn beloften ten einde gerekt sijnde, kon ik niet langer opschorten mijn kunstlievende landsaaten dit jongste geval van Lysander in zijn ballingschappen, en Kaliste in haar weduwlijke staat tot haar tweede trouwdag toe, door een tweede deel bij het eerste te voegen. Of dit gedeelte dan so goede vergenoeging aan den aanschouwer, als wel het eerste, verschaffen sal, sullen de vertoondagen uytwyzen; mislukt het, ten waare geen wonder, overmits het mij hier meer aan tijd als lust gehapert heeft, aangesien ik slechts de namiddagsuuren en laate avondstonden, die aan de andere saakken van mijn Rechtsberoep wel so bruykkelijk niet waaren, hier toe besteede.“ Toch, ondanks dat gebrek aan tijd, waarover hij klaagt, was hij in de bewerking van dit tweede deel veel gelukkiger dan van het eerste, ofschoon hij ook nu weder zich tamelijk getrouw aan den roman houdt, waarvan hij de laatste vijf boeken dramatiseerde. Er is in dit gedeelte vrij wat meer handeling, vooral ook eenheid van handeling. Wel herinnert het stuk door de opeenstapeling van avonturen aan de oude ridderromans, maar de aandacht wordt hier toch meer uitsluitend op den held en de heldin gevestigd, en hunne lotgevallen zijn ook vrij wat belangrijker, dan zij in het eerste deel waren. Het is dan ook mogelijk een kort verslag van het verloop der handeling te geven.

Bij den aanvang van het stuk ziet Lysander zich verplicht, eene uitdaging aan te nemen, waarvan het gevolg is, dat hij zijne tegenpartij doodt, maar tevens genoodzaakt is te vluchten. Hij had zijn zwaard achtergelaten, en daarvan nu bedient

¹⁾ Die opvoering zie ik bij Wijbrands, *Het Amsterdamsch Tooneel*, wel niet vermeld, maar kan door den schrijver achterwege gelaten zijn, omdat hij die voor eene tweede opvoering van het eerste deel kan gehouden hebben. In elk geval geeft hij van Januari tot Mei 1662 geen enkel stuk op, en toch zal er in dien tijd ten minste wel één nieuw stuk zijn vertoond.

zich Leon, wanneer hij, op aansporen van zijne minnares Klarinde, Kleander van het leven berooft, die niet onvoorbereid de eeuwigheid ingaat, omdat eene geestverschijning hem kort te voren zijnen dood had voorspeld ¹⁾). Terstond houdt men Lysander voor den schuldige, niet alleen omdat de moord in donker met zijn wapen heeft plaats gehad, maar ook omdat Kleander's broeder Beronte het niet ongegrond vermoeden koesterde, dat Lysander verliefd was op Kleander's echtgenoot Kaliste. De zaak schijnt duidelijk. Kaliste wordt van medeplichtigheid beschuldigd en in den kerker gesloten; maar Lysander blijft op vrije voeten, omdat hij reeds gevlucht was vóór de moord had plaats gehad. Daar Lysander inderdaad reeds een paar jaar lang naar de liefde van Kaliste had getracht, en die werkelijk ook bezit, al had zijne minnares hare trouw aan Kleander ook niet feitelijk willen breken, richt hij zich in brieven tot de gevangen vrouw, en haalt haar over, zich door hem uit den kerker te laten verlossen, waartoe hij den ondercipier omkoopt en zich als bedelaar vermomt ²⁾). Kaliste ontvlucht nu en beiden beloven elkaar eeuwige trouw; maar als de zaak ruchtbaar wordt, begint iedereen het voor zeker te houden, dat de moord op Kleander door niemand anders dan door Lysander gepleegd is, en dat Kaliste er meê bekend is geweest. Zelfs Lysander's vader wil zijnen zoon niet gelooven, als deze zijne onschuld betuigt, en kan er slechts toe gebracht worden, wanneer Lysander zijne liefde ontveinst en voorgeeft, in het huwelijk te willen treden met Hypolite, eene edeljuffer, die zijn vader voor hem bestemd heeft ³⁾). Hij verlaat dan ook Kaliste om aan Hypolite

¹⁾ Deze inhoud van het eerste bedrijf stemt overeen met het zesde boek van den roman, bl. 174—202. Over die geestverschijning vgl. men nog het vierde boek van den roman, bl. 132 vlg. Misschien is het een bewijs van de haast, waarmee Blasius gewerkt heeft, dat de beide brieven, die in dit bedrijf voorkomen, niet berijmd zijn, maar dat alleen het proza van den roman wat gekuischt is.

²⁾ Dit tweede bedrijf is de berijming van het zevende boek uit den roman bl. 203—238. Daarin zijn drie brieven van en aan Lysander (bl. 16—22) weder berijmd (in den roman bl. 216, 218 en 226).

³⁾ Dit derde bedrijf bevat de berijming van het achtste boek, bl. 239—283, en ook vier dichterlijke brieven, in het proza van den roman bl. 256, 260, 280 en 281.

het hof te gaan maken en geraakt al spoedig zoo zeer onder den indruk van hare bekoorlijkheden, dat hij voor een oogenblik zijne liefde tot Kaliste vergeet, en belooft Hypolite te zullen huwen. Als Kaliste dat verneemt, is zij wanhopig en besluit zij haren ontrouwen minnaar op te zoeken. Deze intusschen is tot zich zelf gekomen: hij begrijpt, dat hij zich ten opzichte van Kaliste schandelijk heeft gedragen, en, zonder er aan te denken dat hij zich evengoed aan Hypolite verbonden heeft, en door tot Kaliste terug te keeren evenzeer aan haar ontrouw wordt, vat hij het plan op, Hypolite te verlaten. Hij bedriegt haar door voor te wenden, dat hij op reis moet, maar haar zal huwen als hij terug keert. In het volle vertrouwen op zijne liefde laat zij hem gaan, en hij vertrekt naar Engeland, waar hij in een tornooi de zege behaalt.

Intusschen is hij aan het hof niet alleen van moord bij zijn eerste tweegevecht, maar ook van sluipmoord op Kleander aangeklaagd, en door Lucidan uitgedaagd, om, volgens middeleeuwsch gebruik, in een kampgericht zijne onschuld te bewijzen. Hij verschijnt echter niet: de laatste termijn is schier verstreken, en als hij die laat voorbijgaan, geeft hij stilzwijgend te kennen, dat hij schuldig is; maar eerst zijne liefdesverblindings bij Hypolite en later zijne reis naar Engeland, van waar een storm hem belet bij tijds terug te komen, zijn oorzaak, dat hij zijne eer onverdedigd laat. Dat beangst zijne beide minnaressen, zoowel Kaliste, die hare liefde voor hem niet kan blusschen, als Hypolite, die beide in krijgsgewaad, alsof zij ridders waren, in het strijdperk treden, en verklaren zijne eer te willen handhaven. Het lot wijst Hypolite aan, om tegen Lucidan te strijden, maar vóór de strijd beslist is, maakt de koning uit, dat Lysander in het tweegevecht althans op eerlijke wijze zijnen tegenstander heeft gedood, en dat in deze zaak aan de eer voldaan is. Hypolite moet nu den helm afnemen en zich doen kennen, waarop Kaliste zich bedroefd verwijdert en het hof ontvlucht¹⁾.

¹⁾ Dit vierde bedrijf bevat den inhoud van het negende boek van den roman, bl. 283—352; maar het verhaal van het tornooi te Londen, dat daar zeer uitvoerig is, bl. 314—331, is door Blasius te recht aanmerkelijk ingekort.

Lysander is middelerwijl uit Engeland teruggekomen, heeft vernomen, dat Kaliste in mansgewaad rondzwerft, en gelooft dus, dat hij haar ziet, als hij Hypolite in krijgsgewaad ontmoet. Hij maakt haar bekend, dat zijne liefde onveranderd is gebleven, dat hij alleen in schijn en om zijnen vader te believen naar de hand van Hypolite heeft gedongen; en als deze dat verneemt, wenscht zij niet langer te leven, maar, verklarende dat Lysander zich bedriegt, en dat zij Kaliste niet is, voor wie hij haar houdt, veinst zij Lucidan te wezen en met Lysander te willen strijden, die de uitdaging aanneemt, haar wondt en dan, bij het losmaken van den helm bemerkt wie hij getroffen heeft. Er volgen nu verwijtingen, waarop hij zich verontschuldigt met deze woorden, die inderdaad kenmerkend zijn voor den man, welken de dichter als het toonbeeld van ridderlijkheid afschildert:

„t Is waar, ik minde u, maar wierd' er toe gedreven,
 Het was mijn ouders wil. Kaliste was mij lang
 En ik aan haar verlooft, eer ik mijn eerste gang
 Na uwaarts wende. Ik heb niet alleen die sinnen,
 Dat ik op eene tijd twee Juffers durf beminnen,
 Men vint er meer.“

Met recht mocht Hypolite hem dan ook toevoegen:

„t Is hups. Gij fray uw onschuld toont.
 Door veel misdaders wort uw misdaad niet verschoont.
 Dien ridder eertmen meest, die nu het best kan liegen.
 't Is hedendaags gebruyk de Juffers te bedriegen.“¹⁾

Daarmee is alles tusschen die beide geëindigd. Hypolite

¹⁾ *Lysander en Kaliste*, tweede deel, bl. 68. In den roman vindt men, bl. 389 vlg. bijna letterlijk hetzelfde: „t Is waar, Mevrouw antwoordt Lysander, dat ick u eertijts van liefde sprak, gedwongen door mijn Ouders, die 't begheerden. Maer niet vrijwilligh, gelijk ghij gheloofde. Want niet alleenigh doen ter tijt, maer langh te voren, eer ick d'eer hadt van u te besoecken, was ick aen Caliste en sij aen mij verlooft. Maer hoewel dat ick door haer afwesen en uwe schoonheydt daertoe gebracht wiert, soo was 't niet vrijwillich, maer ghedwongen door de passie, die ghij aen andere veroorsaect. En ick ben 't alleenich niet, Mevrouw, die twee Jufferen op een tijdt liefde. Dat ontschuldighet u niet, seyt Ipolite, dat ghij u met het vuyl van andere bedeckt. In dese tijt, soo mij dunckt, is 't een abelhey, oock onder de braeffste Ridders, om met de Jufferen soo wat den Draeck te steken.“

herstelt van hare wonde, en huwt later Lucidan. De vlek, die op Lysander's eer nog altijd is blijven kleven, wordt spoedig uitgewischt. Leon, Kleander's moordenaar, die door zijn geweten wordt gekweld, en eremiet is geworden, betuigt zijne schuld en de onschuld van Lysander; en nu belooft Lysander's vader het huwelijk van zijnen zoon met Kaliste te zullen zegenen. Kaliste echter wrokt nog over de ontrouw van haren minnaar en stemt niet dadelijk toe, zoodat Lysander zich geraakt toont, en hare hand niet wil vragen. Van het huwelijk komt dus voorloopig niets; maar als beiden al meer en meer spijt beginnen te gevoelen, dat zij elkanders hand niet hebben aanvaard, zoeken zij de eenzaamheid, om hun verdriet te voeden. Toevallig ontmoeten zij dan elkaar: zij bemerken, dat de oude liefde nog niet verminderd is, buigen het trotsche hoofd, en eindigen met het lang verwachte huwelijk.

„Lysander en Kalist' het nodig noodlot kent.

Verdubbelt blij begin haar dubbelt treurspel end“¹⁾.

Deze inhoudsopgave zal genoegzaam het zedelijk gehalte van het stuk hebben doen kennen, maar tevens hebben doen zien, dat er — althans vergeleken met het eerste deel — eene tamelijk boeiende intrigue in te waardeeren valt. Ook nu is er weder op versbouw en woordenkeuste roemen. In talrijke brieven, en in sommige liedjes zelfs heeft de kunst van strophenbouw eene belangrijke hoogte bereikt. Wij zien er uit, dat de dichter meester is geworden over rijm en maat, en daarin voor onze zangerigste lierdichters niet behoeft onder te doen. Blijft hij als dramatisch dichter steeds zwak, als lierdichter heeft hij hier zijne sporen verdiend. Hij is geen leerling meer, maar meester in de kunst. Doch bij zijne kunst wordt hij, door overdreven jacht maken op nieuwe, gezochte vormen, hetgeen hij vroeger nog slechts eene enkele maal geweest was, gekunsteld. Hij heeft bij andere dichters opgemerkt, en vooral bij Vondel had

¹⁾ Het laatste bedrijf, gelijk aan het tiende boek van den roman bl. 353—486, bevat, behalve een paar brieven, ook twee liedjes, die Lysander en Kaliste in de eenzaamheid aanheffen, en die door Blasius opzettelijk in andere versmaat berijmd zijn, dan in den roman.

hij dat kunnen bewonderen, dat eene samenspraak, waarin twee personen elkaar telkens in een enkelen versregel beantwoorden, en daarbij krachtig of geestig elkaars stooten als 't ware pareeren, een aangename indruk kan maken door levendigheid aan het gesprek bij te zetten. Nu vindt men dergelijke samenspraken ook in dit stuk van Blasius, maar de woorden en wederwoorden zijn noch krachtig, noch geestig, vaak varianten op hetzelfde thema; en van dezen, op zich zelf aantrekkelijken, vorm is zooveel gebruik gemaakt, dat het schier misbruik te noemen is, en de vorm, in plaats van te treffen, vermoet.

Verder heeft Blasius eenige woorden gevormd in strijd met den aard der taal, terwijl wij vooral als een staaltje van wansmakelijke gekunsteldheid en ongepaste tentoonspreiding van geleerdheid kunnen aanhalen de samenspraak van Kaliste en Lysander in het derde bedrijf ¹⁾, waarin zij elkander overstelpen met namen van helden en heldinnen uit de oudheid, die als zoovele paren van gelieven bekend zijn. Lysander noemt Kaliste zijne Galatee; zij antwoordt hem: „mijn Aegon“. Hij noemt haar: „Mijn Neëer“, zij spreekt hem aan als: „Mijn Titan“. Hij geeft haar den naam van: „Mijn Medee“, zij zegt: „Mijn Jason“; hij: „Mijn Diaan“, zij: „Mijn Phoebus“, hij: „Mijn Heleene“, zij: „Mijn Paris“, en dan volgen er nog de namen van vijftien andere paren.

Toch schijnt het stuk de goedkeuring te hebben weggedragen van eenen dichter, wiens naam met eere door ons verdient genoemd te worden, van JACOB WESTERBAEN, heer van Brandwijk, die in 1599 geboren, dus veertig jaar ouder was dan Blasius en toch zijnen jongen vriend de eer bewees, zijn tweede deel van *Lysander en Kaliste* met een achtregelig lofdicht te versieren, dat op 's dichters buitenplaats Okkenburgh den 24sten Maart 1662 was vervaardigd. Later zullen wij Westerbaen nog meermalen onder de vrienden van Blasius aantreffen, nu vermelden wij alleen nog, dat ook een ander dichter, die de

¹⁾ *Lysander en Kaliste*, tweede deel, bl. 37. Deze zoogenaamd dichtelijke versiering is geheel en al van Blasius en wordt in den roman niet gevonden, waar deze samenspraak veel korter is, bl. 269 vlg.

hooge betrekking van advocaat-fiscaal en procureur-generaal over Holland, Zeeland en Friesland bekleedde, KORNELIS BOEY, een lofdicht op het stuk vervaardigde. Daarin verklaart hij, dat hij ook „in zijn jonge dagen de veel van Venus had geroert“, maar zich op lateren leeftijd stichtelijker stof had gekozen, in 't bijzonder de Psalmen, waarvan wij dan ook inderdaad eene berijming bezitten, in 1644 door hem in het licht gezonden. Deze dichter nu gevoelt zich door Blasius' tooneelstuk in den tijd zijner jeugd verplaatst, en prijst het in hem, dat hij „van de min, van hoofdsche liefde-vlagen“ gedicht heeft en niet de Grieksche en Romeinsche treurspeldichters heeft gevolgd, want, zoo zegt hij:

„Sij brachten maer ten toon die teere zielen questen,
Nu woedende Medeën, dan bloedige Thyesten,
En wat voor grouwlen meer op aerde sijn gebeurt,
Hier ouderen verdaen, daer kinderen verscheurt.“

Die weinige regelen leveren eene niet onaardige bijdrage tot de geschiedenis van het Nederlandsch tooneel, waar twee richtingen vertegenwoordigd werden, die, hoezeer vaak met elkaar in strijd, toch ook menigmaal zich met elkander verbonden, de classieke en de romantische. Zij werpen een nieuw licht op den strijd, waarover in onzen tijd zooveel is geschreven, en waarschuwen er ons tegen, het verschil in richting uitsluitend te zoeken in den verschillenden vorm, en onvoorwaardelijk den classicus Vondel te stellen tegenover den romanticus Vos, omdat de eerste Seneca en Euripides tot gidsen had, de ander, hetzij opzettelijk, hetzij toevallig, in het voetspoor der Engelsche dramatici trad. Integendeel doet men verstandiger Vondel en Vos naast elkaar te stellen als twee zeer van elkaar afwijkende vertegenwoordigers van ééne en dezelfde richting, die namelijk, welke uit de geschiedenis en mythologie van Griekenland en Rome de stof koos voor „bloedige moordtooneelen en gruwelijke voorstellingen“, tegenover de meer romantische richting, die tederder aandoeningen wilde opwekken, vooral de liefde op het tooneel wilde doen zien, en hierom recht heeft op den naam van de romantische richting, omdat ook in de romans liefdes-geschiedenissen schering en inslag zijn. Bij monde van Kornelis

Boey deelt het schouwburgpubliek der zeventiende eeuw ons mede, dat niet de vorm der stukken voor hen aanleiding was, om partij te kiezen voor eene van de twee richtingen, maar de inhoud, en dat Shakespeare's caricatuur Vos met zijne gruwelen en afgrijslijkheden voor hen de vertegenwoordiger is van het classiek, immers van het Grieksch en Latijnsch drama, terwijl de geleerde Blasius, even als de nog geleerder Hooft, die de liefde ten tooneele voeren, het romantische handhaven, dat zijne stof aan de overleveringen der middeleeuwen ontleent.

Natuurlijk wil ik geenszins beweren, dat de romantische stukken ook niet voor een deel in vorm zouden verschillen van die, welke de aanhangers der classieke richting vervaardigden. De laatsten toch onderwierpen zich, op aansporen van geleerde kunstrechters, min of meer aan de tooneelwetten van Aristoteles en Horatius, later van Andries Pels en Boileau, terwijl de romantische schrijvers zich weinig om die wetten bekommerden en den trant der Spanjaarden volgden. Vandaar dat zij den regel der eenheden niet in acht namen, zoodat dan ook de kunstrechters van Nil Volentibus Arduum daarom eenige jaren later de *Lysander en Kaliste* veroordeelden. David Lingelbach verweet aan dat stuk, dat er de eenheid van plaats te jammerlijk in verwaarloosd was¹⁾, terwijl Mr. Willem Blaeu zeide, dat tegen den regel der eenheid van tijd zondigden dichters, „die 't inneemen van geheele steden, ja geheele levens van hunne Helden tot voorwerpen van hunne Gedichten neemen, onder welke de *Ariane* van Jan Janssen Schipper, en de *Lysander en Caliste* van den Advokaat Blasius zo grof zijn, dat het zelfs die geenens tegens de borst gestooten heeft, die de Dichtkunst maar van verre begonnen te begroeten“²⁾. Merkwaardig is het, dat de twee groote grieven, die de leden van het kunstgenootschap hadden tegen het stuk van hem, dien wij later als hun voornaamsten tegenstander zullen leeren

¹⁾ Zie bl. 160 van het *Naauwkeurig onderwijs in de Tooneelpoëzy*, waarvan de verschillende hoofdstukken door verschillende leden van Nil Volentibus Arduum reeds in 1671 waren voltooid, maar dat eerst in 1765 te Leiden werd uitgegeven.

²⁾ Zie *Naauwkeurig onderwijs in de Tooneelpoëzy*, bl. 86 vlg.

kennen, tegenwoordig geene grieven meer zijn, maar dat er nu geheel andere kunnen te berde gebracht worden, die de leden van Nil Volentibus stilzwijgend voorbijgaan.

VIERDE HOOFDSTUK.

Geslachtboom en Mengeldichten.

Het eerste werk, dat Blasius weder in het licht zond nadat het eerste deel van zijn *Lysander en Kaliste* was vertoond, kwam uit in 1661, namelijk de *Geslachtboom der goden en godinnen met bijgevoegde Mengeldichten* ¹⁾. Na eene korte genealogische inleiding geeft die Geslachtboom de namen van zeshonderd goden, godinnen, halfgoden enz., genealogisch gerangschikt, schoon met een alphabetisch register, en korte aanteekeningen over zinnebeelden der goden, mythen, enz. enz.

In zijne opdracht aan Katharina Questiers geeft Blasius te kennen, dat hij op haar verzoek zijn werkje heeft samengesteld. Zij beide toch waren het er over eens, „dat hier yets scheen vereyst te worden, hetgeen een weesen aan de Poësy gaf; en“, zoo gaat hij voort, „dat selve bestaat alleen, mijns bedunkens, in de verciering der heydensche Godheeden, en in desselfs recht gebruyk.“ Zoo goed als ronduit geeft Blasius met die woorden te verstaan, wat vele andere dichters, zij het ook niet met zoovele woorden, dan toch metterdaad verklaarden, dat de verzen hun dichterlijk karakter moeten

¹⁾ De volledige titel luidt: *Geslachtboom der Goden en Godinnen met hun vergode nakomelingen, waar achter bijgevoegde Mengeldichten van diergelijke stof, de voornaamste Juffers toegepast*, Leyden bij Salomon Wagenaar, Boekverkooper in de Kloksteeg, 1661 12°; waarin de Mengeldichten eene afzonderlijke pagineering hebben.

ontleenen aan mythologische toespelingen, aan verdrichtselen uit de godenwereld van Grieken en Romeinen. In het begin van zijn werkje wijst Blasius op de noodzakelijkheid om met de oude mythologie bekend te zijn, als hij zegt: „het is bij een yder kenlijk, dat de kennis van dese stam tot een volkomen Dichter behoort, anderssins sal hij sich genoodsaakt voelen de bladeren van al onse schrijvers met schande en onwetentheyd om te keren; en niet kunnen verstaan tgeen de aldergeringste in zijn voorreden ter baan brengt.“ In het lofdicht, dat Sibylle van Griethuysen voor den *Geslachtboom* liet drukken, worden dan ook de dichters opgewekt om aan Blasius hunne vlerken te ontleenen, want, zegt ze:

„Dese Boom die sal u geven
 't Echte teelsel, pit en leven,
 't Onverbastert eel geslacht,
 Die oyt Prins op Pegas' bragt;
 Dese Boom sal u verkloeken
 Sonder tal van grote Boeken,
 Sonder Hooft- of Herssen-roe
 Tot den Helikonis toe.“

Niet anders spreekt een ander lofdichter, Arend van den Bosch. „Blasius blaast de Geesten op,“ zegt hij, en

„Wie reegelmatig Dichten kan,
 Doch blind is in geleerde Taalen,
 Kan alle Gooden t'saamen haalen,
 Gelijk den hoog-geleersten Man.
 Waardoor? hij lees der *Goon* geboort,
 Noyt voor dees tijd op Duyts gehoord.“

Als onze Jan Goeverneur toen reeds geleefd had, zou de Nederlandsche letterkunde zeker toen reeds hebben kunnen wijzen op de bekende versregels:

„Nu gaat het rijmen
 Afgedrieduivekaters snel,
 Verzen te lijmen
 Is kinderspel.
 Nauw zijn de persen
 Koud van een bundel poëzij
 Of weêr gaan versche
 Ter drukkerij.“

Was het voor de dichters — en het werd ronduit bekend — noodzakelijk hunne gedichten met godennamen op te pronken, en was dat voldoende voor hen om den lauwerkrans te verwerven, dan werd het dichten nu voor hen gesneden koek, nu Blasius de quintessens van al die geleerde sieraden in een handig boekje te hunner beschikking stelde. De dank der ongeleerde dichters werd aan den geleerden jongeling dan ook niet onthouden.

Toch vond zijne handelwijze ook afkeuring, en dat niet alleen bij iemand, op wiens lof hij zeker hoogen prijs stelde, maar bovendien ook bij eene gelegenheid, waarbij hij wel het allerm minst op berisping zal gerekend hebben, namelijk bij zijne bruiloft. Toen deed ook de geleerde Rotterdamsche tichelbakker, JOACHIM OUDAAN, die als zelfstandig dichter ook tegenwoordig nog verdient geprezen te worden, zich aan den bruilofstdisch hooren en kon deze eerlijke, maar heftige man, wien het hart op de tong lag, ondanks zijne blijkbare ingenomenheid met den bruidegom, niet nalaten van de heidensche goden, ten deele uit ijver voor het Christendom, ten deele uit kunstliefde, te zeggen:

„Maar neen, wij hoeven thans geen queeksels van den nacht,
Op vleermuis-vleugelen ter wereld ingebracht,
Bij 't heilloos Heidendom, die als *Meduzas* slangen,
Te zaam getist, gestrikt, in eenen kronkel hangen:
Men ruim die schandenrei geen plaats in, zoo men niet
D'*Egypt'sche* duisterheen, van Padden in 't verschiet,
Van Torren, Aspissen, of wat, vol drachts en zwadders,
Zich toont gelijk de buik eens opgeborsten adders,
T'herscheppen poogt; weg! weg! ik grijs' voor al 't gewoel,
Dat op den ijver Gods in d'eindeloozen poel
En nacht des afgronds moet verzwinden, en verzinken,
Ofschoon ze, uitzinnig, met den naam van *goden* blinken:
Of wil men dees althans voor namen nemen, die
(Hoewel ik van 't besluit de reden niet en zie)
Geen zaken aan en gaan; maar, om cieraad te geven,
Als rechts als sprenklen gouds op laurebladen leven,
Ellendig toeverlaat, arm Bedelaars-gesmuk!
Rechtschape dichtren-werk behelpt zich met geen kruik;
Geen rijk vernuft zoekt heul aan lang verlepte vonden:
Maar wierd die Vosse-staart eens van den aars gebonden,
Die met dien ruigen bos zich nu zoo prachtig tooit,
Wat stond hij naakt in 't hemd, en jammerlijk berooit!

Dies mag hij met dien broei zich koestren en vermaken,
Die padden paarden keurt; ons lust ze niet te raken.“¹⁾

Oudaan was echter ook hier, zooals altijd, in de minderheid: het werkje van Blasius trachtte inderdaad in eene lang gevoelde behoefte te voorzien; in hoeverre het geschikt was, om zijn doel te bereiken, kunnen wij moeilijk meer beoordeelen. Nu wij de godennamen niet meer verlangen te kennen, om er onze gedichten meê op te sieren, stellen wij geheel andere eischen aan een handboekje voor mythologie.

Toch heeft het, als teeken des tijds, geschiedkundige waarde, en die waarde hebben ook de bijgevoegde Mengeldichten, die echter, daar zij bijna drie honderd bladzijden beslaan, een wel wat lijvig bijvoegsel zijn bij een werkje, dat zelf nog geen honderd bladzijden groot is. Over de aesthetische waarde der Mengeldichten willen wij niet twisten: er zijn er slechtere, maar ook veel betere. Blasius is hierin, zooals in al zijne werken, wat Horatius den dichters verbiedt te wezen: middelmatig. Ik wil hem daarom ook niet, met het oog op die gedichtjes, als een Nederlandschen Catullus begroeten, al doet hij ons aan dezen dan ook in de verte denken, in zoverre namelijk als hij de meest gewone voorvallen uit zijn leven in korte versjes beschrijft, waarvan sommige den naam van berijmde vernuftsspelingen of *bons mots* kunnen dragen. De bundel schijnt alle gedichtjes te behelzen, die hij van 1657 tot en met 1661 geschreven, soms zou men zeggen uit de mouw geschud heeft, wanneer de ontmoeting met de eene of andere juffer daartoe ook maar eenige aanleiding gaf. Hij heeft ze „de voornaamste Juffers toegepast,“ zooals aan

¹⁾ Joachim Oudaan's *Poëzy* Amst. 1712 II bl. 331 vlg. In de levensbeschrijving van Oudaan door David van Hoogstraten lezen wij over hetzelfde onderwerp nog op bl. 55: „En schoon de dichters van outs zich veel vrijheid inwilligden in het gebruiken der namen van goden en godinnen, en met dezelve hunne werken optooiden, was hij echter nooit te brengen tot eenige goedkeuringe van deze gewoonte, waarmede hij ront uit zeide, dat Godts naem geschonden en ontheiligt wiert. Zijn misnoegen hierover ontveinsde hij niet in het Bruiloftsdicht, gemaakt ter eere van den Advokaet Mr. Joan Blasius, die (gelijk hij in zekeren brief zegt) in dit gasthuis ook geweldig ziek lagh.“

zijn leeftijd eigen was. „Omnia fert aetas“ was dan ook het motto, waaronder hij ze uitgaf. Ons zullen ze de bouwstoffen leveren voor des dichters levensbeschrijving, die tevens zal mogen beschouwd worden als eene bijdrage tot onze kennis van den omgang der jonge heeren en jonge juffers in de zeventiende eeuw.

1659. 19
Toen wij de levensbeschrijving van onzen dichter afbraken bij de vertooning van zijn eerste tooneelstuk, den 28sten Nov. 1658, was Leiden nog zijne woonplaats, maar dat zou niet lang meer zoo zijn. Slechts enkele gedichten vinden wij nog uit Leiden gedagteekend ¹⁾, o. a. een „op de hayr-naalde van Mejuffer Anna“ ²⁾, die hij aan haar ontroofd had en bezong als een gevaarlijker wapen dan Cupido's pijlen. Het was niet het eerste gedichtje, dat hij aan haar wijdde. Toen hij in den zomer van 1658 een reisje over Amsterdam, Franeker en Leeuwarden naar Emden gemaakt had, had hij daar een vier-regelig versje gedicht op eenen spiegel, dien zij hem had vereerd, maar waar boven hij, zooals hij zegt, een portret van van haar, „een spiegel van haar schoonheid,“ zou verkozen hebben ³⁾. Het vermoeden ligt voor de hand, dat hij haar in Emden had leeren kennen, en daar hij in 1660 weder te Emden was en daar een klinkdicht maakte op het cymbaalspel van de gezusters Marta en ANNA EVERTS ⁴⁾, hebben wij bij de laatste misschien aan dezelfde, ons overigens onbekende, Anna te denken, die hem zijn eerste minneliedje ontlokte. Deze liederen werden door andere gevolgd, waartoe misschien ook een gedichtje op Rosaale behoort, „die hem verweten had, dat zijn aangezicht dagelijx bruynder wierd“, en aan wier schitterende oogen hij de schuld geeft ⁵⁾. De andere gedichtjes op Anna vervaardigde hij niet meer te Leiden, maar te Amsterdam, waarheen hij in 1659 verhuisde,

¹⁾ O. a. een versje „op de trotse Juffer Constance, die noyt voor hem nijgen wilde“ (bl. 8) en op het huwelijk van François de Roovere en Magdalena van Meeuwen (bl. 11 vlgg.)

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 5.

³⁾ *Mengeldichten* bl. 3.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 105 vlg.

⁵⁾ *Mengeldichten*, bl. 7.

hetzij door de liefde gelokt ¹⁾), hetzij omdat zijn broeder er woonde, of omdat hij zich, als aankomend dichter, veel voorstelde van den omgang met de groote mannen van den schouwburg. Toen Anna den 23sten Juni 1659 haren negentienden verjaardag vierde, zond hij naar Emden een „Indiaansch koffertje“ met een dichterlijken gelukwensch, dien hij „schoon in Gijsbrechts stad zijn bloeyend leven slijtend“, wilde voegen bij den „wensch der Jongemans van Emden“, want zegt hij:

„Al komt de stem van ver, mijn hart is dichte bij“ ²⁾.

Dat hart bleef niet altijd zoo nabij als Anna misschien wel zal gewenscht hebben. Als hij eene maand later Rosetta en Rosaura besingt ³⁾), mogen wij misschien wel aan haar denken, maar weldra ziet hij Mundore, en zij maakt zulk eenen indruk op hem, dat hij haar zijn portret overzendt met de woorden

„Eyst mijn leven,
'k Sal 't u geven,
En wil eeuwig d'uwe zijn“ ⁴⁾.

Nauwelijks veertien dagen later echter is Mundore weêr, ten minste voor het oogenblik, vergeten, en zingt Blasius een danklied „aan 't westewindje over Annaas gelukkige aankomst van Zwol tot. . . .“, doch waar verzwijgt hij voor ons door vijf puntjes te zetten, die ik de vrijheid neem met Bonde of Bunde in Oost-Friesland aan te vullen, omdat ook in het gedichtje Anna's woonplaats juist daar is weggelaten, waar wij een rijmwoord op *stonde* noodig hebben. In elk geval was zij over zee daarheen gekomen, waar hij haar zijnen welkomstgroet bracht ⁵⁾. Na een uitstapje naar den Haag, waar hij den 21sten October 1659 Mejuffer Deliana de rol van Jephtha's vrouw had zien vertoonen, en haar op bitterzoet suikergoed en een gedicht getraceerd had ⁶⁾), naar Amsterdam terug gekeerd, bezong

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 96.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 15 vlgg.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 19, 22.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 22 vlg.

⁵⁾ *Mengeldichten*, bl. 24 vlg.

⁶⁾ *Mengeldichten*, bl. 32 vlgg.

hij, waarschijnlijk meer uit galanterie dan uit liefde, MARGARETA LE GOUCHE, toen zij den 26sten November haren twee-en-twintigsten verjaardag vierde ¹⁾. Al spoedig geraakte hij bij haar in de gunst, zoodat zij hem in April 1660, in overeenstemming met de gebruiken van den tijd, de „gelukkige eer vergunde van haar E op haar kamer te mogen sien kappen,“ eene eer, die hij met een versje vergold, waarin hij hare „meer dan schoone schoonheyd“ verheft ten koste van die sieraden, met welke zij zich oppronkt, die hare schoonheid eer verminderen dan verhoogen, en hem de vraag in den mond leggen,

„Waartoe so veel kromme kronk'len
Van het voor- tot achterhoofd?
En met gloeyende karbonk'len
Uwe schoonheydsglans verdoofd?
Weg met nieuwe Franse strikken,
En so meenig Parel-band,
Stel doch uyt 't onnoodig quikken,
En verpoos uw dubbele hand“ ²⁾.

Toen zij zich kort daarop door den schilder J. Ovens in een hemelsblauw kleed gedost bij eene bron staande liet afbeelden, maakte Blasius op haar portret een klinkdicht ³⁾. Uit een paar andere gedichtjes van 't eind van 1660 leeren wij haar ook als schrijfster kennen, niet alleen van puntdichten ⁴⁾, maar ook van tooneelpoëzie. Immers zij vermeederde, zooals wij uit een versje van Blasius zien ⁵⁾, het aantal vertalingen van Guarini's *Pastor Fido* nog met ééne, die onze dichter van haar geleend, maar wat al te lang behouden had, en die hij haar eindelijk terug bezorgt met een gedicht, waarin hij haar toespreekt als eene „roemruchtbre Nymf, waarop den Amstel bralt.“ Dat „brallen“ is echter zeker zeer bedaard in zijn werk gegaan, want in de rij onzer dichterlijke geesten neemt Margareta le Gouche tegenwoordig zelfs het allerbescheidenste plaatsje niet meer in.

Al wat dichter was trok Blasius in de hoogste mate aan,

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 41 vlgg.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 68 vlgg.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 79.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 140 vlg.

⁵⁾ *Mengeldichten*, bl. 122 vlg.

en hij verzuimde dan ook niet, kennis te maken met de voornaamste dichters van zijnen tijd. Het zal wel door zijne neven De Haas geweest zijn, dat hij in aanraking kwam met Joachim Oudaan; maar ook aan den vorst onzer dichters liet hij zich voorstellen en bood hij zijn album aan, om dat met eenige dichtregelen te versieren. VONDEL was hem ter wille, maar of het gedichtje, dat hij den 18den Nov. 1659 in zijn stamboek schreef, hem wel in alle opzichten genoeg gedaan zal hebben, is de vraag. Immers wat had hem, als jong dichter, aangenaamer kunnen geweest zijn, dan door den dichtervorst als gildebroeder begroet te worden. 't Schijnt echter, dat zijne *Edelmoedige vijanden* in Vondel's oog niet genoeg verdiensten hebben bezeten, want met geen enkel woord geeft hij te kennen, dat hij den jongeling voor dichter houdt, wanneer hij de volgende regels schrijft in het album van „den geleerden jongeling Joan Leeuwenaert Blasius, vrijer der rechtgeleertheid“:

„Een ander zing', gelijk een lijster,
Ter liefde van een schoone vrijster,
De trouwe vrijer Leeuwenaert,
Van eedler min genoopt met sporen,
Wensch Rechtgeleertheid te bekooren,
Hem meer dan duizent vrijsters waert.
Bestemt ze in 't einde 's minnaers bede,
Hij triomfeert in krijg en vrede.“¹⁾

Lang zou Blasius niet meer baccalaureus in de rechten zijn. In Amsterdam had hij zijne studiën niet verwaarloosd, maar integendeel zich het onderwijs te nutte gemaakt van de hoogleeraren aan de doorluchtige school, inzonderheid van JOAN KLENKKE²⁾, den door Englands vorst, als belooning voor de opdracht van een geographisch werk „Atlas“, tot ridder verheven heer van Odessa. Onder diens vleugelen had hij gedisputeerd over „der afgesanten ampt en recht“, en later tot vijfmaal toe over

¹⁾ Zie J. van Vondel's *Poëzy of verscheide Gedichten*, Franeker 1682 II bl. 394; in Van Lennep's uitgave VII bl. 783.

²⁾ Klenkke was eerst hoogleeraar in de rechten te Leiden, daarna, sinds 11 Juni 1648 te Amsterdam, totdat hij in 1669 plotseling die stad verliet. Te Batavia is hij als notaris overleden. Zie *Illustris Amstel. Athenaei Memorabilia* (annotationes Lennepii) Amst. 1832 p. 118, 120 sq.

het recht van vrede en oorlog volgens de beginselen van Hugo de Groot, waarvan ook Vondel in zijn albumversje spreekt.¹⁾ Voor „'t leergenoet“, dat hij aan Klenkke te danken had, evenals voor de vriendschap, die de hoogleeraar hem betoonde, bleef hij steeds dankbaar, en dat bewees hij ook door aan hem zijne Mengeldichten op te dragen, wetende, dat Klenkke, al was hij ook „noyt de Echt ingewyt“, en al behaagde hem ook meer „de vrijheerschap“, toch voor vrouwelijk schoon niet ongevoelig was, en bovendien een man was,

„Dien Phoebus in sijn heylge bende
 Als Dichters Hoofdman heeft gestelt;
 Die d'Helikon en Thespi's kimmen
 En Pindus heuvels kon beklimmen,
 Daar hij Apol sijn Rijmen spelt.“²⁾

De gedichten van Blasius schijnen bij Klenkke steeds een gunstig oor gevonden te hebben³⁾, en zijn bezoek schijnt hem altijd aangenaam geweest te zijn, ten minste ook met Klenkke's familiebetrekkingen was Blasius bekend. Als Elisabeth Klenkke van Odessa, denkelijk eene zuster van den hoogleeraar, den 16den April 1660 in het huwelijk treedt met ridder baronet William Davidsons, heeft Blasius een bruiloftsdicht gereed⁴⁾, evenals den 16den Nov. van hetzelfde jaar, als het huwelijk van Ernst Klenkke en Agneta de Karpentier wordt gevierd⁵⁾, met wier familie hij blijkbaar zeer familiaar omging.

Onder Klenkke promoveeren kon Blasius echter niet, daar Amsterdam het *jus promovendi* niet bezat. Hij begaf zich dus voor eenige dagen naar Leiden, waar hij den 28sten Mei 1660 tot der beide rechten doctor promoveerde op eene dissertatie over de *Lex Julia de adulteriis*, eene plechtigheid, die door Oudaan werd bezongen in een gedicht, dat de schranderheid

¹⁾ Klenkke zelf schreef ook over dat onderwerp een boekje, getiteld: *Institutiones Juris Naturalis, Gentium et Publici, ex Hug. Grotii libris*, Amst. 1665 12° (herdrukt Jenae 1666, Parijs 1670).

²⁾ Zie de opdracht voor de *Mengeldichten*.

³⁾ Ook in *Fidamants Kusjes*, enz., bl. 281 vindt men een gedicht aan Joan Klenkke.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 53 vlgg.

⁵⁾ *Mengeldichten*, bl. 111 vlgg.

en het vernuft van Blasius roemt, en hem opwekt, om op den ingeslagen weg voort te gaan en zich door onvermoeide werkzaamheid onsterfelijk te maken ¹⁾.

Een dag of veertien na zijne promotie ging hij op reis naar Oost-Friesland, waar hij reeds eenmaal eenigen tijd had doorgebracht, maar waar hij nu wat langer zou verwijlen. Misschien zal hij er min of meer naar verlangd hebben, daar die Anna weër te zien, die bij zijn eerste verblijf in Oost-Friesland zulk eenen indruk op hem schijnt gemaakt te hebben; in elk geval moet die gedachte reden tot bezorgdheid gegeven hebben aan een Amsterdamsch meisje, wier liefde hij gewonnen had, en aan wie hij den 11den Juni een afscheidslied toezong, waarin hij haar uitnodigde „de Schreyers-Toorentans“ te beklimmen om vandaar zee en wind te teugelen, hem verder met hare genegenheid te vergezellen en, zelve als Faustijne, hem te schrijven onder den bedekten naam van Myrtillo, den held, zooals men weet, uit Guarini's *Pastor Fido*. Den eigenlijken naam van zijne Amsterdamsche vriendin noemt Blasius nergens: ik geloof echter de waarheid zeer nabij te zijn, als ik gis, dat zij JOANNA MARIA DE KARPENTIER geheeten heeft ²⁾. Zij zal dan eene dochter geweest zijn van den Amsterdamschen predikant Casparus de Karpentier ³⁾, die, volgens Blasius,

„de Amstelkust

En vollekrijke kerk so weet te stichten,

Dat haar autaar besweek, quam hij te swichten ⁴⁾.

Zijnen zoon, Joannes de Karpentier, predikant te Barendrecht,

¹⁾ Zie J. Oudaan's *Poëzy* II bl. 187—190.

²⁾ Het lied, *Mengeldichten*, bl. 80, is getiteld: „Afscheyt van Meijuffer AAAAADEEEIIHKMNNOPRRRT. Die letters nu vormen samen de namen Joanna Maria de Karpentier. Dat de eerste voornaam juist is, wordt bevestigd door een gedicht op Faustine (*Mengeldichten*, bl. 82), waar een voornaam, door zes puntjes aangeduid, en volgens de maat van drie lettergrepen, rijmen moet op *aan komt ranne*'. De achternaam behoorde aan eene familie, met welke Blasius zeer bevriend was.

³⁾ Hij werd in 1607 te Dordrecht geboren, werd in 1636 predikant te Sliedrecht en in 1646 te Amersfoort. Den 17^{den} April 1650 werd hij bevestigd als predikant te Amsterdam, waar hij den 12^{den} Mei 1667 overleed, bekend door verscheidene stichtelijke werken. Zie Wagenaar, *Amsterdam* (1765) II folio 144, en Van der Aa, *Biogr. Woordenboek* III bl. 202 vlg.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 66.

hebben wij reeds als eenen van Blasius' oudste vrienden leeren kennen ¹⁾), Agneta de Karpentier ontmoetten wij zooeven als bruid van Ernst Klenkke, en aan Maria de Karpentier, eene dochter van den Amsterdamschen predikant, heeft Blasius meer dan één gedicht gewijd. In het eerste, vierregelig versje op haar verontschuldigt hij zich, dat hij haren verjaardag onbezongen moet laten ²⁾), en later zullen wij haar nog meer dan eens onder zijne vriendinnen aantreffen. Nu keeren wij tot *Joanna* de Karpentier terug en tot het afscheidslied dat hij haar toezong, zonder te weten dat hij voor eeuwig van haar had afscheid genomen.

In den over het algemeen zoo vroolijken bundel *Mengeldichten* volgen nu eenige sombere bladzijden. Te Emden ontvangt Blasius het bericht, dat Faustijne niet alleen ernstig ongesteld is geworden, maar dat de ziekte hand over hand toeneemt en het lieve kind ten grave dreigt te sleepen. Zelve ook vreezend, dat haar einde nadert, schrijft zij aan Blasius eenen afscheidsbrief, dien hij berijmde en invoegde in een gedicht, getiteld: „Op de Tijding van Faustijne's krankheyd, door haar self beschreeven“ ³⁾). Ofschoon nu in die berijming het een en ander door Blasius moge zijn ingevoegd en de zoogenaamd dichterlijke sieraden, waaronder ook voorstellingen uit de mythologie, niet geheel ontbreken, spreekt er uit die berijming eene aandoenlijke waarheid, die mij verlokt haar hierin op te nemen. „Mijn vriend, dien ik bemin“, zoo begint zij:

„De Heemel gun dat Gij gezond moogt sijn,
 Gesonder als Faustijn,
 Dien 't krank geval aan d'Amstel klemde,
 Doch sij is thuys en Gij te Emde.
 Het nootlot of de liefde maakt mij krank,
 Omdat gij al te lank
 In 't Oosten mart, en mij misschien vergeet.
 Is u mijn Liefde leet?
 Of heeft op nieuw een Vriesse Joffer
 Uw hart ontfangen tot een offer?
 Welaan ik deyns (indien ik deynsen kan),
 Vang daar uw liefde an,
 Neem daar een proef, of U een kuysche Maagd
 So trouwe liefde draagt.

¹⁾ Zie bl. 12.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 61.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 85.

Ik weet uw oog sal noyt aanschouwe'
 Een so, als ik, in Min getrouwe.
 Welan, vaar voort, ondankbare Myrtil,
 Ik volg des Heemels wil.
 Ik heb volleeft, mijn uurgelas is uyt,
 De dood mijn oogjes sluyt.
 Wilt namaals U niet meer verpijne'
 Om weer te krijgen uw Faustijne,
 Uw schelle Luyt, daar g' op Parnas me vaart,
 Leyt namaals ongesnaart;
 Uw Lier als Orpheus, noch uw Vaarse-schacht
 Heeft so veel klem, noch macht,
 Dat gij weer doet uw lief Faustijne
 Uyt 't Eliseesche veld verschijne'.
 Vaarwel, vaarwel, mijn hart-bemide vrund,
 Die mij het licht misgund,
 Gedenk niet dat de gunst die gij vernam
 Uyt vuyle geylheyd quam,
 Ik schonkse u uyt suyvre liefde,
 Wiens bressen mij mijn borst doorgriefde;
 Tot blijk van ware Min die Gij verschooft,
 Schoon u so vaak belooft,
 Ontfang voor 't laatst, of mij de dood beving,
 Dees gulde Vinger-Ring.
 Gedenk aan Mij en mijn gebeente,
 So vaak gij siet dat duer gesteente.
 Vaarwel! vaarwel! den Heemel u behoed.
 Siet wat de Liefde doot!
 Dit schreef mijn kranke hand, op 't Ledekant
 Daar mij de dood vermant:
 Al souw de dood mijn hart verstijven,
 Noch liet ik niet aan u te schrijven.
 Help Heemel, help! ontfang mij in uw schoot,
 Ik voel de bange dood.
 Brengt U de Post, mijn uytverkore Lief,
 De naaste reys geen brief
 Van mij (ik ducht) of van de mijne,
 Denk vrij, helaas! doot is Faustijne."

Blasius voegt er bij:

„Dus schreefse en had uyt: sij wilde meer,
 Maar pen en hand viel neer.
 Haar schrift wees uyt hoe datse was vermat
 Ik vont er klad op klad;
 Haar Swane-veer was na vermogen

Al hupplend langs 't papier gevlogen.
 Rampsaal'ge Siel, Faustijne, neem gedult,
 Vergeef, vergeef mijn schult,
 Ontsie mij niet, heb ik U oyt misdaan.“

Dat Blasius zich zelf niet geheel van schuld kon vrijpleiten en reden had gegeven aan kwaadsprekers om hem van ontrouw te beschuldigen, kan niet ontkend worden. Mooglijk heeft de galante wijze, waarop hij met de juffers omging, hem ernstiger verliefd doen schijnen, dan hij was, en heeft hij zelf niet geweten, dat de liefde, die hij al spelende inboezemde, zoo ernstig was als zij later bleek te zijn, en als zij zich vooral moest doen gevoelen bij een meisje, dat, aan het ziekbed gekluisterd, in hare koortsachtige overprikkeling zich de liefde niet anders dan als den hoogsten ernst kon voorstellen. De drie gedichten, die Blasius verder nog aan Faustijne wijdde, getuigen ook eigenlijk minder van liefde, dan van diep medelijden met het lieve meisje, dat zoo jong moest sterven, en dat zich bij het eindigen van haar jong leven zoo innig aan hem gehecht toonde, veelmeer dan zij hem misschien ooit te voren had doen vermoeden. De laatste brief van Faustijne maakte een diepen indruk op hem. Toch schijnt hij niet naar Amsterdam te hebben kunnen terug keeren; maar eene maand later vinden wij hem te Lingen, waar droefheid hem een nieuw lied in de pen gaf. Vergeefs, heet het daar, zag hij uit naar de brievenpost, die hem de zoo angstig verwachte berichten aangaande Faustijne's toestand zou medebrengen. De dag was ten einde gespoed en hij begaf zich te bed. Daar verscheen hem in den droom Faustijne, om hem mede te deelen, dat zij niet langer tot de levenden behoorde, maar gestorven was uit liefde voor hem en onzekerheid over zijne trouw ¹⁾. Die droom was geen bedrog geweest. Den 12den Sept. schreef Blasius te Munster een lijkdicht op zijne Faustijne, waarin hij jammert, dat „haar wantrouw aan sijn ongeveynsde min haar den dood deed,“ terwijl hij toch „sich self onschuldig vond,“ die in zoovele liederen zijne getrouwheid had doen blijken, en te jammerlijk door booze tongen was belasterd ²⁾.

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 88 vlgg.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 94 vlgg. .

Een jaar later dacht hij nog eens met weemoed terug aan de vroeg gestorven Faustijne, toen hij een verwelkt roosje in handen kreeg, dat hij eens had geroofd uit eenen krans, waarmede zij in betere dagen zich had versierd, en dat nu evenzoo verwelkt was als zij „in weynig dagen krank en dood“ ¹⁾). Het bezoek dat Blasius bracht aan Oost-Friesland, Lingen en Westphalen, was dus alles behalve een plezierreisje voor hem geworden; maar het was ook niet als zoodanig door hem ondernomen. Hij had in die streken zaken af te doen, en daarbij vooral den bijstand ondervonden van Mevr. SASSE FEWEN, echtgenoot van Jakob van Nijenburg, ambtman te Oldersum in Oost-Friesland. Hare vriendelijkheid trachtte hij eenigermate te vergelden door haar het eerste deel van zijn tooneelstuk *Lysander en Kaliste* op te dragen, dat hij haar den 15den Dec. 1660 met een tamelijk mat gedicht overzond ²⁾). In de opdracht, gedateerd van 13 Nov. 1660 zegt hij o.a.: „UE oprechte en gulle genegendheid, mij doenmaals so klaar bewesen, doen ik nu onlangs so geruymen tijd in en omtrent uw lands-douwen mij ophield, behalven in andere voorvallen, aldermeest doch in eene saak, waarin UE. ongeveynsde voorspraak veel kon werken, heeft door desselfs geheugenis mij billijk aangeport om een kleen bewijs van een dankbaren inborst UE. te doen blijken.“

Op zijne reis maakte hij kennis met verscheidene Oost-Friezen, van welke sommige door hem met verzen vereerd werden ³⁾), terwijl hij op zijne terugreis over Groningen daar in November kennis aanknoopte met de dichteres SIBYLLE VAN GRIETHUYSEN, echtgenoot van Upke Witzema ⁴⁾). Zij had zich reeds bekend gemaakt door een

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 262 vlg.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 130 vlgg.

³⁾ Zie een „danksonnet aan Mejuffer Elletje van den Ham, huysvrouw van Sr. Helmer Aggen Gronsveld, koopman en borgervandrig tot Embden voor bewesen vriendschap in 't lenen van de Hr. Joan van Beverwijk, *Uyt-nementheyd des vrouwelijken Geslachts*“ (bl. 100 vlg). „Op de wapens van mijnheer Sybrand Wiggering en Mejuffer Frouwke Deetleefs“ (bl. 102 vlg); „klinkkert aan Mejuffers Marta en Anna Everts,“ (bl. 105 vlg); „Sonnet op de Afbeelding van Mejuffer Maria Koenrings, gedaan door N. Sanders (bl. 108 vlg).

⁴⁾ Een gedichtje op haar in de *Mengeldichten*, bl. 109.

stichtelijk dicht- of liever rijm-werk, *Hemelsche Troostborne*, in 1651 te Leeuwarden uitgegeven ¹⁾, en vereerde Blasius met twee lofdichten ²⁾, in een van welke zij als hoofddichters van Nederland den palm toekent aan een zeer ongelijksoortig drietal, Vondel, Vos en Katharina Questiers.

Van de reisteruggekeerd, woonde Blasius de eerste voorstelling van zijn *Lysander en Kaliste* bij, en besloot toen Amsterdam metterwoon te verlaten en zich weêr te Leiden te vestigen, ofschoon wij hem ook na dien tijd nog meermalen te Amsterdam bij zijne oude vrienden aantreffen. Hij verlangde naar een bepaalden werkkring, en begaf zich daartoe naar 's Gravenhage, waar hij den 10den Januari 1661 voor het hof den eed aflegde als advocaat voor den hove van Holland ³⁾. Bij die gelegenheid maakte hij kennis met Mr. JONAS CABELJAU, den Haagschen rechtsgeleerde, die een jaar of tien ouder was dan hij, en zich in 1657 als dichter had doen kennen door zijne vertaling van de *Heroides* van Ovidius met de antwoorden daarop van Aulus Sabinus ⁴⁾, voorzien van eene Latijnsche opdracht aan Jakob Cats. Wederzijdsche vriendschap voor Katharina Questiers was hun punt van aanknooping. Blasius vertelde toen aan zijn nieuwen vriend, dat hij zijnen *Geslachtboom*, op haar verzoek geschreven, ter perse had; Cabeljau beloofde terstond daarvoor een „eergedicht“ te zullen maken, en dat zou ook gebeurd zijn, als de Leidsche schuit wat langer had willen wachten. Blasius moest zonder lofdicht vertrekken, maar schreef den 21sten Januari aan Cabeljau eenen rijmbrief, om hem aan zijne belofte te herinneren. Eerst den 1sten Februari beantwoordde Cabeljau dien met de toezending van het beloofde en een begeleidenden

¹⁾ Verder vindt men gedichten van haar in *Klioos Kraam*, Leeuwarden I (1656) bl. 13, 164, 165, 196, 198, 225, 308, 330; II 1657) bl. 27, 102, 133, 194, 353. Men vindt daarin tevens eenige gedichten aan haar, van Huygens, I bl. 197, 199, van S. A. Gabbema, I bl. 116—121, en van N. Klinge I bl. 353.

²⁾ Het eerste voor den *Geslachtboom*, het tweede voor *Fidamants Kusjes*.

³⁾ Zie Blasius' brief aan Mr. Jonas Cabeljau voor de *Mengeldichten*.

⁴⁾ *Treurbrieven der blakende vorstinnen en minnebrieven der vorsten en vorstinnen van P. Ovidius Naso en Aulus Sabinus, op gelijk getal vaerzen in Nederduitsche wijzen overgezet*, Rotterdam 1657.

rijmbrief, want voor zaken had hij naar Rotterdam moeten gaan, en daar niet veel anders kunnen doen, dan Blasius' zangster toedrinken

„Met Rijsch' en Fransche vocht in plaats van Hippokreen.“

Als een ouder Apollopriester tegenover den jongen dichter, houdt Cabeljau het voor plichtmatig dezen eenigen goeden raad te geven, waarbij hij tevens doet uitkomen, voor welk een goed dichter hij zich zelf houdt. „Snoey en schaaf,“ zegt hij

„en lek hoe langs hoe meer uw sangen —
 Van 't minste tot het meest, neem weynig vrijheyd aan,
 — Na 't voorstel dat wij van Horatius ontfangen —
 Als gij geen grooter kent, die u is voorgedaan.
 So doe ik, en so sie 'k mijn Lauwer daaglijx groeyen.
 Gelijk een jonge spruyt tot een volwassen boom.
 Dus doende, sal uw naam tot straf des haters bloeyen,
 Gij leeft onsterffelijk, hij smoort in Lethes stroom.“

Ook met andere dichters knoopte Blasius kennis aan, al is het dan ook juist niet met de meest beroemde, zooals met J. Hoogkamer te Amsterdam, die den *Geslachtboom* met een lofdicht vereerde, evenals Arend van den Bosch te Emden, met Joan Leonartz, die hetzelfde deed met de *Mengeldichten* en met DIRCK TRAUDENIUS, in 1661, toen hij een lofdicht op den *Geslachtboom* schreef, waarschijnlijk nog student te Leiden, maar later, toen in 1663 *Fidamants Kusjes* uitkwamen met een lofdicht van hem daarop en een vierregelig versje op Blasius' portret, zelf reeds als dichter opgetreden in zijnen *Tijdzifter d. i. van de onderscheidinge en afdeeling des Tijds met een Rijmbundel*, Amst. 1662.

Een ander dichterlijk vriend van Blasius was COENRAAD DROSTE, geb. in Aug. 1642, en in 1660 student te Leiden geworden, waar hij met Blasius kennis maakte en, als aankomend dichter, bewonderend tegen hem opzag, blijkens het lofdicht voor de *Mengeldichten*, waarin hij Blasius als priester van Astraea en tevens als geliefden zoon van Phoebus aanspreekt, die

„Met den band der vaste minne
 Phoebus met de kuysch' Astree“

samen verknocht heeft, op wiens „Vijanden vol Moets Am-

stels Schouburch roemde“, en die „sedert voor zich doet strijken, wat de Schouburch oyt beklom“, daar zelfs „de *Cid* moet wijken, stom gemaakt door *Lysander*.“ In dat zelfde lofdicht zegt hij verder tot Blasius:

„Doch uw breyn gaat hooger stijgen
En verwacht noch meerder eer,
Die het nu ook sal verkrijgen,
Want u glans blinkt meer en meer,
Nu gij toont in uwe brieven,
Hoe men 't eerste van de Jeugd
Kan behaagen en believen
Door de onvervalste deugd.“

Of hij daarmee onuitgegeven gedichten van Blasius op het oog heeft, welke voor die van Ovidius, zooals hij zegt, niet behoefden onder te doen, durf ik niet beslissen; misschien doelt hij alleen op het gedicht, den brief als men wil, dien Blasius hem schreef om hem te waarschuwen tegen wuftheid in de liefde, welke geene eigenschap der dichters behoeft te zijn ¹⁾). Dat Droste die waarschuwing in den wind heeft geslagen, blijkt uit zijn verder leven. Ofschoon nooit gehuwd, heeft hij toch aan menige vrouw het hof gemaakt en met haar in alles behalve verschoonbare liefdesbetrekking gestaan. Als dichter heeft Droste zich doen kennen door tal van werken, waarvan het een al minder dichterlijk is dan het ander, en waarvan hij de voornaamste opgeeft in zijne, uit een geschiedkundig oogpunt belangrijke, maar overigens door en door prozaïsche en onbeholpen berijmde autobiographie, getiteld: *Overblijfsels van Geheugchenis der bisonderste voorvallen in het leeven van den Heere Coenraet Droste* ²⁾). Daar zegt hij, vs. 6906 vlgg:

¹⁾ Opgenomen in *Fidamants Kusjes* enz. bl. 313—322, welke bundel door een lofdicht en een tweeregelig versje (bl. 56) van Droste vereerd werd, evenals Droste ook voor den derden druk van *de Edelmoedige Vijanden* een lofdicht schreef.

²⁾ De eerste uitgaaf er van verscheen te 's Gravenhage in 1723 onder den titel *Verversing van geheugchenis*, de tweede, veel vermeerderde, te Amsterdam in 1728. Eene derde uitgave, vermeerderd met ruim 2600 verzen, is in 1879 te Leiden uitgegeven door Dr. R. Fruin, die er een geheel deel met hoogst belangrijke aantekeningen aan heeft toegevoegd.

„De poëzie alleen wil ik nog niet begeven,
 Hoewel ik voor 't Tooneel wel stucken heb geschreven;
 Al heb ik, door die drift, van Davits dapperheyt
 Den op- en ondergang in heldenstijl verbreidt;
 En op een laeger toon hoe Harders saeme praecten,
 Van 't geen d'eenvoudigheyt hen over heeft gelaeten;
 Schoon ik Homerus heb in Neêrduyts rijm verkleedt,
 En menig ander digt ter drukpers heb besteedt.“¹⁾

Behalve dichterlijke vrienden had Blasius ook dichterlijke vriendinnen, niet alleen de Groningsche Sibylle van Griethuysen, maar ook Adriana Schrevelia, van wie wij reeds gesproken hebben²⁾, evenals van Margareta le Gouche³⁾, en Katharina Questiers, over wie wij later uitvoeriger zullen handelen. Wij kunnen er nog bijvoegen MARIA DE KARPENTIER, dochter van den Amsterdamschen predikant Casparus, al is ons dan ook slechts één versje van haar bekend, namelijk een lofdicht op Blasius' *Geslachtboom*, dat aldus aanvangt:

Wie port mij aan tot nieuwe gangen
 Van afgewende Maatgesangen?
 Wat ijver neemt mijn breyn weer in?
 'k Heb lang de Scheybrief weg-gegeeven
 Aan Kallioop voor al mijn leeven;
 Mijn inborst walgt al van haar Min.“

Zou men daaruit niet opmaken, dat zij eene oude tante was, die aan de dagen harer jeugd dacht, waarin ze nog verzen maakte, als men niet wist, dat zij eene van Blasius' jonge vriendinnen was, die hem eenen, door hem bezongen, suikeren Cupido vereerde⁴⁾ en er aardigheid in had, hem op eene gemakkelijke wijze belachelijk te maken, door onverwachts den stoel achter hem weg te trekken, zoodat hij vallen moest. Zij moet wel in een goed blaadje bij hem

¹⁾ Eene uitvoerige opgave van al die werken vindt men in de aantekeningen van Dr. Fruin, bl. 525 vlgg., die als zijn eerstedichtwerk noemt een lofdicht op Willem III, in 1673 vervaardigd, maar misschien toen nog niet uitgegeven. Wij zien nu, dat hij reeds als student de lier besnaarde.

²⁾ Zie bl. 14 vlg.

³⁾ Zie bl. 52.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 238.

gestaan hebben, dat hij nog een versje op haar kon maken, waarin hij „de vond“ roemde, als een nieuw bewijs, dat de vrouwen er steeds op uit zijn, de mannen beet te nemen ¹⁾. „Est vobis fallere cura viros“, toch zijn de woorden, die hij er als motto boven plaatste, zooals hij voor al zijne Mengeldichten niet onaardige Latijnsche motto's wist te vinden of te maken. Met rooken had Maria de Karpentier blijkbaar niet op, en zij zal dat aan Blasius zeker meer dan eens schertsend te kennen gegeven hebben, ten minste als hij in een gedicht aan zijne schoonzuster heeft beschreven, hoe hij te Leiden zijn leven doorbrengt, is Maria dadelijk bij de hand, om hem te zeggen, dat hij ééne bezigheid verzwegen heeft. „Tabak, tabak, die most er bij!“ zeide zij; maar Blasius antwoordt haar, dat hij dat niet tot het dagwerk gerekend heeft, dat hij wel „tabak suygt“, en er zich niet over schaamt, maar dat het eer bijdan dag-werk is; en dan vertelt hij ons verder, geheel in overeenstemming met hetgeen wij ook van andere „tabaksuygers“ uit de zeventiende eeuw hooren ²⁾, waarom hij het doet:

Ik doe 't, waarom? tot mijn gesontheyd.
 Het maakt een lijf van ontucht reyn,
 Het suyvert en het sterkt het breyn,
 Het werkt dat slijm noyt in de mond leyt.
 Tabak de matte leên verfrist.
 Tabak de Geesten op komt wekken.
 Tabak de Tandpijn doet vertrekken.
 Tabak met maat de honger slist.“ ³⁾

In zijn *Dagwerk* ⁴⁾ geeft hij, in het begin van 1661, aan zijne schoonzuster eene beschrijving van de wijze, waarop hij in Leiden zijne dagen doorbrengt. Als niet onaardige bijdrage tot de kennis van de leefwijze in dien tijd, deel ik er den inhoud van meê. Te vijf uur 's morgens staat hij op en kleedt zich dan onder het neuriën van liedjes aan. Dan leest hij een

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 138.

²⁾ Zie Dr. G. D. J. Schotel, *Letterkundige Bijdragen tot de Geschiedenis van den Tabak, de Koffij en de Thee*, 's Gravenhage 1848 bl. 31 vlgg.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 231 vlg.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 149—153.

kapitteltje uit den bijbel, en gaat daarop aan 't werk. Hij bestudeert het Romeinsch en het Nederlandsch recht, de instructie van het hof, de handvesten van Karel V en de Leidsche keuren, schrijft een rechtsgeleerd „advijls voor weeuw of wees, voor man of vrouw in saak van trouw of sterven“, en oefent zich verder in de oude geschiedenis of de geneeskunde, waarin hij aanvankelijk plan had te studeeren, en waarin hij steeds belang bleef stellen, zoodat hij vooral ook gaarne de werken van zijnen broeder las. Als de klok twaalf heeft geslagen, is het tijd om aan tafel te gaan. Gewoonlijk eet hij bij zijne moeder, bij wie hij zeker ook inwoonde. Na den eten gaat hij weêr naar zijne kamer, om er wat muziek te maken. Hij „speelt met beurt op fluyt, viool, schalmeye,“ maar op de trompet blaast hij niet meer, zooals voorheen, „den veldslag van Pavia,“ omdat hij vreest daardoor te bolle wangen te zullen krijgen. Vervolgens houdt hij zich met de fraaie letteren bezig. Hij leest Grieksch, zooals de werken van Pindarus, Sophokles, Theokritus of Homerus, en Latijn, zooals van Ovidius, Vergilius, Plautus of Juvenalis. Maar ook de nieuwere letterkunde verwaarloost hij niet, daar hij vrij wat vreemde talen kent. In het Hoogduitsch leest hij de gedichten van Martin Opitz, Johann Rist en Paul Flemming, die alle drie, maar vooral de beide eerste, als navolgers der Nederlandsche poëzie bekend zijn. Onder de Franschen kiest hij Corneille, Ronsard en Scarron, „drij Fransche lichten“, uit, en van Guarini leest hij den *Pastor Fido*. Ook „vliegt hij over na de Deensche Belt,“ om zich te laten leeren door de gedichten van Bering en Laurenberg, terwijl van de Nederlandsche dichters hem het meest aantrekken Vondel, Westerbaen, Huygens en Hooft, „dat breynrijk hoofd“¹⁾. Intusschen wordt het langzamerhand avond, en na den avondmaaltijd en „nachtgebeden“ gaat Blasius te elf uur naar bed. Zoo is zijn dagelijksch werk, maar soms brengt hij een bezoek aan geleerde heeren of schrijft hun. Ook beoefent hij nu en dan het Hebreeuwsch, terwijl ook zijne vrienden hem bezoeken. Kaart- of dobbel-spel, al is

¹⁾ Over zijne ingenomenheid met Hooft zie men ook *Mengeldichten* bl. 201.

hij er ook in bedreven, kort hun den tijd dan echter niet, maar van schaken houdt hij veel.

In het geheele gedicht maakt hij met geen woord melding van de juffers, die toch stellig een groot gedeelte van zijnen tijd in beslag namen, blijkens de verschillende versjes, die hij aan haar wijdde, niet alleen aan de dochters van zijn ouden rector Schrevelius, dien hij in dezen tijd dikwijls bezocht, maar ook aan anderen, zooals aan Phyllis, die het ongeluk had zijne rechter hand te branden, maar te vergeefs trachtte zijn hart voor haar te doen ontgloeien ¹⁾, aan Esther Leonarts, die hem „eenige appels uyt vriendschap vereert had“ ²⁾, aan Klymene, die hem in het schaakspel overwon ³⁾, evenals Rosemond ⁴⁾, die zijne liefde niet wil beantwoorden ⁵⁾, aan Kassandra, die eene partij piket met hem speelde ⁶⁾, aan Florimeen, die hem zeven pepers te eten gaf, maar hem daardoor niet verliefder kon maken ⁷⁾, aan de schoone Karinelle ⁸⁾, aan Irene, die hem eenen bril vereerde, schoon hij er toch niet door lezen kon ⁹⁾, aan Amira, die hem „suykker in een sak gaf“, waaruit hij op maakte, dat hem op beleefde wijze de zak gegeven werd ¹⁰⁾, aan Roxane, met wie hij te Zaandam in de kerk zat, en die, zeker minder door de preek geboeid dan hij, hem de knopen van den rok draaide ¹¹⁾, aan Kloelia, die hem als eene andere Hebe met bier laafde ¹²⁾, aan Alexandrina Margareta Van der Heyde, die hem met eene roos begiftigde ¹³⁾,

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 128 vlg.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 132 vlg.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 138 vlg.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 175.

⁵⁾ *Mengeldichten*, bl. 146; vlg. nog bl. 158.

⁶⁾ *Mengeldichten*, bl. 181 vlg.

⁷⁾ *Mengeldichten*, bl. 191.

⁸⁾ *Mengeldichten*, bl. 193.

⁹⁾ *Mengeldichten*, bl. 223.

¹⁰⁾ *Mengeldichten*, bl. 234.

¹¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 236 vlg.

¹²⁾ *Mengeldichten*, bl. 244.

¹³⁾ *Mengeldichten*, bl. 260.

aan Petronella ¹⁾ en Agatha ²⁾ Lamminga, en anderen.

De lijdichten op Faustijne waren niet de eenige, waarin Blasius den dood eener geliefde herdacht. In het begin van 1661 maakte hij een gedicht op den dood van Rosaure, waaruit men zou kunnen opmaken, dat hij hare liefde met ontrouw vergolden heeft. De lezer oordeele zelf:

„Rust dan die blanke Maagd in 't swarte graf?
Mijn Lief Rosaur, die d'aarde luyster gaf:
Uw ruchtbre naam sal noyt verholen blijven,
Dus sal ik op uw sark uw deugden schrijven:
Dees Marmre Grafstee heeft Rosaure in,
Die Didoos Myrten kreeg om trouwe Min,
Penthesileaas Palm om dapperheeden,
De Leely van Lukrees om kuysche leeden,
De Roosen van Heleen om 't schoon gelaat,
Vrouw Vestaas Loovren om haar Maagdestaat,
Om wijsheyd en Geleertheyd Sapphoos Laure';
In alles een Pandore, doch Rosaure.
Wie seyt, dat ik om haar te onrecht ween?
Ik ween helaas! om seven, niet om Eén.“ ³⁾

Ik heb een zeker vermoeden, dat deze Rosaure dezelfde was als de Emdensche schoone, Anna (Everts?), die wij als zijne eerste geliefde hebben leeren kennen, en die hij stellig onder den naam van Rozemond, misschien ook onder dien van Rozette bezong. Zij zal ook wel dezelfde geweest zijn, van wie hij omstreeks denzelfden tijd zeide:

„Mijn opset heeft dan uyt in 't minnen van Roset,
Roset de eerste was, die mijn gemoed beprate',
Haar wit en 't mijn was een; maar ach! om Charinate
Heb ik dat Maagdepuyk weer uyt mijn hart geset.“ ⁴⁾

Wie die CHARINATA was, om wier wil hij ontrouw werd aan Roset, maar die, naar 't schijnt, meer met hem gecoquetteerd heeft, dan ernstig hem heeft lief gehad, heb ik niet kunnen ontdekken. Wel blijkt uit menig versje in den bundel *Mengeldichten*, dat zij te Am-

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 198 vlg. 243 vlg. 256.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 261.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 195.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 221; vgl. ook bl. 217.

sterdam woonde, en is de naam Charinata „geboore Charis,“ zooals Blasius zegt ¹⁾, blijkbaar een anagram van Catharina, maar dat is ook alles, wat kan bijdragen, om haar uit het rijk der verbeelding naar dat der werkelijkheid over te brengen. In den bundel van Blasius komen ook gedichten van haar aan hem voor, waarin zij hem den naam Basilius geeft, als anagram van I. Blasius ²⁾, en die hij soms in gedichtjes met dezelfde rijmwoorden beantwoordt. Sommige van die gedichten begeleiden geschenken voor Blasius, b.v. eene flesch „*Vin int*, die men seyt goet te sijn voor de Hartklopping,“ en verder „een pijl, waaraan Bleumerante, Gredeline en witte veeren,“ en later een „gebootseert hert,“ liggende op een ebbenhouten plankje, waarbij natuurlijk het woordenspel met hart en hert niet ontbreekt, en eindelijk „een geschilderde Oost-Indische Rave,“ waarbij het moeielijk is niet te denken aan den advocaat Indische Rave (een wezenlijke naam en geen pseudoniem), die Blasius wel eens op zijne hofstede te dineeren verzocht ³⁾.

Op het eind van Maart 1661 dichtte Blasius „zeventien sonnetten aan de onvergelykelyke Charinata, die mij, benevens mijn E medebroeders Hr. Adv^t Gool en de Hr. Doct^r Keyser tot leersaam tijdverdrijf in Ottho van Veens Minnebeelden blindeling steeken liet, daar mij dese zeventien opschriften op volgende ordre te beurte vielen“ ⁴⁾. Die zeventien klinkdichten vangen aan met de volgende vierregelige inleiding, die bewijst, dat Blasius ernstig, niet alleen naar de liefde, maar ook naar de hand van Charinata heeft gedongen, doch, zooals blijkt, zonder goed gevolg:

„Gij vraagt, of ik in 't hart wel herbergen wil?
Verschoon mij so ik swijg op sulk een vraagstuk stil.
Men heeft geen Herberg lang, dies seg ik *neen*, en ga,
Maar vraagt gij, of ik daar wil wonen? seg ik *ja*.“

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 242.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 222 vlg. bl. 238, bl. 245 vlg. bl. 248, bl. 251.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 243. Een zesregelig paskwil van Laurens Bake op Christoffel Indischeraven, waarin deze wordt voorgesteld altijd „*cras, cras*, of in goed Neerduits Morgen“ te roepen, wanneer de schuldeischers hem om betaling komen vragen, vindt men in de *Nederduitse en Latijnsche Keurdigten*, Rott. 1710 bl. 553.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 203—221.

Voornamelijk als vernuftsspelingen zijn de sonnetten van beteekenis; de dichterlijke waarde is niet bijzonder groot, maar de meeste zijn aardig gevonden, ofschoon niet zonder zoeken, daar de opgave, om op zeventien zinnebeelden met zinspreuken gedichtjes te vinden, die toepasselijk moeten zijn op Charinata, zeker niet tot de gemakkelijkste behoorde. Terwijl wij van den eenen kant in die gedichten Blasius geslingerd zien tusschen hoop en vrees, nu eens door Charinata, alsof zij *schoppenvrouw* in het kaartspel was, afgestooten, niettegenstaande hij zich als *hartenknecht* gedroeg, dan „door gunst weer aangenomen“, zien wij aan den anderen kant zijn besluit zich meer en meer vestigen, om zich van Charinata af te keeren en zich te wenden tot Mundore, tot haar, die, zooals hij zegt,

„Voor meenig jaar de eerste minnegloor
Door 't schitterend gelaat mijn boezem quam vereeren,
Nu wort Mundoor het wit van mijn geneegetheeden,
Mundore, die mij staat so diep in 't hart gesneeden,
Haar lieve weder-Min mijn Min alleen behoeft.“

Doch er is nog iets, dat hem verhinderde voor goed zijn besluit te nemen, en Charinata vaarwel te zeggen. Wel „bedauwde hij Mundore's lipjes met een soen“, maar

„Mundore wil haar Min niet bloot genoeg ontdekken,
en, schoon zij hem niet scheen te haten,

„Sij stemde echter noyt tot onse Huwlijx wet.“

Blijkens die aanhalingen zijn de sonnetten aan Charinata eigenlijk bekentenissen van liefde tot MUNDORE, zijne laatste liefde, die zich ook verder in een paar gedichtjes openbaart. Het eerste, dagteekenend van den zomer van 1659, hebben wij reeds leeren kennen ¹⁾. Twee jaar later maakte hij nog twee versjes op Mundore, naar 't schijnt te Haarlem, waar hij in

¹⁾ Zie bl. 51. Is Mundore, zooals ik vermoed, dezelfde als de Celestijne in Blasius' bundel *Fidamants Kusjes*, dan bezong hij haar ook onder den naam van Cynthia *Mengeldichten*, bl. 50, waar een zesregelig versje te lezen is, dat hij later nog eens in *Fidamants Kusjes*, bl. 283, liet afdrucken, maar toen aan Celestijne wijdde.

denzelfden tijd ook een, juist niet al te goed geslaagd, Echolied aan Sylvia dichtte ¹⁾). Met moeite was Blasius zóó ver gekomen, dat hij haar een kusje had kunnen ontrooven, doch van harte schijnt het hem niet gegund te zijn: „hoe schoonder roos, hoe scherper doorens“, zoo immers eindigt zijn laatste lied op haar. Als Blasius tegen het eind van 1661 zijnen bundel *Mengeldichten* uitgeeft, is het Mundore, die voor goed zijne liefde heeft gewonnen, maar hem nog niet door blijken van wederliefde gelukkig heeft gemaakt, waarschijnlijk uit vrees van die te verspillen aan iemand, die reeds aan zoovele juffers het hof had gemaakt, en zoo weinig standvastig in de liefde was geweest. Zijn vriend Lodewijk de Keyser althans vindt het noodig Mundore daaromtrent gerust te stellen in een klein gedichtje, dat onder de lofdichten op den bundel door Blasius is opgenomen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Blasius en Katharina Questiers.

Tot nog toe hebben wij slechts ter loops gesproken van KATHARINA QUESTIERS, omdat hare betrekking tot Blasius eene afzonderlijke behandeling verdient. Niet alleen toch vloeit de bundel *Mengeldichten* over van gedichten aan en ook van haar, en bleef hunne goede verstandhouding ook later nog bestaan, maar bovendien was Katharina Questiers eene vrouw, die in haren tijd zóóveel naam had, en door de beste dichters zóó gevierd werd, dat de luister daarvan op Blasius terugstraalde, al ging hare zon dan ook later onder, zoodat het nageslacht

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 196, 233 vlg., 257 vlg.

ter nauwernood iets meer van haar, dan van Blasius weet. Toch had Vondel haar om hare gedichten en niet minder om hare teekeningen en boetseersels hoog geroemd in de volgende verzen:

„Tweede Saffo, in uw dichten,
 Hoe bestiert Natuur uw' geest,
 Als gij levende op haer' leest
 Ons seizoenen door 't verlichten,
 Knoppen, bloemen, airen, ooft,
 IJs en kegels, ziel en leven
 Op uw bladen weet te geven,
 Ja, een' out bloemist berooft
 Van zijn zinnen, van zijn oogen,
 Die van geen bedrogh bewust
 Waent den levenden August
 Aen te zien en staet bedroogen.
 Maer ik stel dit wonderwerk,
 Zonder schimp, bij d'andre zeven,
 Dat een maeght is maeght gebleven,
 Buiten opspraak van de kerk,
 Schoonze een kint bootseerde en teelde,
 't Welk natuurlijk leeft en bloost,
 In wiens aanschijn 't eigen kroost
 Van de zuivre moeder speelde.
 Zoekt Natuur bij kunst wat viers,
 Dat ze licht hael bij Questiers..“¹⁾

Geboren den 21sten Nov. 1637²⁾ en dus maar anderhalf jaar

¹⁾ J. van Vondel's *Poëzy of verscheide gedichten* 1682 II bl. 362, reeds te voren opgenomen in *Klioos Kraam* I, Leeuwarden 1656, bl. 254. Zie verder Van Lennep's uitgave VII bl. 657, waar men bl. 656, op hetzelfde onderwerp een ander gedicht vindt. Een gedicht van Huygens in haar album leest men *Korenbloemen* (1672) II bl. 382. Een gedichtje aan haar van Oudaan vindt men in diens *Poëzy* (1712) I bl. 314, en een door Jan Vos in haar album geschreven, in *Alle de gedichten van den Poët Jan Vos*, Amst. 1662—1671 II bl. 180; men vindt daar, bl. 201 nog een ander gedicht van hem op den *Lauwerstrijd*, door haar en Cornelia van der Veer in 1665 uitgegeven. In *Klioos Kraam* II, Leeuwarden 1657 bl. 137 vlg. staat een „Letterkrans, gevlochten op de geboortendagh van de Laeuwerwaardige Poëttersse Jufvr. Katharina Questiers (20 Nov. 1656) door F. Snellinx.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 115.

ouder dan Blasius, was zij reeds bijna vier jaar vóór hem als dichteres opgetreden met een uit het Spaansch vertaald blijspel, *Den geheymen minnaar*, den 18den Januari 1655 voor het eerst op den Amsterdamschen schouwburg vertoond ¹⁾ en den 16den October 1656 gevolgd door een ander *Casimier of gedempte hoogmoet* ²⁾. Verder maakte zij zich bekend door gedichten in *Klioes Kraam* ³⁾ en den *Bloemkrans van verscheiden Gedichten* ⁴⁾.

Op het eind van 1659 schijnt Blasius haar te hebben leeren kennen; het eerste gedicht, dat hij aan haar wijdde, werd den 2den Januari 1660 geschreven, en zong den lof van hare boetseersels, die ook door Vondel waren bezongen, en wel zóó, dat het gedicht van Blasius aan dat van Vondel doet denken. Het luidt namelijk:

„Weg Myron, weg, met uw vergulde kalven;
 Uw koopre kunst quam door Ausoon in eer.
 Gij gelt bij ons aan d'Amstel maar ten halven,
 Gij waart 'er eer alleen, nu zijn der meer.
 Een Maagdljk breyn gaat 't manlijk vaak te boven,
 Of gelt in sneeg vernuft al even duur.
 Hier moet de glans van Myrons eer verdoven,
 Zijn lof voor U verdwijnt als was voor vuur.
 Wie kan 't bootseerde werk naar eysch beoogen?
 't Uytwerksel en de kunst stemt overeen.
 't Is al volmaakt. Het buygen of verhoogen
 Is juist gevormt na 't beeld der menscheleên.
 't Is ongequetst van wesen, 't sij ik onder
 Of opwaarts sie, of boven, elk is best.

¹⁾ Zie C. N. Wybrands, *Het Amsterdamsche Tooneel van 1617—1772*, Utrecht 1873 bl. 260.

²⁾ Wybrands, t. a. p. bl. 261.

³⁾ Zie *Klioes Kraam* II (1657) bl. 60, 149 en 256.

⁴⁾ Zie *Bloemkrans van Verscheiden Gedichten*, Amsterdam 1659 bl. 422, 423, 544. Het laatste is een gedicht op den verjaardag van haren broeder David Questiers (2 Febr. 1658), van wien men ook eenige gedichten aantreft in *Klioes Kraam* II bl. 134, 264, 346, en die den 17den April 1663 overleed, blijkens een gedicht van dien datum „Op den doot van David Questiers aen Katharina Questiers, zijne zuster“, vervaardigd door Pieter Verhoek, en te vinden in diens *Poëzij* (Amst. 1726) bl. 128 vlg.

Wijl 't ongequetst Questiers gevalt, is 't wonder
 Dat Pafos wicht noyt heeft haar borst gequetst.
 Doch sie 'k een reex van veelderhande kindren,
 Die s'ongehuwte, als Moeder, op moet voên,
 Dees Teeling doet haar Maagdom niet verminderen,
 En 't staat geen Maagt so veylig na te doen.
 Wie dunk' et vreemt, dat ik 't Bootseerde werk,
 Schoon sieleloos, met naam van kindren sterk'?
 De Moeder self, die Maagt is, Katharijn,
 Gelooft en seyt, dat dit haar kinders sijn.¹⁾

Den volgenden dag maakte Blasius, ten bewijze, dat hij Katharina op hare eigene kamer een bezoek had gebracht, een versje op de zinspreuk, die op hare kamerdeur te lezen stond, namelijk *Ik min mijn vrijheyd* ²⁾). Eene maand of vier later was de vriendschap tusschen Blasius en Katharina reeds, zoozeer toegenomen, dat zij haren vriend, dien wij reeds als eenen liefhebber van rooken leerden kennen, een koperen „toebakstoppertje“ vereerde, dat te meer waarde voor hem moest hebben, omdat zij het zelve had „gedrayt,“ en waarvoor hij in een klinkdicht zijne dankbaarheid betoonde ³⁾). In denzelfden tijd rekende hij het zich tot eene eer, in haar album, dat met teekeningen van de beste Amsterdamsche schilders en met gedichten van verschillende dichters pronkte, ook een versje te mogen schrijven ⁴⁾), en nam hij toevallig, naar 't heet, van haar de *Hedendaagse Venus en Minerve* van Joncktijs mede naar Leiden, denkelyk alleen om die met een gedicht, waarin hij, in navolging van anderen, haar den titel van „tiende Muze“ geeft, aan haar te kunnen terugzenden, en meteen te kunnen betuigen, dat niet Venus, maar Minerva de godin is, die hij vereert. Liefde toch schijnt Katharina, die hare vrijheid al te zeer minde, niet van hem verlangd te hebben: zij

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 49 vlg. Later weêr afgedrukt voor het eerste deel van *Lysander en Kaliste* 1663, of, als mijne gissing juist is, dat het blijspel reeds in 1660 is afgedrukt, het eerst daarbij uitgegeven en eerst later onder de *Mengeldichten* opgenomen, zooals a priori reeds veel waarschijnlijker is.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 51.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 67 vlg.

⁴⁾ *Mengeldichten*, bl. 72 vlg.

wilde, naar men uit het gedicht kan opmaken, alleen zijne zuster in de kunst zijn ¹⁾), en daarom kon hij dan ook, zonder dat zijn geweten hem van gebrek aan kieschheid behoefde te beschuldigen, terwijl hij te Emden den dood van Faustijne beweende, vandaar een paar kleine versjes aan Katharina toezenden, op het negental letters in hare beide namen, waardoor zij „alleen verbeeld de Muzen alle Negen,“ hetgeen nog meer zegt, dan dat zij de tiende Muze is ²⁾).

Haren drie-en-twintigsten verjaardag begroette Blasius met een gedicht ³⁾), waarin hij de dichters opwekt, om al de begaafdheden te prijzen van deze Sappho, deze tiende Muze, die alleen meer verdiensten bezit, dan alle negen samen: het eerst hare begaafdheid als dichteres. „Begroet,“ zoo zegt hij,

„Begroet haar schrandre geest, begroet haar vaarsen,
 Waarmee se t'haarer lof
 Verrijkt met Heldenstof
 In Treurtrant treet 'op Sophokleesche Laarsen;
 En Dicht geschikt, hoe een *Geheymen Minnaar*
 Een Hartogs Dochter vrijt,
 Tot Medevrijer lijt
 Zijn Koning, doch door hem wort overwinnaar.
 Nu wreet; hoe Ladislaus, te voor gelastert,
 De *Hoogmoed* heeft *gedempt*
 Van *Kasimier*, die hem 't,
 Rijk afnam, als gewettigt Broer, doch Bastert.
 Dan, hoe een vuyle fiel zijn eerst-beminde
 Loont met *Ondankbaarheid*,
 Hoe ontrouw *Fulvius* schreyt,
 Doch doet sich met *Oktavia* weer binde.“

Wij zien hier tevens, dat haar derde tooneelstuk *d'ondanckbare Fulvius en getrouwe Octavia*, dat eerst het licht zag kort nadat er den 26sten Mei 1665 de nieuw gebouwde schouwburg te Amsterdam meê was geopend, reeds in 1660 voltooid en bekend was. Niet minder wekt Blasius de dichters op, om hare vaardigheid en haren smaak in de beeldende kunsten te prijzen, hare pennekunst, haar graveeren op glas, in koper

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 74—78.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 106 vlg.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 115—121.

en hout, haar teekenen met houtskool en krijt, hare schilder-kunst en haar aquarelteekenen van bloemstukjes, hare bootseer-draai- en papier-snij-kunst, en hare vaardigheid in het borduren:

„Begroet haar poesle Hand, en kunstbre vingren,

Begroet die schrijvers baak,

Die kunstig tot vermaak

De Letters op 't Papier so los kon slingren.

Begroet haar spiegelglas (wie kon 't bereeknen?)

Met milde swier besneên.

Begroet haar kool en steen,

Waarmede se kon als een Apelles teeknen.

Begroet haar Waterverw, gemaalde Bloemen,

En menig eygen Prent.

Geen Flora in haar Lent'

Kost, als de haar, op Goddelijker roemen.

Begroet Penceel en Doek, en wat se maalde:

Een Zeuxis daagt se uyt.

Arachne, wijt verluyt,

Swigt voor 't Borduuren van haar Draad en Naalde.

Begroet haar IJser, en vermaart Graveren,

Spijt een Alcimedon.

Geen Daedalus haar kon

In 't rouwe houwt oyt frayer snijden leeren.

Begroet haar Schaar-, haar Dray- haar Pleysterwerken,

So juyst gediept, gehooft,

Wen 't Phidias beoogt

Ken netter 't haar, als 't sijne duydkijk merken.“

Over hare zangkunst spreekt hij slechts ter loops, en verder maakt hij melding van „haar rijke La,

„Die munten van d'aâlouwtheyd doet vertoonen.“

Minder jaloersch, dan menig ander penningliefhebber, op hare verzameling, schonk zij aan Blasius den 1sten Januari 1661 als nieuwejaarsgift drie-en-twintig van die „gegote Medaalien“, die wij voor gipsafgietsels zouden kunnen houden, als er niet uitdrukkelijk bij vermeld stond, dat er twee van zilver waren. Op elk van die penningen maakte Blasius een toepas-selijk vierregelig versje, en een van deze, de verloving van Willem II met Maria van Engeland aan de eene, Mars, Pallas, Ceres, Herkules enz. aan de andere zijde voorstellende, is eene van de weinige getuigenissen van Blasius' staatkundige denk-

beelden. De politiek schijnt hem over het algemeen weinig te hebben aangetrokken, maar dat hij eer prins- dan staats-gezind was, komt niet alleen even uit in een gedicht, waarin hij er melding van maakt, dat hij prins Willem (III) in het openbaar heeft zien eten ¹⁾, maar ook in dit penningdicht, dat aldus luidt:

„Hier wert ten echt verlooft Prins Willem met Marije:

Een Duytschen Herkules met Pallas saam vereent.

Der Gooden Huwelijk belooft ons gulde tije’.

Hem krijg ik eigen, die het lot ons had geleent.“ ²⁾

Het onderwerp voor een ander van die gedichtjes lag natuurlijk voor de hand; daar op éénen der penningen Sappho was afgebeeld, moest Blasius wel zeggen, dat Sappho herleefd was

„Aan ’t IJ, in ’t lichaam van de wijse Maagd Questiers.“ ³⁾

Tot die penningen bepaalde de nieuwjaarsgift zich echter niet: Katharina had er ook eigen werk bijgevoegd, eenen tandenstoker en eene „gecierde bloem“, waardoor, volgens het gedichtje, dat Blasius er op maakte, Katharina zich de meerdere van Flora toonde, die niet zooals zij den winter met bloemen kon versieren.

Dat Blasius in verrukking zijne schatten, die zoo duidelijk getuigden van de vriendschap der gevierde dichteres voor hem, aan zijne vrienden liet zien, spreekt van zelf. Zoo werden zij bv. bij hem door zijnen vriend Matthaeus Gool bewonderd, en die bewondering zelve gaf hem weder aanleiding om het volgend lofdichtje op Katharina te maken:

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 124. Misschien wordt daar bedoeld op den prachtigen maaltijd, die den 30sten Mei 1660 in het Mauritshuis door de Staten van Holland gegeven werd aan Koning Karel II van Engeland, waarbij ook diens negenjarig neefje, Willem (III), tegenwoordig was. Zie Aitzema, *Zaaken van Staat en oorlog*, 4° edit. bl. 858 vlgg. Waarschijnlijk echter is het, dat daar sprake is van den maaltijd, na het vertrek van Karel II, door de regeering van Amsterdam den 17den Juni 1660 aangeboden aan prins Willem en zijne moeder, bij welke gelegenheid Jan Vos eene zijner „vertooningen op staateywagens“ ten beste gaf. Zie Wagenaar, *Amsterdam*, I (1760) fol. 601 vlg.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 163.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 171.

„Heer Gool verwondert seyt: *die Maagd is groot en schrander.*
 Haar Siel en Lichaam is ook grooter als een ander.
 Schoon Vrouwen menschen sijn, sij heeft geen vrouwe-moed.
 Haar kunst is Godlijk, die geen Mensch kan doen noch doet.“ ¹⁾

Al spoedig schijnt Blasius als bizondere vriend van Katharina Questiers bekend geworden te zijn, althans Adolf Vorstius droeg aan Blasius op, zijn portret aan haar over te zenden. Hij deed het met een begeleidend gedicht ²⁾, en maakte later ook een gedicht op eene teekening van Petronella Vorstia in Katharina's album ³⁾.

Hoe Katharina Questiers de brug werd, die Blasius met Cabeljau verbond, hebben wij reeds gezien ⁴⁾. Aldus spreekt Blasius zelf in eenen rijmbrief aan Cabeljau vóór de Mengeldichten over hunne eerste ontmoeting, den 10den Januari 1661:

„Na mondeling gesprek van hier en daar getrokken,
 Quam mijn Questiers te baan, waarvan Apollo waagt,
 Wiens blijde Jaargetij met nederige sokken
 Na plicht van mij begroet haar echter heeft behaagt.
 Haar Jonkheyd scheen u vreemd, en waarlijk 't is geen wonder,
 So 'k niet verseekert was, ik viel in twijfeling.
 De gaven, die de Goôn vereerden elk bijzonder
 Haar breynhuys, haar gemoed alleen so milt ontving.
 Ik, om dit ongeloof uw herssens te onttrekken,
 Beloofd' U mijn Papier waarop haar Jaargroet stond.
 Den druk was weg vereert, ik most' er u ontdekken;
 Dit eene, 't geen ik stuur, ik bij een ander vond,
 Die voormaals dubbelt droeg uyt mijn genege handen.
 Dit wort u eygen, als tot lossing van mijn schuld.“

Ten slotte vermeldt hij nog, dat hij den groet van Cabeljau op diens verzoek heeft overgebracht aan „Questiertje, zijne waarde sus.“ In den rijmbrief, dien Cabeljau daarop aan Blasius als antwoord toezond, zegt hij:

„Mijn oog had sich niet sat in d'ogen van Katrijne
 Gespiegelt, doen ik was in 't pragtig Amsterdam,
 Als uw schoon tafereel (opdat te schooner schijne
 De luyster van haar geest) my flux te voorschijn quam.

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 178.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 148.

³⁾ *Mengeldichten*, bl. 240 vlg.

⁴⁾ Zie bl. 60.

Ga voort die fiere Maagd en Parel van de vrouwen,
 Te tooyen met cieraat dat zulk' alleenig past.
 Gij moet 'er een Autaar in Pallas tempel bouwen,
 Dat eeuwig durend is van Marmer of Albast;
 Sij sal u weer in plaats een hoed van Rosen schenken
 En groene Myrtuskrans tot teeken van haar gunst,
 Die Wint, noch Regenbuy, noch heete Son sal krenkken.
 So queekt de Kunstgodin de queekers van de kunst:"

Eenen rozenhoed had Katharina misschien nog wel voor Blasius over gehad, maar eenen myrtenkrans kon hij moeielijk verwachten van eene vrouw, die hij zijne zuster noemt, zij het dan ook alleen eene zuster in de kunst. Toch ontbrak het van haren kant — en gewis ook van den zijnen — aan geschenken niet, behalve die, waarvan wij boven reeds spraken. Een eenvoudig briefje van haar kon reeds een geschenk genoemd worden, wanneer het, zooals somtijds het geval was ¹⁾, in dichtmaat was geschreven en met letters, die de beste pennekunstenaar haar niet had kunnen verbeteren.

Het laatste geschenk, waarvan Blasius in een gedichtje van den 4den April 1661 melding maakte, was een met bloemen bestikt reukkussen, eerst door Katharina zelve gebruikt, later aan haren vriend afgestaan. De laatste regelen van het danklied zijn wat vrijer dan alles, wat te voren door Blasius aan Katharina gezegd was, en behelzen eene woordspeling, die men niet verwachten zou in een gedichtje, dat aan eene zuster werd toegezongen:

„In uw Kussen zijn drij sinnen,
Reuk, Gevoel en het Gesicht,
 In mijn Kussen sultge vinnen
 (Neem een proef, gij vint 'et licht)
Reuk, Gevoel, ô lekker Kussen!
Smaak, Gesicht en ook Gehoor.
 Laat uw Mondje dit versussen,
 Of mijn Kussen komt er voor.
 Dat is 't Kussen van Kathrjn,
 Ik heb 't uwe, neem het mijn.“ ²⁾

¹⁾ *Mengeldichten*, bl. 182 vlg.

²⁾ *Mengeldichten*, bl. 225 vlgg.

Na het lezen van die regelen zou men geneigd zijn de Catharina, die Blasius onder den naam van Charinata bezingt, voor Katharina Questiers te houden. Er is echter een bezwaar tegen zulk eene gissing, dat wel niet onoverkomelijk is, maar toch voorloopig ons verbiedt aan eene eigenlijke liefdesbetrekking tusschen Blasius en Katharina Questiers te denken. Zooals wij reeds zagen, spreken de laatste Mengeldichten van Blasius' liefde tot Mundore, voor wie hij Charinata heeft vaarwel gezegd; en toch heeft Katharina Questiers de Mengeldichten met een lofdicht vereerd, waarin zij hem om „sijn Jufferlijkke Minnedichten“ prijst; en toch heeft Blasius den met de Minnedichten te gelijk uitgegeven *Geslachtboom* aan haar opgedragen, met eene „toe-eygening,“ den 8sten Sept. 1661 geschreven, waarin hij zegt, dat werk op verlangen van haar te hebben opgesteld. Wel verflauwde zijn ijver, om het af te maken eenigen tijd „door onverwachte verhinderingen,“ zooals hij zegt; „evenwel, so ernstig hier toe aangemaant sijnde, doen HE. als de rechte Pallas, nu onlangs in haar Atheenen, ons Leyden, een wijltje huysveste, verbande hij alle sloffigheyd, en sette alles ter zijde, om die vrucht voor den dag te brengen, die alleenlijk haar te wil toegestelt was.“

Heeft er inderdaad eenige liefdesbetrekking tusschen Blasius en Katharina bestaan, dan is die ten minste met wederzijdsch goedvinden afgebroken, en door vriendschap vervangen, tenzij Katharina opzettelijk ook tegenover hem hare vroegere genegenheid ontveinsd hebbe. Immers toen Blasius na zijn huwelijk de minneliederen, die hij voor zijne verloofde onder den naam van Celestijne gedicht had, uitgaf onder den titel *Fidamants Kusjes*, schreef Katharina Questiers in 1663 ook voor dien bundel een lofdicht, dat van de grootste ingenomenheid met Blasius' huwelijk getuigt, en waarin alleen hij, die volstrekt eene bevestiging zou willen zoeken voor de meening, dat Questiers en Charinata dezelfde persoon zijn, een zijdelingsch verwijt zou kunnen ontdekken in den raad, dien zij hem geeft: „bepaal uw wenschen in haar alleen.“ Wij willen echter niet al te spitsvondig zijn, en alleen nog maar opmerken, dat Katharina Questiers ten minste niet haar geheele leven lang

„de Maagd aan 't IJ“ is gebleven, zooals hare vereerders haar noemden, maar den 11den Mei 1664 in het huwelijk is getreden met Joannes de Hoest.

Ook in haar huwelijk besnaarde zij de lier, blijkens de in 1665 uitgegeven *Lauwerstrijd tusschen Catharina Questiers en Cornelia van der Veer*. Dat haar laatste tooneelstuk, ofschoon veel vroeger vervaardigd, den 26sten Mei 1665 werd vertoond ter opening van den nieuwen Amsterdamschen schouwburg, hebben wij reeds gezien. Lang heeft zij het huwelijksgeluk niet mogen smaken, reeds in 1669 overleed zij op twee-entertigjarigen leeftijd, en wijdde de grijze Vondel haar het volgend vierregelig gedichtje:

„De nijd des zerks bedekt de schoonheit van Questier.
De geest, noch schooner, leeft in hout en wit papier.
In aerde en hemel rees om haer een groot krakkeel.
Elk trok. De hemel won de ziel, het schoonste deel“ ¹⁾.

ZESDE HOOFDSTUK.

Fidamants Kusjes, Minnewijzen en Bijrijmen.

Toen Blasius zijne Mengeldichten in 1661 uitgaf, had zijne, voorheen wel wat wispelturige, liefde zich gevestigd op Mundore. Was zij, zooals ik vermoed, dezelfde, die onder den naam van CELESTIJNE in meer dan honderd liedjes door hem bezongen werd, dan is hij haar getrouw gebleven tot aan zijnen dood, en was zij de vrouw, om wie hij eene standvastige, heilige liefde verkoos boven de weinig diepgaande en daarom ook rustiger vlinderliefde van zijne jonge jaren.

¹⁾ J. van Vondel's *Poëzy of Verscheide Gedichten* 1682 II bl. 86; in Van Lennep's uitgave XI. bl. 252.

„Die er veel bemind, mint veilig;
Die d'er Een bemind, mint heilig,“ ¹⁾

verklaarde hij, terwijl hij aan het laatste boven het eerste de voorkeur schonk en daartoe ook anderen wilde opwekken.

De ware naam zijner Celestijne behoefde geen geheim voor ons te blijven. Dat zij Marie heette, zegt hij zelf ²⁾, terwijl hij een Fransch sonnet dichtte op het anagram van haren naam *aimer* ³⁾, en ook in andere verzen toespelingen maakte op haren naam MARIA WIEBOUTS. Toen hij verliefd op haar werd, was zij nog zeer jong. Den 31sten December ⁴⁾ 1644 was zij geboren: immers dat hij zes jaar ouder was dan zij, zegt hij zelf:

„Of ik schoon meer Jaaren telle,
En wat ouder ben als sij,
Dat sal ons doch niet ontstelle',
Want dat is maar tweemaal drij“ ⁵⁾.

Aan den Amstel stond hare wieg, Amsterdam bleef hare woonplaats; daar was het, dat hij haar leerde kennen ⁶⁾, doch daar zij meermalen in de Beemster vertoefde ⁷⁾, mogen wij misschien vermoeden, dat hare moeder daar een buitenverblijf bezat. Aan geld althans moet het haar niet ontbroken hebben. Integendeel; en daar zij rijk was, schijnt men er Blasius van verdacht te hebben, dat haar rijkdom de grootste prikkel zijner liefde was. Dat blijkt, dunkt me, uit de verontwaardiging, waarmee hij meer dan eens die verdenking van zich afweert, o. a. als hij zegt:

„Ik ben op haar gezicht
Noch op haar goed verlief, een eedler vlamme sticht
Mij so veel swaare plaagen.
Mijn snoodste Vijand mag geldsiekke Liefde draagen,

¹⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 350.

²⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 342.

³⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 343.

⁴⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 353.

⁵⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 209.

⁶⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 60, 75, 163, 174, 183, 206, 266, 271, 298.

⁷⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 102, 114, 137, 165, 170, 184, 245, 284, 323.

Mijn inborst is te eel,
 Als dat ik Maagden om een Hand vol schijven streel“ ¹⁾.

Elders weder zegt hij:

„Al 't verschil sal men licht soekke'
 Uyt de meerderheid van 't goed;
 Maar dien Fleezel ik vervloekke,
 Die d'er oordeelt, dat het bloed
 Uit een eele stam gesprooten,
 Minder is als Rijkkedom.
 Wil sij daarom mij verstooten,
 Wel, ik geef daar weinig om.
 Schoon wij sijn al met ons Drije',
 Schoon sij is een eenig kind,
 Set dat wel de min ter zije,
 Bij die sich aan Liefde bind?“ ²⁾

Zij was dus eene erfdochter, en wel eene, die reeds bij haar huwelijk vrij wat geld bezat, ten minste haar vader moet toen reeds overleden geweest zijn, daar van dezen nooit sprake is, maar Blasius wel, ten bewijze dat hare naaste betrekkingen hem niet ongenegen waren, zegt:

„Haar Moeder gaf met mij acht op haar lonkken,
 Haar Oom heeft vaak, ter kimmen vol geschonkken,
 Een Fluit mij op haar welvaart toe gedronkken“ ³⁾.

Die oom, die dus blijkbaar bij haar de plaats van vader bekleedde, en zijnen aanstaanden neef met eenen beker *ad fundum* de hand zijner nicht toewenschte, was PETER WIEBOUTS, die te Haarlem woonde, en te wiens huize de twee gelieven elkaar zeker meer dan eens hebben ontmoet ⁴⁾. Uit dankbaarheid voor de medewerking, die Blasius van dien oom ondervond, droeg hij hem zijnen bundel *Fidamants Kusjes* op, met deze woorden: „UE. gelieve dit werkje niet te aanvaarden, in allen schijn, alsof het selve voor een dankpand soude verstrekken van so veel meenigvoudige beweesene teekkens van UE. vriendschap te mijwaarts; maar om integendeel daar meede te vertoonen, dat uwe gulle

¹⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 297.

²⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 209.

³⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 340.

⁴⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 76.

gunsten noch daagelijx door de geheugenis daarvan in mijn herssenslot opgebaakkert worden.“

Wat onzen dichter in zijne Celestijne het meest geboeid heeft, zegt hij meermalen: gaven van verstand en hart. Met de begaafde vrouwen, zooals Blasius er zoovele kende, kon zij stellig niet wedijveren. Hij weet niets anders in haar te prijzen dan hare kunstvaardigheid in het borduren en hare liefelijke stem, die zij door cymbaalspel wist te begeleiden; maar men behoeft immers niet in de eerste plaats eene talentvolle vrouw te zijn, om liefde in te boezemen. Over de schoonheid der slanke, blonde Celestijne kunnen wij niet oordeelen. Fidamant kon haar moeilijk anders dan hemelsch vinden, al zegt hij dan ook soms uitdrukkelijk, dat uiterlijk schoon hem niet bovenal in haar bekoort, doch niet zonder die, zoo vaak gehuichelde, geesteswaardeering metterdaad te loochenen, door aanhoudend met innig welgevallen bij hare uiterlijke bekoorlijkheden stil te staan, en er over uit te weiden. Had hij, buiten haar weten, door den schilder Buns een miniatuur-portret van haar laten maken, dat hij altijd bij zich droeg ¹⁾, in woorden schilderde hij zelf haar af:

„Een Aangesicht langwerpig rond;
Een kleene Neus, geen vaal gerande
Maar roode Mond;
Gepurpert Tandvlees en snee-witte Tande’;
Gebloosde Kaaken, sachte Huit;
Bruin’ Oogen, smalle Oogebraawen,
Een blonde Tuit,
Hoog Voorhoofd, lang van Hals, geen Borst van graawe
Maar blankke grond“ ²⁾. . . .

en wat er verder te lezen is, maar kieschheidshalve door ons wordt weggelaten, vooral ook omdat Blasius verder wel zonder kennis van zaken zal gesproken hebben.

Twee jaar lang heeft Blasius naar de liefde, of laat ik liever zeggen naar de hand van Maria Wiebouts gedongen, vóór hij die verwierf. Van komen, zien en overwinnen was hier geene

¹⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 327 vlg.

²⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 248.

sprake. Wel schijnt Celestijne hem reeds terstond genegen geweest te zijn, maar het duurde lang vóór zij er toe kwam het er voor te houden, dat Fidamant zijnen naam te recht droeg. Zij durfde hem geene andere, dan twijfelachtige bewijzen van hare liefde geven, uit vrees van met zijne ontrouw ook de beschaming er van te zullen ondervinden. Voor zijne onstuimige liefde bleef zij, of ten minste toonde zij zich veellanger koel, dan hem lief was, en het baatte niets, of hij ook al in menig gedicht over die koelheid klaagde, die hem nog te meer trof, wanneer zij volgde op onmiskerbare bewijzen van genegenheid, die Maria hem soms in een onbewaakt oogenblik gaf. Ondanks hare liefde wantrouwde zij zijne standvastigheid, zelfs nadat hij haar ronduit ten huwelijk had gevraagd. Hij klaagt dan ook over ongegronde jaloezie, en verzekert haar plechtig:

„Van die tijd, dat ik u sag
En mijn hart u heb gegeven,
Mij geen Maagd in 't harte lag.
Sint dat gij mijn Liefde had
Ik noit om een ander bad.
En ik sweer u, dat geen Maagd
Nevens u mij meer behaagt“ ¹⁾.

In zijne klachten willen wij hem niet volgen; menig minnedichter heeft ze vóór en na hem geslaakt. Wij willen er niet lang bij stil staan, hoe hij *Madame*, haar hondje, prijst, dat gelukkiger is dan hij, omdat het meer dan hij door haar gekoesterd wordt ²⁾, en evenmin de vernuftsspelingen aanhalen, waarin hij zoo rijk is, en die slechts de geringste aanleiding noodig hebben, om in rijm gebracht te worden, noch in bijzonderheden nagaan, hoe menigmaal een gelukkig toeval bij het spel door hem wordt aangegrepen, om haar in rijm te verzekeren, dat zelfs het grillig lot met groote onveranderlijkheid het orakel van hunne, zoo zeer door hem gewenschte, echtvereeniging is ³⁾. Zelfs in een A B C op Celestijne

¹⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 167.

²⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 245, 247.

³⁾ Zie gedichtjes op allerlei spelen, die zij samen speelden: *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 81 op het Lanterlu, bl. 250 het negenstukken en dammen,

smeekt hij om hare liefde en bezweert hij zijne trouw ¹⁾.

Ten slotte werd zijne beê verhoord. Liefdepanden werden gewisseld, eerst een paar braceletten als verlovingsgeschenken ²⁾, later een diamanten trouwring ³⁾. Nu kwam de tijd, waarop de kusjes, door Fidamant reeds zoo vaak in gedachte gegeven, ook in werkelijkheid konden genoten worden, en in een-en-dertig liedjes evenzoo veel kusjes konden bezongen worden. Hoe Blasius dat deed, zullen wij niet uitvoerig nagaan. Wat vorm en inhoud betreft, onderscheiden zij zich in niets van alle dergelijke beschrijvingen en gevoelsuitstortingen bij andere dichters. Ook dragen zij geheel en al het kenmerk van hunnen tijd. De zinnelijkheid treedt er zeer, soms misschien te zeer, op den voorgrond. Noemt hij zijne kusjes bovenal „kuyssche kusjes“ ⁴⁾, dan verbazen wij ons daarover wel een weinig, niet zoozeer omdat wij ze juist voor het tegendeel houden, als wel, omdat zij dien naam zeker wel niet in de eerste plaats uitsluitend verdienen. Toch zou ik in dat opzicht ongaarne aan Blasius eenig verwijt doen. In onzen tijd hooren wij dikwijls de vermaning, dat men niet alle dingen mag zeggen, die men doet, al zijn ze dan ook op zich zelf nog niet verkeerd; maar in de zeventiende eeuw was tusschen denken en spreken nog minder onderscheid dan tegenwoordig — en wie zal beslissen of wij voor- of achteruit gegaan zijn?

Den 9den Juli 1662 werd te Leiden het huwelijk gevierd van Mr. Karel Heidanus en Jakoba van Zwanenburg, en

„Toen luste 't Blasius eens helder op te zingen
Op 't welgevoegd verband van Jeugdige Echtelingen,
Toen voeld' hij vol van gloed zijn' boezem, en de Min
Blonk hem ten oogen uit, en blies hem wijsheid in,
Om schilderachtige te krachtig af te beelden
De ziels-aantrekkelijkheid, en smakelijke weelden,

bl. 251 het schaakspel en roemsteekken, bl. 252 het gansespel en drijstukken, bl. 253 het piquetten, bl. 254 de troktafel en het verkeerren, bl. 255 het tiktakken, bl. 256 het leste blaadje en het pachten.

¹⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 59.

²⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 134, 189, 287.

³⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 84.

⁴⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 53.

De zoetheid van dien band, en blijdschap van die tijd,
 Waarin het alles licht en lief koost, streelt en vrijd.“

Zóó zong Oudaan eenige maanden later op het eind van 1662 ¹⁾, toen de blijde zomermaand voorbij was, en ondanks de barre winterkoude gasten van alle kanten samenstroonden ter bruiloft van Mr. Joan Blasius en Maria Wiebouts. Toen zag men daar des bruidegoms familieleden en vrienden zich vereenigen :

„De jeugdige *de-Meien*,
 De luchtge *Hazen*, de *Longomontaans*, vol schijns,
 D'Eelaarde *Finkken*, de geleerde *Bartholijns*,
 De achtbre *Rayen*, en d' in Staat stantvaste *Bakkers*,
 De wijze *Wormen*, en d'oprechte *Ruilen*, makkers
 In eer-ampt en gezag, de dappre *Teunemans*,
 En schrandre *Blasiën*,“

zooals Oudaan zegt. Toen zongen te zijner eere begaafde Nederlandsche dichters: met OUDAAN ook de edele JEREMIAS DE DECKER ²⁾, en de geestige, toen drie-en-zestigjarige WESTERBAEN, de weduwnaar, die bij deze bruiloft met weemoed terugdacht aan den tijd, toen hij de liefde zijner Roosemond, zijner Anna Weytsen, nog genoot, maar die toch de hier wilde besnaren, omdat hij ten hoogste ingenomen was met den bruidegom, tot wien hij zegt:

„In goede letteren, in schriften en in Boecken
 Hebt ghij uw jeugd besteedt, die veeltijds werd verkoot:
 Gheen arbejd u ontsien om wetenschap te soecken,
 Die haere vindere kan doen leven nae haer dood“ ³⁾.

Na zijn huwelijk vestigde Blasius zich te Amsterdam, en hoe gelukkig hij zich in de wittebroodsweken gevoelde, blijkt uit zijn gedicht op den eersten verjaardag zijner vrouw, in hun huwelijk, den 31sten Dec. 1662, vervaardigd ⁴⁾. In het volgend jaar verzamelde hij al de gedichten, die hij op zijne vrouw vóór hun huwelijk had vervaardigd; en op het eind van

¹⁾ Zie Joachim Oudaan's *Poëzy*, II bl. 329.

²⁾ Zie een klinkdicht op Blasius' huwelijk van De Decker, in diens *Rijmoeffeningen* (Amst. 1726) II bl. 235.

³⁾ Zie Westerbaen's *Gedichten* III bl. 637 vlg.

⁴⁾ *Fidamants Kusjes*, bl. 353—358.

1663 kwamen te Amsterdam bij Baltes Boekholt in eenen bundel van 360 bladzijden 12° uit *Fidamants Kusjes, Minnewijsen en bijrijmen aan Celestijne*. De titelplaat, die hij verklaart in een gedicht, met zijne gewone spreuk *meditando* geteekend ¹⁾, vertoont ons Maria Wiebouts in plechtgewaad met een juweelkoffertje op den schoot en gezeten op eenen troon, waaromheen vier Amortjes door zinnebeeldige handelingen te kennen geven, dat de dichter haar als zijne eenige uitverkorene lief heeft. In het verschiet ziet men de gewone voorstelling van den Pegasus, die den Helikon afvliegt, terwijl boven den troonhemel in de wolken Venus rijdt in haren wagen, bespannen met duifjes, die door Cupido bestuurd worden.

De bundel bestaat eigenlijk, ofschoon met doorloopende pagineering, uit drie bundels, die ieder eene afzonderlijke opdracht hebben. De *Kusjes* zijn voorzien van eene opdracht in proza (van 10 Nov. 1663) aan Peter Wiebouts. Wij haalden er reeds eenige regels uit aan, en merken nu nog maar alleen op, dat Blasius daarin op niet minder dan twee-en-zeventig voorgangers wijst, die hunne geliefden onder verdichte namen hebben bezongen, van welke sommige, Janus Secundus in de eerste plaats, ook *kusjes* hebben gedicht; en dat er eene tamelijk onoordeelkundige ²⁾ verdeeling der kussen in achttien soorten in voorkomt. De *Minnewijsen* zijn in 't midden van Mei 1663 met een gedicht opgedragen aan Westerbaen, aan wien Blasius eerst de kusjes had willen wijden, hetgeen hij echter had nagelaten omdat de zijne zoover stonden beneden die van Westerbaen zelf. De *Bijrijmen* eindelijk worden voorafgegaan van eene opdracht in proza van October 1663 aan des dichters moeder.

Aan lofdichten op den bundel ontbreekt het niet. Het eerste

¹⁾ Bij de onderteekening van zijne eerste drie tooneelstukken bediende hij zich van eene andere spreuk, namelijk die van de Eglantier „In Liefde Bloeyende“, welke toevallig dezelfde beginletters had als zijn naam Iohannes Leonardsz Blasius.

²⁾ Dat is reeds opgemerkt door den smaakvollen en nauwkeurigen B. Huydecoper in zijne *Proeve van Taal en Dichtkunde* (uitg. F. van Lelyveld) III, bl. 27.

is van Celestijne zelf, die nog wel eens meer een klein versje maakte. Verder vindt men er van Blasius' dichterlijke vriendinnen, die wij ter gelegener plaatse reeds vermeldde, Katharina Questiers, Sibylle van Griethuysen en Cornelia van der Veer. Drie lofdichten zijn in 't Latijn: een van Blasius' broeder, dat wij reeds aanhaalden ¹⁾, een van den Deenschen professor Olaus Borrichius, en een van ROBERT KEUCHENIUS, den Amsterdamschen hoogleeraar in de Geschiedenis, aan wien Blasius in den bundel zelf ook een gedicht heeft gewijd ²⁾. Verder vindt men er lofdichten van Coenraad Droste ³⁾, Dirck Traudenius ⁴⁾, zijn ouden vriend Lodewijk de Keyser ⁵⁾, en den uitgever van den bundel, Baltes Boekholt, die ook zelf in 1667 Minnedichten zou uitgeven, en in 1689 een geschiedkundig werk: *Kort Vertoog van Hollands bloedige oorlogen*, enz. Een ander lofdicht is van iemand, met wien Blasius zeker door zijnen oom Wiebouts in kennis was gebracht, namelijk FRANCISCUS SNEELINX (geb. 1627 † 1669), eigenlijk schilder, maar in zijne vaderstad Haarlem, waar hij een werkzaam lid der rederijderskamer *De Wijngaertranken* was, als dichter bovenmate geprezen en zelfs met den titel van „gelaurierd poëet“ vereerd. Twee gedichtjes heeft Blasius aan hem gewijd ⁶⁾. Voegen we nu daarbij nog de lofdichten van Westerbaen ⁷⁾ en Oudaan ⁸⁾, dan hebben wij alle dichters leeren kennen, die openlijk hunne vriendschap voor Blasius bij het uitgeven van dezen dichtbundel toonden.

Er waren er echter nog meer, met wie Blasius verkeerde. Jeremias de Decker zagen wij reeds met een klinkdicht op zijne bruiloft optreden; wij zien hem een ander klinkdicht in het stamboek van den advocaat Blasius schrijven, die daarin wordt vermaand,

¹⁾ Bladz. 9.

²⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 275 vlgg.

³⁾ Zie bl. 61 vlgg.

⁴⁾ Zie bl. 61.

⁵⁾ Zie bl. 17 vlg.

⁶⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 311, 327.

⁷⁾ Ook te vinden in Westerbaen's *Gedichten* III bl. 639.

⁸⁾ Ook te vinden in Oudaan's *Poëzy* II bl. 25 vlg.

geen voorbeeld te nemen aan de meeste zijner collega's, verdraaiers van het recht, maar aan Papinianus,

„Die als een Martelaer veel liever had te sneven,
En voor het heilig Recht den hals aen 't stael te geven,
Als eerloos voor te staen een averchtsche zaak.“ ¹⁾

Toen De Decker in Dec. 1666 zijn werkzaam leven te vroeg eindigde en de *Lof der Geldzucht* als nagelaten werk van dezen beminlijken en al te bescheiden man het licht zou zien, schreef Blasius er een lofdicht voor, waarin hij met gepaste nederigheid verklaart, dat eigenlijk Westerbaen, in wien hij als dichter zijnen meerdere ziet, en die, evenals hij, een goed vriend van den overledene was geweest, op waardiger wijze diens nagedachtenis zou vereeren ²⁾.

Behoorde Blasius blijkbaar tot De Decker's goede vrienden, ook met andere oudere dichters was hij, zoo al niet bevriend, dan toch bekend, zooals met Huygens, die zeer veel belang schijnt gesteld te hebben in Blasius' liefde, vóór het huwelijk de kroon daarop zette en hem een tijd lang dagelijks vroeg — wij kunnen ons voorstellen met welk een guitigen glimlach de heer van Zuilichem dat zal gedaan hebben — hoe het toch wel met zijne liefde stond. Die vraag beantwoordde Blasius eens voor al in een lang gedicht ³⁾, dat door Huygens echter niet met een wederdicht schijnt vereerd te zijn. Van Kornelis Boey die den *Lysander en Kaliste* met een lofdicht versierde, hebben wij reeds gesproken ⁴⁾. Wij kunnen er nog bijvoegen, dat Blasius aan hem een zijner *Bijrijmen* gericht heeft ⁵⁾, evenals ⁶⁾ aan Dirck Graswinkel (geb. 1620 † 1666), fiscaal van Holland, en door verschillende dichtwerken, o. a. eene psalmberijming, bekend ⁷⁾.

Als tooneeldichter was Blasius natuurlijk bekend met de regenten van den Amsterdamschen schouwburg, en dus ook met den

¹⁾ De Decker, *Rijmoeffeningen* II. bl. 233.

²⁾ De Decker, *Rijmoeffeningen* I bl. 75 vlgg.

³⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 205—210.

⁴⁾ Zie bl. 44.

⁵⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 233 vlgg.

⁶⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 49.

⁷⁾ Zie o. a. over hem de aantekeningen bij het distichon, op hem gemaakt door J. H. Hoeufft, *Parnassus Latino-Belgicus*, Amst. et Bredae 1819 p. 159 sq.

meest beroemden en invloedrijksten onder hen, den dichtsterlijken verwer en glazenmaker JAN VOS, die de volgende vier regels in zijn album schreef:

„De deutsche dichtkunst is de pop, die ik bemin,
Wie haar zijn tijdt opdraaght, verstrekt z'een afgodin.
Zij kan van mij niet dan wat tijds te leen verwerven.
Wie dat zijn tijdt verdicht zal door zijn dicht bederven“ ¹⁾.

Mogen wij in de rij der dichters misschien geene plaats gunnen aan Mevrouw PETRONELLA VAN ZIJL, gemalin van Mr. Adam van Kaldenbach, gecommiteerde tot de vergadering der Staten-Generaal voor Gelderland, tot de begaafde vriendinnen van Blasius mogen wij haar ten minste rekenen. Aan haar wijdde hij in de uitgave van zijn *Lysander en Kaliste*, tweede deel, een gedicht, dat nog van vóór zijn huwelijk dagteekent, namelijk van 28 Febr. 1662, en dat eene niet onaardige bijdrage levert tot de beschavingsgeschiedenis van de zeventiende eeuw. Wij zien er weder uit, welke de liefhebberijen waren, om dat, misschien te gering-schattende, woord te gebruiken, waarmede de fijnbeschaafde vrouw zich bezig hield, en die in menig opzicht afweken van de kunst oefeningen, waaraan de dames van onze dagen haren tijd wijden. Ik kan daarom niet nalaten hier een gedeelte van dat gedicht in te voegen, waaruit wij

„Te saam haar kunstbre oefeningen,
Daar sij de wereld en haar self meê ciert,“

leeren kennen. Blasius zegt daarvan:

„Ik voel mijn onmacht om haar lof te singen.
Hoe vaak heb ik in mijn gemoed geviert,
En swijgend aangebeên haar vlugge vingren,
Wen ik besag haar *Glaasen*, veel in tal!
Wie sou niet op die Diamant verslingren,
En meer noch op de hand, die kunstig al
Wat *Ceres*, *Bacchus* of *Cypres* kan schenken,
Of andre Godheên, uyt te beelden weet?
Of ook Prins *Wilhem* self (waard te gedenken)
So levend met haar stift in *Glaasen* sneed?
Hier blijft haar kunst niet bij. De wakkre Geesten
Sijn nie te dwingen: neen. De ijver groeyt.

¹⁾ *Alle de Gedichten van Jan Vos* (Amst. 1726) I bl. 429, punt. N° 175.

Een geestig breyn op alles weet te leesten.
 Haar drift en haar vernuft blijft onvermoeft.
 Nu grijptse na de *Schaar*, en doet de dooden
 Als leevend schijnen op haar *Snijpapier*.
 Daar danst een *Nymfe-rey* met *halve-Goden*,
 Gints nestelt *Ondier* in de hooien; hier
 De *vogels* door de lucht op pennen drijven.
 Had ik een pen der *Mantuaansche Sivaan*,
 Noch viel ik veel te swak haar lof te schrijven.
 Van dit versaad, vat sij de *naalde* aan,
 Daar *Pallas* eens *Arachne* voor deë swichten.
 De *bloem* bralt op haar geur en spikkeling,
 Die sij borduurt. Natuur siet sich betichten
 Dat *Pales'* beemd geen schoonder blos ontving.
 So kan een vrouw de mannen achterhaalen,
 Wiens onkund in de kunst hun schaamen doet.
 Noch laat sij niet haar vrije geest bepalen,
 Maar treed het *Negen-tal* ook te gemoed,
 En vliegt met vingertuk, als radde schimmen,
 De *cymbel* langs en voegt het al na eys:
 Wen ik vermerk dat daalen en dat klimmen,
 Of 't hart vliegt op, is 't nodig, dat ik deys!
 Hier stemt sij met haar *Maatgesangen* tussen,
 Die onverhoeds opborlen uyt de borst.
 Geen lekker hoeve-nat hoeft haar te blussen,
 Daar sij voorlang versaade meê haar dorst.
 Wat treed sij hoog in *Sophokleesche Laarsen*!
 Hoe swanger is haar *dichtpen* na de kunst!
 Wat smeed s'op 't aanbeeld van haar Geest al *vaarsen*!
 Hoe mild begiftigd' haar *Apolloos* gunst!"

Een klein proeffje van hare dichtkunst, waarmee zij den 28sten
 Febr. 1662 dat lofdicht beantwoordde, volgt, en legt niet alleen
 van die kunst en van haren geest een gunstig getuigenis af, maar
 tevens van hare bescheidenheid of nog eer van haar gezond
 verstand. Het zijn de volgende zes regels „op de al te hoog-dravende
 Heusheyd van den achtbaaren seer geleerden Heer en Meester
 Joannes Blasius“:

„Waarom toch, Blasius, verheft gij so mijn lof?
 Toom hier uw tochten in, en roem op beeter stof.
 Denk, somen wat te hoog sijn vrienden lof wil heffen,
 Een vijand doet sijn best om tegendeel te treffen:
 Want wind ontsteekt het vuur en brand na onse lust,
 Maar is de wind te sterk, so word het uytgeblust.“

Eene dichtertlijke vriendin van Blasius uit lateren tijd is KATHARINA LESCAILJE, de bij hare tijdgenooten zoo beroemde dochter van den bekenden boekhandelaar Jacob Lescailje, die de tooneelstukken voor den Amsterdamschen schouwburg, ook die van Blasius; uitgaf. In 1649 te Amsterdam geboren, was zij tijdens het huwelijk van Blasius nog zeer jong, en het gedicht, dat zij in zijn stamboek schreef ¹⁾, zal dus wel een jaar of vier daarna zijn vervaardigd.

Tot de vrienden van Blasius behoorde verder nog een man, die ook dichter schijnt geweest te zijn, maar als zoodanig bij het nageslacht in het geheel niet meer bekend is, zoodat ik geen enkel gedicht van hem heb kunnen opsporen, namelijk FRANCOIS PIËNS, med. doctor te Hoorn, die in 1669 te Hoorn onder den titel *Dichtkonst van verscheide stoffen* de dichtwerken van zijnen schoonvader Mr. Johan Beets in 't licht zond, bestaande in de beide tooneelstukken *Melissa* en *Daphne*, een liedtboek en mengelrijmen, waarbij nog gevoegd werden eenige brieven van den bekenden Rombout Hogerbeets. Die uitgave nu werd door Blasius met het volgende, alles behalve fraaie, klinkdicht vereerd:

„Het Loevesteinse Lot, welk Beets vijf Jaar-getijen
 Als Neef en Metgezel van Hoogerbeets besloot,
 Nu afgezondert door een martelende dood,
 Kon dan geen verdren dagh of middagh lof benijen
 Aan die volgeestigh en deurknoede Poëzijen
 Van Frieslands voorspraak, Beets. Ten proef van welke, groot
 En min-vol, Arts Piëns zijn duitse nazaat nood,
 Wiens herssen, Beets gelijk, om Phoebus Lauren strijen.
 Wijkt dan ghij Dichters voor een Dichter als Heer Beets,
 Die zich in 't midden van veel voorspoedts, en veel leets,
 Aan Themis en Apol ten offer had gegeven.
 En schoon zijn lievend brein door eed'le Dichtkonst leeft,
 Zoo dankt men doch Piëns, die ons daar deel aan geeft,
 En doet, spijt Lot en dood, zijn Naam na 't Leven leven.“

Over den heer van Brandwijk, Blasius' vriend JACOB WESTERBAEN moeten wij wat uitvoeriger zijn, vooreerst omdat hij van alle dichters met wie Blasius op vriendschappelijken voet stond, de verdienstelijkste is en vervolgens ook, omdat geen ander hem, gedurende

¹⁾ Zie K. Lescailje, *Mengelpoëzij*, Amsterdam I (1737) bl. 97.

verscheidene jaren, zoovele bewijzen van genegenheid gegeven heeft. In 1599 geboren, was hij dus veertig jaar ouder dan zijn jonge vriend, en daarbij een dichter van naam, die met de begaafde en aanzienlijkste mannen zijns tijds verkeerde, zoodat niets voor een aankomend dichter en geleerde meer gewenscht kon zijn, dan zijne vriendschap en bescherming. Die vielen aan Blasius in ruime mate ten deel. Het eerste bewijs daarvan levert ons het tweede deel van den *Lysander en Kaliste*, waarvoor Westerbaen den 24sten Maart 1662 een lofdichtje schreef. Een tweede bewijs was, dat Westerbaen zijne vertaling van de *Aeneis* wel wilde versieren met een lofdicht van Blasius in Aug. 1662 geschreven, en vóór dat werk geplaatst naast de lofdichten van Jer. de Decker en Huygens. Van het bruidloftlied, door Westerbaen ter eere van Blasius gezongen, hebben wij reeds gesproken. Geen wonder dat Blasius aan zijnen zoo gewenschten vriend zijne *Minnewijzen* opdroeg met een gedicht, waarin hij spreekt van een bezoek, aan Westerbaen's landgoed Okkenburgh gebracht ¹⁾, ofschoon het ook mogelijk is, dat dat bezoek alleen in gedachte heeft plaats gehad, bij het lezen van de beschrijving, die Okkenburgh's heer van zijne bezitting gegeven had. Natuurlijk bleef een lofdicht van Westerbaen op de *Kusjes* niet uit, maar daarmee is de reeks van gedichten, door den heer van Brandwijk op Blasius gemaakt, nog niet gesloten. Met het volgend Latijnsche versje versierde hij zijn album:

„Dum te Diva Themis, dum te sibi pulcher Apollo
 Aeonij Praeses vendicat ille chori,
 Dicam, quod res est, cum pace Deaeque Deique
 Nempe quod hoc faciunt numina jure pari.“ ²⁾

Ook Maria Wiebouts deelde in de gunst van Westerbaen, en verstond ook wel de kunst, hem voor zich in te nemen, daar zij, die maar zelden verzen maakte, hem met een geleidenden brief het volgende bijschriftje bij zijn portret voor zijne werken toezond:

¹⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 54.

²⁾ Westerbaen's *Gedichten* II bl. 827.

„Dus toont zich Westerbaen na 't leven,
 Door 't scharpe stael in plaet gedreven.
 So louwren om sijn haeren speelden,
 So kon hij een Apol verbeelden.“

Schertsende antwoordt Westerbaen op dat versje met een ander, waarin hij zegt, dat het ontbreken van eenen lauwerkrans zeker te bejammeren was, daar de uitgever stellig vrij wat meer aftrek van zijne werken had gehad, wanneer men de koopers in den waan had kunnen brengen, dat hun dichtwerk van Apollo zelven te koop werd aangeboden. De vroolijke toon van dat antwoord bewijst, op welk een vertrouwelijken voet Westerbaen met zijne jonge vrienden stond, evenals een ander vierregelig antwoord, dat aldus luidt:

„Indien u eens een zoon te baeren is beschooren,
 Was 't wonder dat 'er een Apollo wierd gebooren
 Van twee gelieven, die bey van de dichtkunst zijn,
 De vader Fidamant, de moeder Celestijn.“ ¹⁾

Die Apollo is niet geboren, en, naar 't schijnt, zelfs noch zoon noch dochter, want dat de echt van Blasius kinderloos gebleven is, mogen wij, dunkt me, gerust hieruit afleiden, dat in de werken van Westerbaen geen enkele geboortegroet aan een kind zijner vrienden wordt gevonden, terwijl Westerbaen toch niet ophield verzen aan hen te wijden. Zoo maakt hij, waarschijnlijk in 1666, een gedicht op de afbeeldingen van den Heere Advocaet Blasius en Sijner E. huysvrouw Joffrouw Maria Wiebouts onder de naemen van Fidamant en Celestijne, geschildert op syn antycks (so men 't noemt) in twee verscheyde groote schilderijen.“ ²⁾

De vriendschap van Westerbaen tot Blasius werd eerst door den dood verbroken. Den 4den Febr. 1670 schreef Westerbaen nog een lofdicht „op het blij-eyndend treurspel van het Huwelijk van Oroondate en Statira,“ door zijnen „seer goeden vriend Mr. Joan Blasius,“ waarin hij o. a. zegt, dat hij diens geschriften

„Meer acht en liever leest, als 't geen een ander dicht.“

¹⁾ Westerbaen's *Gedichten* III bl. 642 vlgg.

²⁾ Westerbaen's *Gedichten* III bl. 646 vlg.

Geen twee maanden later, den 31sten Maart 1670, ontsliep de heer van Brandwijk op zijne hofstede Okkenburgh.

Van twee gedichten door Westerbaen op Blasius heb ik nog niet gesproken, ik bedoel een, dat hij, waarschijnlijk in 1664, maakte „op de voorbereydinge tot des Heeren Avondmael, in dicht en ondicht beschreven door den Heere Advocaet Johannes Blasius,“ en dat aldus luidt:

„Hoe hem een Christen-mensch voorheen bereyden moet,
Die zich ten Avondmael der Heeren wil begeven,
Om mee te deylen aen zijn lichaem en zijn bloed,
Dat heeft ons Blasius godvruchtigh hier beschreven.
Dus zien wij, dat hij oock is machtigh hooge stof
Te handlen als hij daer van schrijven wil of dichten,
En waerdigh is (nae 't woord van Flaccus) volle lof,
Die ons vermaecken kan en daerenboven stichten.“ ¹⁾

Het tweede gedicht is een klinkdicht „Aen den Heere Adv. Blasius op zijn beschrijvinge van het ijdele der schoonheyd,“ naar 't schijnt in 1666 vervaardigd. Daarin toont Westerbaen zich weêr den opgeruimden man, die met zijne goede vrienden gaarne schertst, evenals in het gedicht, dat er terstond op volgt, en gericht is „aen de schoone jonckvrouwen, die sijn Beschrijvinge van het ijdele der schoonheyd mochten koomen te lezen.“ Hij zegt daarin, dat de jonge meisjes het aan Blasius zoo kwalijk niet moeten nemen, dat hij hare schoonheid voor ijdel houdt, want dat hij het zoo ernstig niet meent, want, zoo zegt hij:

„Hij heeft er zelve een, die niet is misgodeelt,
In wiens gelaet al vrij wat moys en aerdighs speelt,
Die frisch is op haer leden,
Van aensicht wel besneen en fraey van leest en lijf,
En zo hem wierd gevraeght, hielt ghij dat in uw wijf
Wel eer voor ijdelheden?
Hij zouw het lochenen, indien hij rond wil gaen,
En zey, was 't weer te doen, ick souw so vast niet staen
Of 't souw mij weer bekooren;
En van een lelijk wijf, al was zij noch zo goed,
So deugdelijk, so vroom van inborst en gemoed,
Souw ick niet moogen hooren.

¹⁾ Westerbaen's *Gedichten* III bl. 642.

Hij was op 't land als hij dit ijdle Schoon beschreef,
 Daer hij zijn leêgen tijd voor kortswijl mee verdreef
 Om niet te zijn verleegeen,
 En op een ander tijd, indien 't so quam te pas
 Dat hij daer weer beklom de toppen van Parnas,
 Schreef hij daer licht weer tegen.
 De selve geest en pen ontbreekt het aen geen stof
 Om yet te dichten tot der schoone vrouwen lof,
 En 't zouw wel kunnen wesen,
 Dat ghij, als hij zich weer op 't land verlegen vindt,
 Uw schoonheyt zaeght van hem met heerlijcker int
 Beschreven en gepresen.“¹⁾

Behalve dat wij uit deze gedichten zien, hoe Blasius soms, wanneer de pleitzaal gesloten was, zijne dagen op het land — denklijk op het landgoed zijner vrouw in de Beemster — doorbracht, leeren wij er uit, dat onze dichter sinds zijn huwelijk de dichtkunst als bijzaak, als het tijdverdrijf van zijne ledige uren, was gaan beschouwen, de rechtspraktijk als hoofdzaak, geheel in overeenstemming met de laatste versregels in zijnen bundel *Fidamants Kusjes*, waar hij tot Mr. Beerenaart zeide:

„Seg ook, mijn vriend, aan d'arge Momus vrij,
 Dat ik mijn *Rechts-Geleertheyd* voor de vrow,
 En *Poësy* voor haar Staat-Juffer how.“

Tevens leeren wij uit deze gedichten van Westerbaen, dat Blasius gevolg heeft gegeven aan zijn plan, dat hij in de opdracht zijner *Bijrijmen* aan zijne moeder in deze woorden mededeelt: „Met het aanreykken van mijn 25ste jaar, toekomende 13de April, heb ik, met Godes hulp, voorgenomen mijn Hart, so dat met minnestof noch mocht beswangert zijn, t'eenemaal daar van te verlossen, en dan niet als heylige stof voorneemen, daar ik nu al schetsen van ontworpen heb. So de goede God UE een jaar ten minsten leeven gunt, so sal ik UE in rijm doen verschijnen *de lijdende Christus, de Patriarchen en onze Voorouderen*, en diergelijke Bijbel-saakken.“ Blasius was dus, zooal niet op weg om vroom te worden, dan toch om, evenals andere dichters, na de periode der minnedichten doorleefd te hebben, „bibelstoffe“ tot onderwerpen te kiezen, als alleen het

¹⁾ Westerbaen's *Gedichten* III b. 648 vlg.

bezingen waardig. Een klein voorproefje van die veranderde gezindheid treffen wij reeds aan in het verjaardicht aan zijne jonge vrouw den 31sten Dec. 1662 toegezongen, waarin hij haar opwekt om „den ouden Adam af te leggen en den nieuwen mensch aan te doen,

„Een Mensch, die in Rechtvaardigheid
En goeddoen wandelt op Gods weegen,
Gehoorzaam aan zijn Majesteit.“ ¹⁾

Of de dichterlijke uitingen van Blasius' stichtelijke stemming ooit in het licht zijn verschenen, weet ik niet. De verzen van Westerbaen zouden het ons doen vermoeden, doch ik heb ze nergens in druk gezien en evenmin ze ergens aangehaald gevonden. Zijn ze verloren gegaan, wij zullen over het verlies wel niet te klagen hebben: aan stichtelijke poëzie is onze letterkunde overrijk, en aan die van Blasius zal zeker het dichterlijke, het innig vrome wel ontbroken hebben. Vernuftsspelingen, mythologische sieraden, geleerde toespelingen bij een weinig gekuischten vorm en vaak al te groote platheid van gedachte, waardoor de minnedichten van Blasius zich kenmerken, en waardoor zij — te ontkennen valt het niet — al te dikwijls ontsierd worden, zouden in zijne stichtelijke poëzie niet te dulden zijn. Blasius had er bovendien ook geen karakter naar, om vroom te worden. Waar hij zegt, dat hij het aardsche minacht, het zinnelijke afkeurt, en alleen behagen schept in wat geestelijk is, huichelt hij. Westerbaen, zijn oude vriend, die vromer maar ook geestiger was dan hij, zag dat wel in. Geeft hij ook al toe, dat Blasius in staat is te stichten, wanneer hij een onderwerp behandelt als de voorbereiding tot het avondmaal, 't is waarschijnlijk alleen, omdat Blasius daarin het bewijs leverde, dat hij in staat was den inhoud van zoo menige preek, als hij over dat onderwerp gehoord had, te berijmen. Wil Blasius echter den schijn aannemen, alsof hij voor ijdelheid houdt, wat hij eertijds met zooveel vuur bezong, dan lacht de oude dichter hem hartelijk uit, en zegt ronduit: lieve meisjes, denkt niet, dat Blasius zulk een boeman is: hij meent geen zier van alles,

¹⁾ *Fidamants Kusjes*, enz. bl. 357.

wat hij zegt. Om eens wat nieuws voor den dag te brengen, enkel en alleen uit verveling heeft hij de ijdelheid der schoonheid gepredikt: als hij zijn zwart pak heeft uitgetrokken, zal hij zich wel weêr toonen zooals hij is.

Welnu, dat deed Blasius ook, toen, na eene zevenjarige rust, in 1670 de geest der Muzen opnieuw vaardig over hem werd, en zijne werken elkaar in korten tijd weêr spoedig opvolgden.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

„Dubbel en Enkkel,” en „het huwelijk van Oroondate en Statira.”

In 1670 zagen achtereenvolgens twee tooneelstukken van Blasius het licht. Daartoe was gereede aanleiding. Er vielen in dat jaar twee plaatsen open in het collegie der regenten van den Amsterdamschen Schouwburg, en terwijl aan de eene zijde de vroeger vertoonde tooneelstukken van Blasius het oog op hem deden vestigen, schijnt hij aan den anderen kant zelf te hebben willen toonen, dat hij in het tooneel nog altijd evenveel belang stelde als vroeger. Hij bracht dan uit zijne oude papieren een stuk te voorschijn, dat, zooals hij zegt, „al over een kruis jaaren de laatste streek van hem ontvangen had,” namelijk eene vertaling der *Menaechmi* van Plautus, van wier hij nog te liever een stuk wilde verduitschen, omdat anderen, in 't bizonder de door hem zoo hoog geprezen drost van Muiden, hem waren voorgegaan, terwijl ook zijn „geneege vriend, de Ridder *Westerbaan*, sich de pijn niet ontsien had, van zijn welgesneede Okkenburgse veder tot het vertolken van al de ses spelen van den Afrikaanse *Terentius* te besteedden.“

Als titel voor zijne vertaling der *Menaechmi* koos Blasius dien van *Dubbel en Enkkel*, zoowel om andere redenen, als

ook omdat ieder van de daarin voorkomende tweelingen eenen dienaar bezit en ook die dienaars naast hunne heeren eene hoofdrol in het stuk spelen, zoodat men daarbij allicht geneigd is te bedenken, „dat de Roemsteekkers in hunne avontuurelijke kaarteblaaden twee Heeren en twee knechten met de naam van *dubbel en enkkel* beteekenen,“ zooals hij zegt in de inleiding, waarmeê hij den 3den Febr. 1670 zijn stuk opdroeg aan Mr. Pieter Schaep, regeerend Schepen en Raad der stad Amsterdam. Het stuk kwam onder den titel *Dubbel en Enkkel, Jok en Ernst-spel* in 1670 te Amsterdam bij Jacob Lescailje uit, waarschijnlijk, want de juiste datum is mij onbekend, kort nadat het was „gespeelt op d'Amsterdamse Schouwburg,“ zooals op het titelblad vermeld staat.

Men kan het stuk van Blasius met meer recht eene vertaling van Plautus' *Menaechmi* noemen, dan Hooft's *Warenar* eene vertaling van de *Aulularia* heeten mag, want onze dichter heeft er nauwelijks iets van het zijne ingebracht. Het liedje van Kakkerlak (bij Plautus: *Peniculus*,) waarmeê het stuk aanvangt, is het eenige, wat men in het oorspronkelijke niet vindt, behalve nog een zestiental regels van Huygens, die Blasius er heeft ingevoegd. ¹⁾ Het zijn de woorden, die Huygens in zijne *Zedeprinten* in den mond legt aan een *onwetend medicijn*, welke eene gewaande zieke dame komt bezoeken. ²⁾ Dat Blasius ze niet voor zijn eigen werk wil uitgeven, blijkt uit de woorden van *het Vrouwje*, waarmeê de toespraak van den doctor voor een oogenblik wordt afgebroken, en die te gelijk een rijm aanbrengen voor eenen regel, dien Huygens rijmloos gelaten had:

„Dat is copij van een *onwetend Medicijn*, nadat ik hoor en sie“.

Duidelijker behoefde Blasius zeker wel niet te spreken in eenen tijd, waarin Huygens' *Zedeprinten* genoegzaam bekend waren.

Genoegzaam bekend mag ik ook bij mijne lezers de *Menaechmi* van Plautus veronderstellen, zoodat ik hen niet met eene inhoudsopgave van het stuk zal ophouden, die ons bovendien

¹⁾ *Dubbel en Enkkel*, bl. 51.

²⁾ C. Huygens, *Korenbloemen*, 1672, I bl. 128 vlg.

in eene omgeving van meer dan verdacht allooi zou doen verkeerren, en toch niet in staat zou zijn, ons de waarde van het stuk te doen kennen, daar deze bestaat in de vermakelijke wijze, waarop een *qui pro quo*, veroorzaakt door de sprekende gelijkenis van een paar tweelingbroeders, is uitgewerkt.

Het is een echt tooneelstuk, in zooverre als het veel meer geschikt is om gezien, dan om gelezen te worden. Van de wijze, waarop het gespeeld wordt, hangt het hoofdzakelijk af, of het zal voldoen of niet: de spelers moeten er voor zorgen, dat zij aan den eenen kant het publiek evengoed voor een oogenblik dupe van het *qui pro quo* maken, als hunne medespelers het schijnen te zijn, maar aan den anderen kant weder hen niet te lang in het onzekere laten, opdat zij niet den draad der intrigue verliezen, en zich al te zeer moeten inspannen, om die weder te vatten.

Vergis ik mij niet, dan heeft Plautus door de samenstelling van zijn stuk het den spelers gemakkelijk gemaakt, hunne rol in dat opzicht goed te vervullen. Ongetwijfeld heeft het volk te Rome om de *Menaechmi* even hartelijk gelachen als in der tijd de Grieken moeten gedaan hebben om het origineel van Menander, dat Plautus heeft overgebracht; en het Amsterdamsche publiek moet wel doortrokken geweest zijn van schoolsche schoonheidsleer, of was zeker niet erg goed lachs, als het zich bij de vertooning van *Dubbel en Enkkel* niet vermaakt heeft, want ook aan goede spelers ontbrak het, naar 't schijnt, niet. Zelfs heeft Blasius met het oog op het toenmalig personeel van den schouwburg in de personenlijst bij Plautus eene kleine verandering gebracht ¹⁾. Hij doet VROUTJE, moeder

¹⁾ De personen bij Blasius komen op de volgende wijze met die bij Plautus overeen: Menaechmus subreptus is Bonaventuur, de verdoolde; Menaechmus Sosicles is Bonaventuur, de vernoemde, of Innocent. Peniculus, de parasiet is Kakkerlak, en Messenio, de knecht van Menaechmus Sosicles, is Slokker. Aan de vrouw van Menaechmus heeft Blasius den naam van Kommerijn gegeven. De meretrix Erotium heeft den bekenden naam Mooi-Aal ontvangen, en hare dienstmaagd is Oopje cente gedoopt, terwijl haar kok Cylindrus bij Blasius onder den naam van Smeervet optreedt. De Senex, vader van Menaechmus' vrouw, is bij Blasius van geslacht veranderd, zij heet Vrouwte en is Menaechmus' schoonmoeder. De Medicus is

van Kommerijn, optreden, zooals hij zelf zegt, „in plaatse van de *Vader* bij *Plautus*, omdat op deese Amsterdamse Schouwburg geen mans-persoon bij verdeeling van de Rollen so bequaam voor een *Vader* speelt als *Jeuriaen Baat* voor een oude vrouw.“

Wat nu de wijze van vertalen aangaat, Blasius heeft zich niet stipt aan de woorden van *Plautus* gehouden. Op sommige plaatsen is hij, naar zijn zeggen, „wat vrijmoedig met een ruim geweeten daar over heen gevaren,“ wegens de groote duisterheid van den Latijnschen tekst, in de verklaring van welken „*Taubmannus*, *Boxhornius* en d'andere Uitleggers zelf niet overeenstemmen.“ Die vrijheid bestaat nu eens in uitbreiding, dan weder in inkorting van het Latijn. De levendigheid van den dialoog is er wel wat door verminderd, dat Blasius, in plaats van de gesprekken in tal van korte woorden en antwoorden te doen voeren, dikwijls zijne personen langer achtereen doet spreken, maar dan ook niet zoovele malen het woord doet nemen. Het gebeurt maar zelden bij Blasius, dat een persoon minder dan een geheel versregel achtereen zegt, gewoonlijk zegt hij er meer, terwijl *Plautus* dikwijls een paar woorden met een woord of wat doet beantwoorden. Daarentegen heeft Blasius zich eene prijzenswaardige vrijheid veroorloofd door de Latijnsche spreekwijzen te vertalen in echt Nederlandsche van gelijken of ongeveer gelijken zin. Zoo heeft zijn tooneelstuk een Nederlandsch karakter gekregen, en is er een zeker stempel van oorspronkelijkheid op gedrukt, dat wij ook in Hooft's *Warenar* zoo zeer waardeeren. Ook speelt het in „het Haagje“, en worden er somtijds toespelingen gemaakt op geschiedkundige gebeurtenissen. Zoo vertelt Bonaventuur op de volgende wijs, hoe hij in zijne jeugd zijnen vader verloren heeft, en dat wel „met Hollandse woorden, al schijnt“, zegt hij, „mijn tong noch na 't Brabants te hellen“:

„Ik ben in 's Hertooogenbos geboren, van waar mijn *Vader* met eenige gesellen
Van zijn *Guarnisoen* na Engeland trok, toen het al te maal
Daar *Cromwelde*, en *Parlemente* tot het staal,
Dat door *Koning Karel*s hals klonk, toe: toen Duits en Waal,

Doctor Much gedoopt, en van de vier lorarii zijn door Blasius twee van namen voorzien, *Manhart* en *Sjapper*.

En al de weereld sag, hoe onwettig die Engelse haar wettige koning hebben
onthalsen durven,
Toen is mijn Vader in dat gedrang bij ongeluk van mij geswurven;
Waarover mijn lieve vader t'huis komende, helaas! van hartseer is ge-
sturven ¹⁾."

Hoeveel Blasius echter ook moge gedaan hebben, om al wat Grieksch of Romeinsch is uit het stuk te verwijderen, hij heeft verzuimd aan Slokker, den knecht van Bonaventuur, het karakter van slaaf, dat Messenio bezit, geheel te ontnemen, als hij hem door zijn gewaanden meester laat emancipeeren, en hem laat aanbieden zijn heer nu verder voor loon te dienen.

Als proeve van de wijze, waarop Blasius zich van zijne taak als vertolker gekweten heeft, voeg ik hier een paar tooneelen in, vooreerst het eerste tooneel van het tweede bedrijf, waarin Bonaventuur en Slokker, die zoo juist van de reis komen, optreden ²⁾:

BONAV. De hemel sij gelooft, dat wij 't hart (lees: hard) onder de soolen hebben;
Ik haat de roeven, daar wij soo lang in gescholen hebben,

Daar wij toch nimmer lustiger noch beter gemoed sijn,
Dan als wij 't land sien.

SLOKKER. Ja, daar we gebooren sijn. Maar waarvoor sal 't goed sijn,
Dat we hier nu zijn gekoomen?

BONAV. Maar om te hooren, of mijn Broeder hier niet is vernoomen,
Daar wij meenige stroomen
Om sijn overgevaaren.

¹⁾ *Dubbel en Enkkel*, bl. 71. Plautus is hier veel korter. Op de vraag van Messenio (vs. 1111 uitg. Ritschel):

"Quid longissume meministi die mihi, in patria tua?"

antwoordt Menaechmus niet anders dan:

"Cum patre ut abii Tarentum ad mercatum; postea
Inter homines me deerrare a patre atque inde avehi."

²⁾ *Dubbel en Enkkel*, bl. 10—12. Zie over de verandering in den eersten regel Huydecoper, *Proeve* II. bl. 356. De plaats luidt bij Plautus, vs. 226—272:

MENAECHMUS. Voluptas nullast navitis, Messenio

Maior meo animo, quam quando ex alto procul

Terram conspiciunt. MESSENIUS: Maior, non dicam dolo,

Si adveniens terram videas, quae fuerit tua.

Set quaeso, quamobrem nunc Epidamnum venimus?

An, quasi mare, omnis circumimus insulas?

MEN. Fratrem quaesitum geminum germanum meum.

SLOKKER. 't Is te laat, sei de gek, en hij deed het niet gaaren.

Het is nu bijna ses jaaren,
 Dat wij dus hebben gewrocht,
 En noit is ons gebrocht
 Van hem eenige vois.
 Hadden wij een naald weesen soekken in een voer hois,
 We zouden se gevonden hebben in so langen tijd.
 Maar wij soekken hem leevendig, en sijn hem misschien al quijt.
 Hij leit hachlijk al vermijt
 Iewers onder een sark gesmeeten.

BONAV. Daar woud ik maar het recht bescheid of weeten,
 Of hij dood was en vergeeten,
 Dan of hij noch op aarden is.
 So lang sal ik hem zoeken, die mijn Broeder van waarden is,
 Tot ik ben verseekkert van sijn leeven of sterven.

SLOKKER. Daar sullen wij ons leeven geen tijding af verwerven,
 Dus laat ons niet meer swerven
 Maar ons t' huiswaarts verkloekken,
 Opdat 'er ook geen andere na ons komen soekken,
 Tensij dat wij boekken
 Daarvan begeeren te beschrijven.

BONAV. Ik seg dat jij je bakkes houd, knecht, en laat je snappen blijven,
 Of ik selje drijven,
 Dat j' er met bei je handen na tast.

SLOKKER. Daaraan voel ik, dat ik knecht ben en geen gast.

MESS. Nam quid modi futurumst illum quaerere?

Hic annus sextust, postquam ei rei operam damus.
 Istros, Hispanos, Massiliensis, Ilurios,
 Mare superum iam omne Graeciamque exoticam
 Orasque Italicas omnis, qua adgreditur mare,
 Sumus circumvecti; si acum, credo, quaereres,
 Acum invenisses, si appareret, iam diu.
 Hominem inter vivos quaeritamus mortuom:
 Nam invenissemus iam diu, si viveret.

MEN. Ergo istuc quaero certum qui faciat mihi
 [Qui sese dicat scire, eum esse emortuom]
 Operam praeterea nunquam sumam quaerere,
 Verum aliter vivos nunquam desistam exsequi:
 Ego illum scio quam carus sit cordi meo.

MESS. In scirpo nodum quaeris, quin nos hinc domum
 Redimus, nisi si historiam scripturi sumus?

MEN. Dictum facessas doctum et discaveas malo,
 Molestus ne sis: non tuo hoc fiet modo. MESS. Hem
 Illoc enim verbo iam esse me servom scio:

Ik moet swijgen als 't past.
 Nochtans kan ik het niet laten ,
 Al sou de Drees een Munnik worden , of ik moet het recht uit praaten.
 Ik sie wel Heerschapp , onse Dukaaten
 Sijn al veel verschooit ,
 En koomen wij hier nu noch in 't Haagje , so worden wij heel berooit ,
 Want het is een stad voltooid ,
 Daar men tot alle chineeserijtjes helt.
 Men louter of men snuiter , of men telt 'er geld ,
 Of men isser gestelt
 Om een vreemd man te bedriegen .
 't Isser so vol van hoeren en boeven , die so meesterlijk liegen ,
 Dat gij haar niet sult ontvliegen ,
 Of sult 'er eerst van je veeren laten.
 BONAV. Sal deese besukte knecht nimmermeer zijn vexeeren laten ?
 't En sal u doch niet baaten ,
 Al wilt gij de stad veel blaamen .
 Daarom volg mij , en als de hond vijst , seg amen .
 Gij zoud u schaamen
 U Meester so te bedillen .
 Hier , geef mij de tas weer , so brengt gij ze niet deur de billen ,
 Want u malle grillen
 Sou ik moeten beklagen duur ,

Non potuit paucis plura plane proloqui.
 Verum tamen nequeo contineri quin loquar ,
 Audin , Menaechme ? quom inspicio marsuppium ,
 Viaticati herele admodum aestive sumus .
 Ne tu herele , opinor , nisi domum revorteris ,
 Ubi nil habebis , geminum dum quaeris , gemes .
 Nam itast haec hominum natio : in Epidamniis
 Voluptarii atque potatores maxumi :
 Tum sucophantae et palpatores plurumi
 In urbe hac habitant : tum meretrices mulieres
 Nusquam perhibentur blandiores gentium .
 Propterea huic urbi nomen Epidamno inditumst ,
 Quia nemo ferme sine damno huc devortirit .
 MEN. Ego istuc cavebo , cedo dum hic mihi marsuppium .
 MESS. Quid eo vis ? MEX. Iam aps te metuo de verbis tuis .
 MESS. Quid metuis ? MEX. Ne mihi damnum in Epidamno dicis .
 Magnus tu amator mulierum es , Messenio ,
 Ego autem homo iracundus , animi perdit .
 Id utrumque , argentum quando habebo , caverò ,
 Te ne delinquas neve ego irascar tibi .
 MESS. Cape atque serva : me lubente feceris ."

En 't en geld u doch niet meer dan de Wagenhuur,
 Want Slokker, uw natuur
 Strekt al mee tot schoone vrouwen,
 Daar soud gij mij wel lichtelijk de Kas mee verbrouwen.
 Daarom so wil ik de tas self houwen,
 So word ik op u spendeeren niet quaat.
 SLOKKER. Hou daar, Meester, blij toe, dat gij se mij niet laat,
 So derf ik niet sorgen."

Als in het tweede tooneel het dienstmeisje van Mooi-Aal en haar kok hem hebben aangesproken en in de verzoeking gebracht om hunne juffrouw op te zoeken, zegt Slokker in het derde tooneel tot zijnen meester ¹⁾:

"tWil hier noch euvel op 't land waayen, Meester, so wij niet van hier gaan,
 Daar sal'er noch al mier staan,
 Sij loeren op een buit.
 BONAV. Het komt hier, Slokker, bij mijn soolen noch op jou seggen uit,
 'k Wed om een duit,
 Dat dat een Hoer in 'er gat is;
 Maar datse mij hier kennen dunkt mij, dat vreemt gevat is.
 Ik sie wel, dat dit Haagje een stad is
 Vol van haaglijke avontuuren.
 SLOKKER. Wat! dat is 't minst noch van haar Hoerekuuren,
 Sij senden haar Meisjes of gebuuren
 Als de Schuiten aankoomen,
 Om te sien wie daar uitkomt, en vraagen de naam van vroomen en onvroomen
 Daar sij dan bijkoomen;
 Met een fier gelaat,
 En werpen hem 't net over 't hoofd, met haar soete praat.
 Die dan met haar gaat,
 En haar schoon spreekken gelooft,
 Die komt sijn Moêr wel weer t'huis, maar met de kous op 't hooft,

¹⁾ *Dubbel en Enkkel*, bl. 15 vlg. De plaats luidt bij Plautus, vs. 333—350.

MEN. Iamne abiit? abiit, edepol haut mendacia

Tua verba exerior esse. MESS. Observato modo:

Nam istic meretricem credo habitare mulierem,

Ut quidem ille insanus dixit, qui abiit hinc modo.

MEN. Set miror, qui ille noverit nomen meum.

MESS. Minume hercle mirumst: morem hunc meretrices habent:

Ad portum mittunt servolos, ancillulas:

Si quae peregrina navis in portum advenit,

Rogitant quoiatis sit, quid ei nomen siet:

Postilla extemplo se adplicant, adglutinant:

Si pellegerunt, perditum amittunt domum.

En is van alles berooft,
 Dat hij mee gebrocht had.
 BONAV. Nu voel ik waar het Meert, maar ik had mijn leeven niet gedocht dat,
 Gij hebt mij wel gewaarschouwt van dees lichte geslachten.
 SLOKKER. Hier sel ik nu kunnen sien of gij er u voor kunt wachten,
 Hola! al sachtjes; mij dunkt de deur in keer staat.“

Had Blasius in zijn *Dubbel en Enkel* door een stuk van Plautus te vertalen voor een oogenblik aan de classieke Muze geofferd, spoedig zou hij weder tot de romantische richting terugkeeren, want nog in hetzelfde jaar 1670 werd, weder bij Jacob Lescailje, een blij-eindend Treurspel van hem in 't licht gegeven, getiteld: *Het huwelijk van Oroondate en Statira*, dat kort te voren op den Amsterdamschen Schouwburg was vertoond. Wel behandelt dat stuk een onderwerp uit de Grieksche oudheid, doch bekeken door de bril van de zeventiende eeuw, en romantisch van karakter, daar de liefde in het stuk schering en inslag is. Blasius droeg het stuk, evenals het vorige, op aan eenen magistraatspersoon van aanzien, namelijk Dr. Gerard Bicker, heer van Swieten. In de opdracht zegt hij, dat hij geen oorspronkelijk stuk heeft geschreven, maar dat in hetzelfde onderwerp, „sich twee Franse Heeren, niet van de dofstste geesten, hebben weeten te verlustigen, tot soo wijd, dat de eene (het) in een onverbeeterlijkke Proosstijl onder de algemeene tittel van *Kassandra* (de bijnaaming van *Statira*) en de andere in klinkkende rijm-reegelen, het Huwelijk van *Oroondate en Statira*, door de weereld heeft weeten te verbreiden.“ Hij voegt er dan verder nog bij, dat hij het in zijne snipperuren heeft bewerkt, dat zijne pen „noit dan bij Rechtsstilstand en landleevende leedigheid Beemsterwaards tot de Dichtkonst versneeden word.“

Wanneer Blasius mededeelt, dat hij een prozawerk en een in

Nunc in istoc portu stat navis praedatoria,
 Aps qua cavendum nobis sane censeo.
 MEN. Mones quidem hercle recte. MESS. Tum demum sciam
 Recte monuisse, si tu recte caveris.
 MEN. Tace dum parumper: nam concrepuist ostium.
 Videamus, qui hinc egreditur. MESS. Hoc ponam interim.
 Adservatote haec sultis, navales pedes.“

poëzie voor zijn stuk heeft gebruikt, dan drukt hij zich niet geheel nauwkeurig uit. Het prozastuk, waarvan hij spreekt, is de roman *Cassandre*, in 1642 in tien deelen uitgegeven door GAUTHIER DE COSTES, seigneur de LA CALPRENEDE († 1663), die zich verder in zijnen tijd grooten naam verwierf door eenige andere romantische werken in denzelfden geest, *Cléopâtre*, *Silvandre*, den onvoltooiden *Faramond ou l'Histoire de France* en *Les Nouvelles ou les Divertissements de la princesse Alcidiane* en door een tiental tooneelstukken, tragédies en tragi-comédies. ¹⁾ Van die werken gingen de *Cassandre* en de *Cléopâtre* voor de beste door, en een tijdgenoot van den schrijver, Sorel, zegt er van, dat zij verscheidene schoone proeven van liefde en moed bevatten, en dat men er vooral de gevoelens in waardeert, die als de hoogste uitingen van ziele-adel te beschouwen zijn. ²⁾ Zelfs nog een criticus uit lateren tijd, toen deze soort van romans reeds verouderd was, J. F. la Harpe, kan, al breekt hij dan ook om verschillende redenen den staf over romans als die van Calprenède, aan dien schrijver geene vindingskracht ontzeggen, evenmin als eene zekere fierheid en adel van gemoed, waardoor zijne helden uitmunten ³⁾.

¹⁾ Zie *Bibliographie Universelle* Paris 1812 VI p. 569 vlg.

²⁾ De eigenlijke woorden van C. Sorel, *Bibliothèque Française*, 2de ed. 1667 p. 184 zijn: „La Cassandre et la Cléopâtre de M. de la Calprenède contiennent plusieurs beaux exemples d'amours et de valeur, et surtout on en estime les sentiments qu'on croit estre dans la plus haute générosité.“ Bekend zijn de versregels van Boileau op de Cléopâtre: *Art poétique* II vs. 129 vlg.:

„Tout a l'humeur Gasconne, en un Auteur Gascon.
Calprenède et Juba parlent du même ton.“

³⁾ J. F. la Harpe, *Lycée ou cours de littérature ancienne et moderne*, nouvelle éd. Paris 1817 VII p. 223: „Le chef d'oeuvre de ces sortes de romans (si l'on peut se servir de ce terme dans un si mauvais genre) est sans contredit *Cléopâtre*, malgré son énorme longueur, ses conversations éternelles et ses descriptions qu'il faut sauter à pieds joints; la complication de vingt différentes intrigues, qui n'ont entre elles aucun rapport sensible, et qui échappent à la plus forte mémoire; ses grands coups d'épée qui ne font jamais peur, et que madame de Sévigné ne haïssait pas; ses résurrections qui font rire, et ses princesses qui ne font pas pleurer. Avec tous ses défauts, que l'on retrouve dans *Cassandre* en dans *Pharamond*, La Calprenède a de l'imagination: ses héros ont le front élevé; il offre

Hoe bekend de romans van De la Calprenède ook hier te lande waren, blijkt uit *de Romanzieke Juffer*, in 1685 door Bernagie in het licht gezonden, waar reeds in den vijfden regel van de *Cassandre* gesproken wordt, en eenige regels verder van „de Historie van Cleopatra, en Juba, koning van Mauritanië.“ Als Izabelle, de romanzieke juffer, het in een meisje afkeurt, wanneer zij al te spoedig blijk van wederliefde geeft vóór haar aanbidders door voortreffelijke daden zich harer waardig heeft getoond, roept zij uit:

„Wat wonderdaaden had Arsaces in Scytie, en Orondaat in Persie bedreeven,
Eer zij Berenice of Statira kennis van haar lijden dorsten geeven,“ ¹⁾

terwijl zij het als eene schandelijke lafhartigheid uitkrijt, dat iemand zich niet tegen vijftien vijanden opgewassen rekent, immers, „Talestris alleen verlost de dienaars van Orondaat uit de handen van Perdikkas volk. Voor vijftien te vluchten!“ ²⁾

Het besluit van Calprenède's *Cassandre* nu is door een Fransch dichter, wiens naam het mij niet heeft mogen gelukken op te sporen, tot een tooneelstuk in verzen omgewerkt, hetwelk de gewone gebreken heeft van ieder tooneelstuk, dat uit eenen roman getrokken is, daar de Fransche dichter, zooals de leden van Nil Volentibus Arduum zeggen, „onderstelt dat zijn aanschouwers effen de Roman van Kassandra, daar zijn spel het besluit af is, gelezen en nog versch in 't geheugen hebben, zoodaanig, dat zij dat zelve nu komen zien vertoonen. Waarom het op veele plaatsen voor anderen zeer duister, en onverstaanlijk is, en dingen begrijpt, die overtollig zijn, en niet tot de knoop of ontkenning van het stuk dienen.“ ³⁾

Dat tooneelstuk is door Blasius op zijne gewone wijze ver-

des caractères fièrement dessinés, et celui d'Artaban a fait une espèce de fortune, car il a passé en proverbe. Il est vrai que ce proverbe même prouve le ridicule de l'exagération; mais enfin les ouvrages de cet auteur respirent l'héroïsme, quoique le plus souvent ce soit un héroïsme outré; et il peut y avoir à profiter pour ceux qui s'exercent dans la tragédie.“

¹⁾ *Romanzieke Juffer*, bl. 6. Vgl. ook bl. 7, 8, 9, 13, 17.

²⁾ *Romanzieke Juffer*, bl. 23.

³⁾ Zie *Dichtkunstig onderzoek en oordeel over het treurspel van Orondates en Statira*, bl. 32, namelijk in de tweede, door Y. Vincent bezorgde, uitgave van 1719 achter *Dichtkunst en Schouwburg, voorspel*.

taald, namelijk niet letterlijk, maar toch evenmin al te vrij, zoodat er maar weinig in gevonden wordt, wat in de vertaling is weggelaten. Hij heeft dan ook niets gedaan, om de gebreken van den Franschen dichter te verbeteren. In het vijfde bedrijf echter heeft hij zich eene niet onbelangrijke afwijking veroorloofd, door namelijk het eerste tooneel, een uitvoerig verhaal van Roxane bevattende, uit dat bedrijf weg te laten, en daarvoor later in dat bedrijf een ander in te voegen, dat aan het publiek het zoo gezochte genot verschafte van een tweegevecht (tusschen Perdikkas en Oroondate) te aanschouwen. Ook heeft hij nog een paar korte alleenspraken op het eind van twee tooneelen (zevende van het tweede, en tweede van het vijfde bedrijf) ingevoegd, en verder nog drie personen, Artaxerxes, Araxes en Mandane, die echter eene zeer ondergeschikte rol spelen, aan den roman ontleend, ofschoon de Fransche dichter ze niet had laten optreden. Zijn stuk is dus de vertaling van een Fransch tooneelstuk met eenige wijzigingen en enkele aanvullingen uit den roman, waaraan het Franche stuk ontleend was.

De inhoud van het stuk van Blasius komt in 't kort op het volgende neêr. Alexander de Groote is gestorven en heeft twee weduwen achtergelaten, die hem meer uit belang, dan uit liefde gehuwd hebben, namelijk Statira, ook Cassandra genaamd, de jongste en schoonste van beide, dochter van Darius, en Roxane, ouder en van minder aanzienlijke afkomst, maar boven Statira, die gevangen gehouden wordt, bevoorrecht, daar zij zwanger gaat van een uit Alexander gesproten kind, en dus erkend blijft als koningin van Babylonië, naast Alexander's veldheeren, Perdikkas en Kassander, die het rijk met haar besturen. Deze hebben, en daarmee vangt de handeling in het stuk aan, Babylon gered van eenen aanval, daarop gedaan door Oroondate, prins van Scythië, die zelf in hunne handen gevallen is. Roxane, die, evenals Statira, eertijds liefde voor Oroondate had gekoesterd, voelt nu die oude liefde met nieuwe kracht ontwaken, laat den gevangene voor zich komen, en bekent hem wat in haar hart omgaat; maar hij wijst hare liefde af, omdat Statira zijn geheele hart inneemt. Statira echter is gevangene evenals hij, daar Perdikkas hare liefde wil

winnen, en er voor vreest, dat zij hem zou willen ontvluchten om Oroondate te volgen, terwijl ook Roxane hare mededingster liever in den kerker gesloten houdt, dan haar ruim baan te laten. Kassander eindelijk, verdacht van Alexander te hebben vermoord, tracht met Roxane in het huwelijk te treden, wordt door haar evenzeer gehaat als geminacht.

De spil, waarom het geheele stuk draait, is dus de liefde van Kassander voor Roxane, van Roxane voor Oroondate, en van Oroondate en Perdikkas beide voor Statira, die Oroondate gekozen heeft. Aan het huwelijk van de twee eenige, die elkaar wederliefde toedragen, trachten de anderen nu alles in den weg te leggen, en als Seleukus, de koning Syrië, hunne invrijheidstelling verzoekt, geven zij een weigerend antwoord. Perdikkas echter verlangt, om alleen meester te zijn, den dood van Oroondate, wiens leven juist geëischt wordt door Roxane, welke daarentegen den dood van Statira begeert. Heftiger wordt het verlangen van beiden, als zij aan de beide gevangenen toegestaan hebben, elkaar te spreken, en daardoor de zekerheid hebben verkregen, dat deze elkaar onwankelbaar trouw zullen blijven. Perdikkas zou nog geneigd zijn geweest, van Statira afstand te doen, als hij de hand van Roxane had mogen verwerven, daar het staatsbelang bij hem nog meer geldt dan de liefde; maar wanneer de laatste hare liefde tot Oroondate niet wil bedwingen en Statira naar het leven staat, is het Perdikkas, die Statira beschermt en nu Oroondate tracht te dooden, doch daarin door Roxane wordt weêrhouden. Zoo blijven de beide gelieven gespaard, niettegenstaande de jaloezie hen bedreigt.

Ten slotte gaat men van woorden, want daaraan heeft het tot nog toe niet ontbroken, tot daden over. Roxane verzamelt eene bende krijgslieden met het plan om Perdikkas ten val te brengen en Statira van het leven te berooven; maar als zij verneemt, dat ook Perdikkas van zijnen kant zijne mannen heeft gewapend, stelt zij Oroondate in vrijheid, geeft hem zwaard en wapenrusting en neemt hem tot haren beschermer aan. Hij echter verbindt zich met het leger van Seleukus, dat reeds was aangerukt om hem te bevrijden, en met de troepen

van Artaxerxes, den broeder van Statira, die zijne zuster wil verlossen, behaalt met hunne hulp de overwinning op Perdikkas en Kassander, die beide den overwinnaars in handen vallen, en is edelmoedig genoeg om aan Perdikkas voor te slaan, met hem een tweegevecht te houden, dat over het bezit van Statira beslissen moet. In dat tweegevecht sneuvelt Perdikkas. Kassander wordt in ballingschap gezonden, Roxane wil zich van het leven berooven, maar geeft dat plan weêr op en verlaat de stad, waarover Seleukus nu het bestuur in handen neemt. Oroondate en Statira verlangen macht noch aanzien, maar zijn gelukkig dat ten laatste een huwelijk hunne liefde bekronen mag.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

De strijd tusschen Blasius en Nil Volentibus Arduum.

Sinds Blasius door de uitgave van zijn blijspel *Dubbel en Enkkel* eene poging in 't werk was gaan stellen om tot regent van den schouwburg te worden benoemd, was hij het mikpunt geworden, waarop de leden van het toen nog jeugdig genootschap *Nil Volentibus Arduum* hunne critische pijlen afschoten, en spoedig zou hij in den hevigen strijd, die tusschen Nil en de schouwburgregenten werd gevoerd, een der hoofdmannen worden, zoo niet het hoofd van de tegenstanders, die Nil te bekampen had. Ofschoon in den laatsten tijd meer licht ontstoken is ¹⁾ over de bedoelingen en handelingen van het ge-

¹⁾ Eene zeer belangrijke beschouwing werd aan Nil Volentibus Arduum gewijd door Dr. Jonckbloet, in zijne *Geschiedenis der Ned. Letterkunde*, II. (Groningen 1874) bl. 257—273. Daarna leverde Dr. A. J. Kronenberg zijne monographie *Het kunstgenootschap Nil Volentibus Arduum*, Deventer 1875.

nootschap, dat zich opwierp als rechter over de voortbrengselen der dichtkunst, en der tooneelkunst in het bijzonder, geloof ik, dat eene hernieuwde behandeling van den door Nil gedurende de drie eerste jaren van zijn bestaan gevoerden strijd niet te eenemale overbodig zal zijn, omdat het van belang is, daarbij de regenten van den schouwburg wat meer op den voorgrond te stellen en vooral de plaats aan te wijzen, die in dezen aan Blasius toekomt. Geven/zijne middelmatige dichtvoortbrengselen hem slechts op een bescheiden plaatsje in de geschiedenis onzer letteren aanspraak en verdienen zij alleen eene uitvoerige beschouwing als vertegenwoordigers van eene nog te weinig bestudeerde richting in de letterkunde der zeventiende eeuw, de romantische; door het belangrijke aandeel dat hij nam aan den strijd met het kunstgenootschap, moet Blasius een man van beteekenis in de geschiedenis onzer letteren genoemd worden, evenals ook dat kunstgenootschap uit een geschiedkundig oogpunt belangstelling verdient, hoe weinig dan ook de richting van onzen tijd in overeenstemming moge zijn met hetgeen de leden er van bedoelden.

Terecht heeft Dr. Jonckbloet den oorsprong van Nil Volentibus Arduum aangewezen in de gekrenkte eerezucht van den hoofdman der bent, Dr. LODEWIJK MEYER, die in 1665 regent van den schouwburg was geworden, maar door zijne mederegenten was achtergesteld bij den invloedrijksten hunner, Jan Vos, dien hij zich eerst tot voorbeeld had genomen, doch tegen wien hij sinds dien tijd een hevigen wrok bleef koesteren, welken hij, na den dood van Vos in 1667, aan diens werken koelde. Bij de benoeming van nieuwe regenten in plaats van Jan Vos en Cornelis de Vries in 1667 schijnt hij zich aan kuiperijen te hebben schuldig gemaakt door de benoeming van een' zijner latere bentgenooten te verhinderen en een ander, doch te vergeefs, tot regent te doen benoemen, totdat hij, zooals Asselijn zegt ¹⁾ „niet denkende, dat zijn val zelfs zoo naabij was, uyt den stoel met armen wierdt gebonst“,

¹⁾ In de toespraak tot Nil. Vol. Ard. voor zijn treurspel *De Moort tot Luyk*, Amst. 1671. Zie *Asselijn's werken* door Dr. A. de Jager. Groningen 1878 bl. 170.

zooals in 1669 gebeurde, „van welken onverwachten slag“ Asselijn vertrouwt, „dat die Heer noch eenighsins gevoelig is.“

In datzelfde jaar nu werd het kunstgenootschap Nil Volentibus Arduum gesticht. Dr. Lodewijk Meyer was er het hoofd van, en van de zes of zeven, en weldra negen anderen, die zich onder zijne admiraalsvlag schaarden, waren vier, Joannes Bouwmeester, Anthonius van Coppenol, Moesman Dop en Reinier van Diephout, doctor in de medicijnen, en één, Joannes Antonides, zou dat later worden. De aanzienlijkste der leden was de Schepen Mr. Willem Blaeu, de bedrijvigste Ysbrand Vincent, „een der laatste overgebleevene leden van dit genootschap“ ¹⁾. David Lingelbach, bekend als tooneeldichter, maakt de bent voltallig met Mr. ANDRIES PELS, die ontegenzegglijk de verdienstelijkste van allen was, en aan wien het, naar ik vermoed, hoofdzakelijk mag worden toegeschreven, dat het genootschap niet uitsluitend eene bent is gebleven, welke onder den schijn van kunst te bevorderen persoonlijke grieven zocht te wreken, en aan hare leden eer en invloed te verschaffen, maar dat het ook met een beginsel optrad, waarnaar het zich richtte, en waaraan het zijne beteekenis ontleent. In twee dichtwerken van Pels ²⁾ is het geheele kunststelsel van Nil Vol. Ard., hoofdzakelijk wat het tooneel aangaat, ontvouwd, doch daar zij eerst in 1677 en 1681 het licht zagen, zullen wij ze verder onbesproken laten. In 1669 koesterden de leden, naar het schijnt, nog slechts vage denkebeelden omtrent de richting, die zij later zouden volgen. Geeft Lod. Meyer zelf ook al eenig bewijs, dat hij er over heeft nagedacht ³⁾, over het algemeen schijnen zij toen nog niet recht te hebben geweten wat zij wilden, tenzij dan het den Schouwburgregenten lastig te maken, en zelf invloed te krijgen; maar wel zagen zij in, bij

¹⁾ Zie *Naauwkeurig onderwijs in de Tooneel-Poëzij*, Leiden 1765. Voorbericht.

²⁾ *Horatius Dichtkunst, op onze tijden en zeden gepast*, Amst. 1677, nadruk 1681, 2de druk 1694, 3de druk 1705, en *Gebruik en misbruik des Tooneels*, Amst. 1681, 3de druk 1718.

³⁾ In de Voorreeden van zijn *Verloofde koninksbruidt*, Treurspel, Amst. 1668.

wie zij in de leer moesten gaan, om als kunstrechters te kunnen optreden, bij Aristoteles en Horatius, bij Scaliger en Vossius, bij Corneille en Hedelin, en dat deden zij dan ook. Om het met elkander eens te worden omtrent de hoofdpunten eener leer der dichtkunst, besloot het „Kunstgenootschap een onderwijls in de Tooneel-Poëzij, zowel van de oude als Heden-daagsche Dichters op te stellen,“ en spoedig „is dit werk op den 17den van Wintermaand des Jaars 1669 in Hoofdstukken geschikt, die onder de Leden verdeeld wierden. Binnen den tijd van twee Jaaren is het voltooid, en door Dr. Lodewijk Meyer en Dr. Moesman Dop naagezien, en in éénen stijl gebracht“, zooals men vindt medegedeeld in het Voorbericht van dat *Onderwijls*, dat echter eerst veel later, in 1765, in druk verscheen. Uit eene lijst achter dat werkje kan men zien, dat alle leden er aan medegewerkt hebben, en tevens welk hoofdstuk deze, welk gene heeft opgesteld.

Vóór den 17den Dec. 1669 evenwel waren zij reeds vijandig opgetreden tegen de regenten van den Schouwburg, toenmaals Tobias van Domselaer, die van 1638 tot 1641 dat ambt had bekleed, en het verder van 1654 onafgebroken had waargenomen, Jacob van der Poel, regent sinds 1662, Cornelis van der Kruyssen, regent van 1657 tot 1663, en dan weder sinds 1664, Simon Engelbrecht, regent van 1637 tot 1638, van 1642 tot 1644, en nu weder sinds 1667 ¹⁾, Albert Peters en Mr. Jan Koenerding, die beide (de eerste voor de tweede maal) in 1669 waren benoemd, de een dus ter vervanging van Lodewijk Meyer zelven ²⁾.

Aan die Schouwburgregenten nu verweten de leden van Nil Volentibus Arduum „dat het loffelijk Tooneelstuk van den Heer Quinault, hoewel jammerlijk vertaald zijnde, en slordig berijmd, zo verre zelfs dat aan de vijf Hoofdpersoonaedjen, geene uitgezonderd, recht verkeerde karakters gegeven waaren,

¹⁾ Dat Meyer vooral op hem gebeten was, zooals wij later zullen zien, was denklijk hieraan te wijten, dat hij in 1667 tot regent werd benoemd, toen Meyer aan eenen zijner vrienden dat ambt had willen opdragen.

²⁾ Zie de regentenlijst bij C. N. Wybrands, *Het Amsterdamsche Tooneel van 1617—1772*, Utrecht 1873 bl.227—230.

echter volgens de sleur, door gunst op beë verleend, tot verdriet van alle verstandigen, op het wijdberoemde Amsterdamsch Schouwtooneel verschijnen zou (zooals het ook verschenen is) onder den rechten naam van *Agrippa*, doch onder den valschen van den *Valschen Tiberinus*."

Eenige leden van het genootschap besloten nu tegenover die in hun oog jammerlijk slechte vertaling van HENDRIK DE GRAEF eene andere te maken, die misschien grootendeels het werk van ANTONIDES was ¹⁾, waarom dan ook diens vaderlijke vriend Vondel „op den welvertaalden Agrippa aan de kunstkenners“ het volgende vierregelig versje richtte:

„Indien u Aristotels regel
Van speelen aensta, steek uw zegel
Aen spel van oordeel en verstant,
Zo schuift men lompen aen een kant.“

Gesteund door dezen lof van den vorst der dichteren, dien zij later niet naar verdienste geëerd hebben, toen Antonides hunne vanen had verlaten, of moeten wij misschien liever zeggen: zoodat Antonides later hunne vanen verliet? gesteund door dien lof, waagden zij het den 4den Nov. 1669 hunne vertaling aan de regenten van het weeshuis en oudemannenhuis op te dragen met eene voorrede, waaruit wij reeds eenen volzin aanhaalden, en waarin zij verder te kennen geven, wat

¹⁾ In het *Leven van Joannes Antonides van der Goes* door D. van Hoogstraten vóór de, door dezen in 1714 te Amsterdam bezorgde, uitgave van *Alle de Gedichten* van J. Ant. v. d. Goes leest men over het aandeel, dat Antonides aan de eerste werken van Nil Vol. Arduum gehad heeft: „Hij hadde te voren zich zelve onder deze Kunstgenooten begeven, gelijk hij de opdracht van hunne *Gelijke Tweelingen* voor dezen met zijnen naam onderschreven had. Ook had hij zijn deel gehad in het helpen vertolken en berijmen van hunne Treurspelen *Agrippa of Koning van Alba* en *Oroondates en Statira*, en aen het opstellen van hun blijspel *het spokend weetje*, nevens eenige andere dingen. Men behoeft *Oroondates en Statira* maer in te zien, om de trekken van zijn hant te kennen.“ In het boven reeds besproken *Naauwkeurig onderwijs in de Tooneelpoëzij* leverde hij weinig over het tooneel. Men vindt daarin van hem, behalve eene vertaling uit Petronius Arbiter, een hoofdstuk over de verdeeling der Gedichten, en een ander over de Natuur en eigenschap van het Heldendicht, nog een derde over de protasis, epitasis en catastrophe der tooneelstukken.

zij afkeuren en zelf willen. Zij herinneren daarin aan een persoonlijk feit, waarin Dr. Meyer, naar 't schijnt, betrokken is geweest, namelijk aan „een geschil, dat zeer dikwijls tusschen de Regeerders van den Schouwburg onder malkanderen, doch altijd tusschen die Regeerders in 't algemeen aangezien, en de geene die den schouwburg stof verschaffen, gesmeult heeft, en noch onlangs met het roeren van die geschillen, wat vlams heeft laten zien.“ Het punt van geschil was, of men bij de keus der stukken zich moest richten naar den smaak der beschaafden of naar dien van het groote publiek. Een tweede geschilpunt was, of men de dichters moest uitnoodigen om stukken te leveren, of alleen die stukken moest aannemen, welke aangeboden werden. Dat nu de Schouwburgregenten geene dichters wilden verzoeken om stukken te schrijven, en er op uit waren aan de groote hoop te voldoen, keuren zij sterk in hen af. Gebrek aan goede dichters is er niet, zeggen zij, die gaarne voor den schouwburg zouden willen werken, „indien men geene breekebeenen te werk stelde“, en zelf beloven zij, „dat zij hun zaad gaerne in den akker zullen werpen, wanneer die behoorelijk gewied wordt, en zij dienst te doen geëcht worden, die goede Tooneelstukken leveren, in plaats dat men 't hen altijd tot gunst gerekend heeft, die aan te neemen.“ Gaarne willen zij doen, wat zij met dezen *Agrippa* gedaan meenen te hebben, namelijk goede vertalingen leveren van stukken, zooals er gewoonlijk op den Schouwburg vertoond worden, „zo Spaansche, Fransche als andere.“ Oorspronkelijke stukken beloven zij niet, en zij meenen dat de regenten die ook niet kunnen vorderen, want „buiten die van den Amsterdamschen Hoofdpoëet Vondel worden er geen zes in 't jaar vertoond, die eigen vinding zijn.“

Met aanhalingen uit die voorrede meende ik niet spaarzaam te moeten zijn, om goed in het oog te doen springen, dat de leden van N. V. A. bij hun optreden nog niet in richting van de Schouwburgregenten verschilden. Tegen den inhoud der stukken treden zij nog niet op, zooals zij later zouden doen; alleen maken zij er aanmerking op, dat de regenten hunne stukken niet laten vertalen door dichters van meer bekwaam-

heid, terwijl men toch niet ver behoefde te gaan om goede dichters te vinden, namelijk hen zelf. Indien de regenten hun gelijk hadden gegeven, en hen hadden uitgenoodigd om in 't vervolg de stukken te vertalen, er is geen twijfel aan, of de strijd zou niet uitgebarsten zijn. De regenten echter waren op Dr. Meyer en zijne vrienden niet gesteld: zij gaven geene bliken, dat zij de moeite, door de heeren genomen, op prijs stelden, en gingen voort met vertalingen van hunne eigene vrienden te vertoonen.

Zoo voerden zij o. a. in 1670 ten tooneele *l'Esprit follet* van d'Ouville, door ADRIAEN PEYS vertaald onder den titel van *De nachtspookende juffer*, en terstond was Lodewijk Meyer bij de hand, om, geholpen door zijne vrienden, van hetzelfde stuk eene andere vertaling ter vergelijking te leveren, getiteld *Het spookend weeuwtje*, dat hij, zooals hij in de voorrede zegt, in weinige dagen gereed had, nadat hij had vernomen, dat het stuk van Peys zou worden vertoond, de rollen reeds waren geleerd, en de datum der opvoering reeds was vastgesteld. Tevens beloofden de leden van N. V. A. in de opdracht van *het spookend weeuwtje*, dat zij in 't vervolg van de stukken, die zouden vertoond worden, „eene critique ofte naauwkeurige aanwijzinge der gebreken van 't werk hunner tegenpartijen“ zouden schrijven, en afzonderlijk of met de door hen geleverde „narijming“ zouden uitgeven.

Terzelfder tijd, eigenlijk iets vroeger, verscheen het stuk van Blasius, *Dubbel en Enkkel*, ten tooneele, en de opdracht van dat stuk was gedateerd van denzelfden 3^{den} Febr. 1670, waarvan ook de opdracht (aan Pieter Blaeu) dagteekent, die gevoegd is vóór de vertaling van Plautus' *Menaechmi*, door N. V. A. onder den titel van *de Gelijke Twelingen* „met der haast opgeslagen en al voort in het licht gegeven.“ Ook dat stuk schijnt een werk van Antonides te zijn, en werd daarom weder door Vondel met een vierregelig versje versierd, dat aldus luidt:

„De Neêrduitsch wil geen Plautus wijken.
Men kent den vader aen de vrucht.
De dwaeling baert een schoone klucht.
Wie zagh oit schooner twee Gelijken.“

Dat de leden van N. V. A. juist Blasius aanvielen, was dus louter toeval. Zij hadden zich nu eenmaal voorgenomen, zoo veel mogelijk alles na te rijmen, wat op den schouwburg ver- toond werd; zoodra zij bemerkt hadden, dat er een nieuw stuk werd ingestudeerd, togen zij aan 't werk, en ziedaar Blasius in den strijd betrokken! De aanval was echter voorloopig nog eer tegen de Schouwburgregenten dan tegen Blasius zelf gericht; wel toonden zij door hunne narijming, dat zij weinig verwachting hadden van hetgeen Blasius zou leveren, en meenden hem gemakkelijk te zullen overtreffen; doch het stuk van Blasius zou eerst veroordeeld zijn, als het bleek, dat zij hem werkelijk hadden overtroffen. Hadden zij dat inderdaad? In den eersten tijd was het oordeel verschillend, naarmate men vóór of tegen de regenten partij koos, later, toen N. V. A. had gezegevierd, geraakte het stuk van Blasius in vergetelheid, terwijl de vertaling van Nil zich op het tooneel handhaafde en vier uitgaven beleefde ¹⁾). Men geloofde de leden van Nil op hun woord, als zij later schreven, dat „door het dichten van ons kluchtig Blijspel de *Gelijke Twelingen* tegen het *Dubbel en Enkel*, Jok- en Ernstspel van dien zelfden Rijmer, beide getrokken uit de *Menechmen* van Plautus, niet alleen de verstandige en kunstkennde Liefhebbers, maar ook die nu en dan zich maar bemoeyen een Tooneelspel te leezen, of te komen aanschouwen, klaar hebben kunnen zien, dat hij, zelfs met de gemeene Rijmers, niet op éénen dag is te noemen, maar als een onnozele kreupel onder de slechtste spellemakertjes behoort geplaatst te worden“ ²⁾).

Hoe echter zullen wij, die onpartijdig den strijd kunnen gade- slaan, nu over de beide vertalingen oordeelen? Voor ons is de vergelijking moeilijker dan voor de schouwburgbezoekers in de zeventiende eeuw, omdat het voor ons gewaagd is, een oordeel

¹⁾ Op den eersten druk van 1670 volgde de tweede verbeterde en vermeerderde van 1677 met eene nieuwe voorrede, de derde van 1682 en de vierde van 1715.

²⁾ In het *Dichtkunstig onderzoek en oordeel over het treurspel van O- rondates en Statira* (in de uitg. van 1719 met het voorspel *De Dichtkunst en de Schouwburg*) bl. 29.

uit te spreken over meerdere of mindere platheid van taal, over juistheid of gebrekkigheid van woordenkeus, waarnaar bij eene vertaling dichter en rijmer bijna alleen te onderscheiden zijn. Toch geloof ik, dat aan N. V. A. de palm toekomt; de uitdrukkingen schijnen juist en ook minder plat in het stuk van Antonides en zijne bentgenooten, dan in dat van Blasius; maar vergeten mogen wij niet, dat Blasius eene geregelde, zij het ook wat vrije vertaling leverde, terwijl de leden van het kunstgenootschap het oorspronkelijke zeer uitbreidden en met eigenaardig Nederlandsche zegswijzen vermeerderden, die wel een goeden indruk op den lezer maken, maar soms zelfs in de verte niet meer aan Plautus doen denken. Bovendien hebben zij ook op het stuk van Plautus zelf critiek geoefend, en veel daarin veranderd, niet alleen omdat het met de Nederlandsche zeden niet overeenkwam, maar ook, omdat het volgens hun oordeel in strijd was met de door hen vastgestelde tooneelwetten. Om die laatste reden b.v. hebben zij alle alleenspraken in samenspraken veranderd, daar zij aan al te lange, en zelfs aan korte alleenspraken den dood hadden gezworen ¹⁾. Sommige veranderingen zijn inderdaad verbeteringen, maar die geven hun, dunkt me, nog niet het recht, om zoo gestreng te oordeelen over Blasius, wien het alleen te doen was om eene vertaling van Plautus te leveren zonder eenige andere verandering aan te brengen, dan welke door onze zeden geëischt werd.

Hunne hatelijke veroordeeling van Blasius' vertaling verscheen dan ook niet dadelijk, maar eerst nadat de strijd, die aanvankelijk tegen de Schouwburgregenten in het algemeen werd gevoerd, in eenen strijd tegen hem meer in het bijzonder ontaardde. De aanleiding daarvan was, dat de regenten, evenmin op dit stuk als op de andere van N. V. A. achtslaande, het stuk van Blasius voor een proefstuk verklaarden, dat hem eene plaats in hun midden waardig maakte. Toen in

¹⁾ Van die veranderingen geven zij rekenschap in de opdracht van den eersten en in de voorrede van den tweeden druk, waarheen ik korthedshalve verder verwijs.

1670 in de plaats van Jacob van der Poel, den laatsten vriend van Meyer, die er in het collegie der regenten was overgebleven, en Albert Peters, twee nieuwe regenten moesten gekozen worden, viel de keus, behalve op Ferdinand de Molde, ook op Joan Blasius. Het meest hebben daartoe bijgedragen de Nestor der regenten, TOBIAS VAN DOMSELAER, die reeds bij de eerste kennismaking in 1658 zoozeer met Blasius was ingenomen ¹⁾, en SIMON ENGELBRECHT wiens raad hij gaarne inwon, en die hem het laatste stuk, dat hij nog zou vertalen, aan de hand deed. Hij noemt hem dan ook, als hij dat mededeelt, „onsen waarden Meede-regent van de Schowburg, en ongemeenen vlijtigen besorger van derselver welvaart“ ²⁾. Nu trof het ongelukkig voor Blasius, dat geen enkel van de regenten zóózeer door Lodewijk Meyer gehaat werd, als juist Engelbrecht, die hem in overdreven eerezuchtig jagen naar ambten en waardigheden niets toegaf ³⁾. Een merkwaardig bewijs daarvoor, en voor de onverzoenlijke vijandschap, waarmede Meyer Engelbrecht zelfs in zijn graf vervolgde, levert een klinkdicht, door den eerste in 1671 op den dood van den laatste gemaakt, en aldus luidend:

„Des Schouwburgs Martelaar, en Kuiper komt te sneeven.
 Hij kuinte om 't Kerkampt van diaken twintig jaar,
 Doch martelde vergeefs, en vijf om 't Hoofdschap, daar
 Hij eindlijk aanraakte, en veel wonders heeft bedreeven,
 Met in te kuipen, en dan weér den schop te geeven.
 In 't Spelvertaalen was hij meester martelaar;
 Hij martelde 't Tooneel door voden voor en naar;
 Hij martelde zich zelf, en kuinte zich om 't leeven.
 Treurt, Rijnertjes, en die na 't Hoofdtampt stondt, gij zijt
 Uw overzetter, en uw groote Kuiper quijt;
 Uw hoop, de rijmkonst gaat met hem ten grave daalen.

¹⁾ Zie bl. 19.

²⁾ Zie de opdracht van het Blijspel *De Malle Wedding* van 13 Juli 1671.

³⁾ Misschien was Symon Engelbrecht dezelfde die als sergeant van de burgerwacht wordt genoemd in *Amsterdams Journael, vervatende kortelĳk van dag tot dag alles watter gepasseert is van den 30 Julĳ tot den 4 Augusti des jaers 1650*, een boekje in 4° van 28 bladzĳden, waarachter nog eene, vier bladzĳden groote, lijst van de kaders der burgervaaandels.

Doch gij, o Schouwburg, maakt daarover geen misbaar,
 Al mist ge uw kuiper, en uw Meester-martelaar,
 Hij zal uw martel- en uw kuiperskroon behaalen ¹⁾.

Dit klinkdicht maakt het waarschijnlijk, dat Lodewijk Meyer zelf door Engelbrecht uit het collegie van regenten is verwijderd. Het „inkuipen en dan weêr den schop geeven“ kan alleen toepasselijk zijn op Albert Peters, die tijdens zijn regentschap benoemd is en weêr van de lijst der regenten verdwijnt. Hoogst waarschijnlijk is Blasius door zijn toedoen: „ingekuipt.“ Letterkundige werken heeft Simon Engelbrecht, ondanks zijnen ijver voor het tooneel, vermoedelijk niet nagelaten. Toch werkte hij voor het tooneel. Behalve dat hij een stuk van Krul in 't licht zond ²⁾, schijnt hij zich beijverd te hebben, om stukken op te zöeken, die geschikt waren voor het tooneel. Vond hij er een in het Fransch, dat hem bizonder beviel, dan vertaalde hij het, en zoo kon hij door Meyer „de overzetter“ van den Schouwburg genoemd worden ³⁾; maar daar hij te eenemale van dichtgaven, zelfs van rijmgaven ontbloot was, gaf hij ze aan anderen ter berijming, zooals b.v. het geval was met *De doodt van Julius Caesar*, door H. Verbiest naar zijne vertaling berijmd ⁴⁾,

¹⁾ Dit klinkdicht is door Lodewijk Meyer, naar 't schijnt, niet in druk gegeven, maar in handschrift te vinden in eenen bundel *Mengelpoëzij* van zijne hand, die grootendeels geschreven, maar ook enkele gedrukte en daarin geplakte gedichten bevat, en tegenwoordig berust op de Bibliotheek van de Maatsch. der Ned. Lett. te Leiden.

²⁾ *Tirannige Liefde. Blij-eind. treurspel. Uit de Fr. taal in Nederd. rijmen gestelt* door J. H. Krul (Uitg. door S. Engelbrecht) Amst. 1671 8°.

³⁾ Allervermoedelijkst doelt op hem, wat de leden van N. V. A. zeggen over den berijmer van de *Agrippa*, namelijk, dat, als zij dezen het spits hebben geboden, „het maar is geweest ten opzichte van deszelfs konstigen, en in de Fransche Taal wel ervaarenen overzetter, die zich al voorlang beroemd heeft, dat hij alles wat hij niet verstaat, overslaat, of daarvoor uit zijn spitsvindige herssenen iets anders in de plaats dicht. Ook heeft de daad getoond in zijn *Agrippa*, en andere nieuwe Fransche Spelen, die van zijn vertaaling op het Tooneel gekomen zijn, en van welke de Berijmers geen andere, als zijne overzetting, gehad hebben, dat er bijna niets van den Fransman in gebleeven is, als de stelling van de Bedrijven en Tooneelen.“

⁴⁾ Zie *De doodt van Julius Caesar*, gerijmt door H. Verbiest, vertoont op d'Amsterdamsche Schouwburg in 't Jaar (30 Mei) 1650, Amst. 1650 8°.

en *La comédie sans comédie* van Quinault, dat onder den titel van *Tooneelspel zonder Tooneelspel* door Pieter Dubbels werd berijmd, en waarover wij later nog zullen spreken.

Als beschermeling van Simon Engelbrecht nu werd Blasius de man, tegen wien de leden van N. V. A te velde trokken.

Dat Hendrik de Graef, de vertaler van de *Agrippa*, met een nieuw stuk voor den dag zou komen, wisten zij; zelfs hadden zij zich laten „verluiden“, of zij dat stuk, namelijk *Den dullen ammirael of strijt om d'eer*, wilden narijmen; maar zij hadden dat niet gedaan, en het voor een oogenblik verkropt, dat De Graef in eene opdracht, die zij trouwens niet aan hem, maar aan de Schouwburgregenten en nog een paar anderen toeschreven, hun eens duchtig de les had gelezen. De benoeming echter van Blasius tot regent was iets, wat zij niet konden verkroppen. Meenden zij, dat hunne narijming van zijn *Dubbel en Enkkel* reeds genoegzaam bewezen had, welk een stumper hij was, zoodat het eigenlijk niet noodig was, hem op nieuw te critiseeren, „alzo hij sinds verheven is,“ zeggen zij, „tot een Lidt van eene vergadering, aan wie de keur staat om de Tooneelspelen ten tooneele te doen voeren, of daar af te houden, en bij dewelke derhalven eene grondige kennis van alle de deelen der Tooneelpoëzije behoorde te zijn, twijffelen wij geensins, of Apollo zal hem sederd, op eene wonderlijke wijze, bescheenen hebben met de kostelijke stralen van zijnen Poëtischen geest; of, zo hem dit geluk voorheen geweigerd waar, zal hij ten minsten, door den ommegang, en de dichtkunstige lessen, die hij van zijne in de kunst doorgeleerde amptgenooten gehoord zal hebben, tot wat hooger trap van kennis in de Tooneelpoëzije geraakt zijn, en wij alzo eenen waar-

welk stuk de berijmer heeft voorzien van eene „opdragt aan Symon Engelbrecht, Koopman ter Beurze van Amsterdam,“ die o. a. deze woorden bevat: „Ik breng UE dan weder te voorschijn u eigen, de schaduw van den vertaalden Caezar, daar ik de darde Meester van geweest heb, om vaarzen te leeren zingen, die UE op Nooten gestelt had,“ terwijl verder aan Engelbrecht deze woorden in den mond gelegd worden: „Ik heb mijn Meester zijn breins geboortenis van Frans Duits leeren spreken, en deeze mijn minste dienaar heeft hem vaarzen leeren zingen, en na mijn wil, en zijn vermogen, uitgeleert.“

digen tegenpartij in hem vinden, tegen denwelken het ons geen schande zal zijn te velde te trekken, en om den lauwer te strijden.“ Deze ironische woorden komen voor in het *Dicht-kunstig onderzoek en oordeel over het Treurspel van Orondates en Statira*, gevoegd voor de narijming, die zij van dat stuk leverden, en die in denzelfden tijd als het stuk van Blasius in het licht verscheen met eene opdracht aan Gerard Bicker, heer van Swieten, aan wien ook Blasius zijn stuk had opgedragen, maar die het hun „op een versmaadelijke en verachtelijke wijze terugh“ zond, zooals Asselijn hun later onder den neus duwde ¹⁾. Dat Asselijn zeker door dat te zeggen niet overdrijft, blijkt uit de wijze, waarop zij later op die opdracht terugkomen, als zij zeggen, dat de opdracht van de Orondates en Statira „moet aangezien werden, als houdende aan al de weereldt, en niet aan dien Heer, wiens naam daar voor staat, uitgezondert de redenen zijn WelEd. in 't bijzonder raakende, omdat zijn WelEd. zich met die geschillen niet moeyen wil, en volgens onze stelling niemandt tegen zijn wil aan 't hoeft van een stuk magh geplaatst worden; 't welk wij wederom al de weereldt doen weeten ²⁾).

Hun onderzoek op het stuk van Blasius was de uitvoerigste critiek, die zij tot nog toe geleverd hadden, en zooals zij er in de opdracht van *het spookend weeuwte* hadden beloofd. Na eenen aanval op *den dullen ammirael*, die echter grootendeels Simon Engelbrecht gold, maar waarbij zij toch zeer gevat eenen versregel, die in het stuk voorkomt, te pas brachten, om den dichter belachlijk te maken, namelijk:

„Noch eens, het was de Graaf, die 't strekken zal tot schande,“

na dien aanval vooraf, keeren zij zich tegen Blasius en diens stuk. Achtereenvolgens bespreken zij de gebreken van den Franschen dichter, wiens werk door Blasius was vertaald, waarbij zij het dan den Nederlander ten kwade duiden, dat hij die niet verholpen heeft, zooals zij zelve deden, maar

¹⁾ In zijne toespraak tot Nil Vol. Ard. vóór zijn treurspel *de Moort tot Luyk*; Amst. 1671, in *Asselijn's werken* uitg. door Dr. A. de Jager, Groningen 1878, bl. 169.

²⁾ Zie *Antwoordt op het voor- en nabericht, bij de Antigone gevoegt* Amst. 1670 bl. 5 vlg.

veeleer heeft vermeerderd; Blasius' gebrekkige kennis van de Fransche taal, blijkens tal van verkeerd of al te vrij vertaalde versregels, zijne gebrekkige kennis van het Nederlandsch, blijkens gezochte en ongewone woorden en vreemden zinbouw, het ondichterlijke van vele woorden en uitdrukkingen, het onpassende van epitheta en metaphoren, en het misbruik maken van dichterlijke vrijheden. Na eene lange lijst van fouten te hebben opgegeven, komen zij tot de slotsom, dat het schijnt, alsof „onze Rijmer den *Dullen Admiraal* na den Lauwerkroon heeft willen steeken, en de eer benijdt, die hij met zijne diepzinnige rijmen ingelegd heeft;“ en verder: „Boven zo groot een getal van grove misslagen, kan zijn werk de hoogdraavendheid van stijl, die in een Treurspel vereischt wordt, nergens na bereiken, maar het is overal zeer laf en plat, en bij der aarde kruypende, en daarbij de kracht van zeggen, die de Fransman heeft, doorgaans ontzeenuwende.“

Het oordeel is dus alles behalve gunstig, en de toon, waarop het wordt uitgesproken, zoo weinig beleefd, dat het de vraag is, of wij hier niet van „slechte manieren“ mogen spreken, die zich te allen tijde bij de kunstrechtters hebben geopenbaard, welke persoonlijke grieven te wreken hadden. Dat er veel waars in het oordeel is, willen wij echter niet ontkennen. Aan de kunstwetten, door het genootschap gesteld, voldoet het stuk van Blasius in geen deele, maar het valt te betwijfelen, of men wel het recht heeft, zooals N. V. A. deed, zijne eigene kunstregels aan anderen als onfeilbaar op te dringen, en alles, wat daaraan niet voldoet, te verdoemen. Dat N. V. A. aanmerking maakte op de mindere nauwkeurigheid, waarmede Blasius had vertaald, geschiedde niet te onrechte, maar Blasius had zich niet den eisch gesteld, om stipt, van woord tot woord het oorspronkelijke weêr te geven, en maakt ook op mij volstrekt den indruk niet, alsof hij het Fransch niet genoeg machtig was. Heeft de taal, waarin de narijming van Nil geschreven is, inderdaad het voorkomen van natuurlijker Nederlandsch te zijn, wij moeten niet vergeten, dat het eind van de zeventiende eeuw juist de tijd was, waarin de richting van Vondel, op het gebied van stijl en zinbouw, de

heerschende was geworden, en dat ieder, die, zooals Blasius, zich Hooft tot voorbeeld had gekozen, en zonder diens deugden te kunnen evenaren, zijne gebreken overnam, den schijn moest hebben van onbeholpen Nederlandsch, van zijn eigen maaksel, te schrijven, terwijl hij toch maar alleen afweek — en wel met opzet — van het gewone. Zonder voor de richting van Hooft, noch den gebrekkigen vertegenwoordiger daarvan partij te willen kiezen, meende ik toch even opmerkzaam daarop te moeten maken ¹⁾. Het ging overigens met de *Orondates en Statira* evenals met het stuk van Plautus, de vertaling van Blasius geraakte in vergetelheid, die van Nil Vol. Ard. beleefde minstens vier uitgaven ²⁾.

Hadden de Schouwburgregenten zich tot nog toe stil gehouden, nu het werk van een hunner was aangevallen, kon een antwoord niet uitblijven; doch hunne waardigheid schijnt hun niet toegelaten te hebben, officiëel tegen Nil op te treden. Zij vergenoegden zich met hetgeen men een officieus antwoord zou kunnen noemen. Onder de oude stukken, die zij weder op het repertoire brachten, zooals de *Klaagende Kleazjenor en doolende Doristee* van den tooneelspeler Adam Karel van Germez, dat in 1647 voor het eerst was vertoond ³⁾, en gedrukt, en waarvan nu in 1670 een herdruk verscheen, behoorde ook een stuk, waarvan de dichter ons onbekend is, getiteld *De Griekse Antigone*, dat den 24sten April 1651 voor het eerst was vertoond ⁴⁾. Dat stuk nu brachten zij op neuen tooneele, deden het uitgeven bij hun gewonen drukker, Jacob Lescaillje, en op den schouwburg verkoopen, zoodat de leden van Nil genoegzame aanleiding hadden om te gissen, dat het daarbij uitgegeven en tegen hen gerichte voor- en nabericht uit den koker der regenten kwam. Wie de schrijver

¹⁾ Zie over het verschil in richting tusschen Hooft en Vondel Dr. H. E. Moltzer, *Studiën en Schetsen van Nederlandsche Letterkunde*, Haarlem 1880 bl. 73—78.

²⁾ Na de eerste van 1670 verscheen de tweede van 1678, de derde van 1715 en de vierde van 1736, alle te Amsterdam in 8°.

³⁾ Zie C. N. Wybrands, *Het Amsterdamsche Tooneel van 1617—1772*, bl. 259.

⁴⁾ Zie Wybrands, t. a. p. bl. 260.

van het van 1 October 1670 gedateerde voorbericht was, bleek niet: het was geteekend N N, terwijl het nabericht als onder-teekening de letters E B I S K A droeg.

In dat voorbericht nu wordt aan Nil Vol. Ard. te laste gelegd, dat het zich een *Reedenschool* noemt „daar het doch, ten rechten genaamt, niet anders is, als een Poëtische Inquizitie, ofte een slaafachtige onderzoeking der Kunst, waarbij alles wat niet met den Kanon, ofte reegel van dat Concilium overeenkomt, werdt verkettert, ende verworpen, als onwaardigh tot eenigh nut“ ¹⁾. Verder wordt er op gewezen, dat de grieven, die de leden van Nil hebben, eigenlijk alleen van persoonlijk aard zijn, en dat zij de handelingen van de Schouwburg-regenten veroordeelen „t zij uyt een bezondre wraak, van datze niet en hebben konnen bereyken het wit van hun voorneemen; ofte inwendigh getroffen zijnde met zoodanige wonde, waarvan hun de smart en de pijn gedurigh bijblijft; ofte dat hun eenige onverwachte smaetheidt is voorgekomen, waardoor hun de spijt en de knaaging bijnaa als verteert.“ Over hun werk geeft N N voor, niet tevreden te zijn; hij twijfelt er niet aan, of de regenten zouden ook hunne stukken willen vertoonen, als zij maar iets goeds leverden. Dat de leden van Nil meest alle gestudeerde lieden zijn, is in het oog van N N geene reden om hen voor bekwaamer dan de regenten te houden; integendeel zegt hij: „wij hebben exempelen, dat veele door de studiën zijn komen te vervallen in een frenesie ofte raazende dulligheyt, daar ik oordeel deze niet vrij van te zijn.“ Eindelijk wijst hij er op, dat onder de tegenwoordige regenten de opbrengsten groot zijn, en geeft hij te kennen, dat het „tot naadeel der beyde Godtshuyzen zijn (zou), wiens bestemen voor al behoorde te betragten, indien men die dingen, dien zij voor vodden uyt krijten, van het Tooneel zoude bannen, waardoor den Armen noch jarelijks merkelyk mede werden gestijft, en 't geen zij voor gangbaar keuren, aldaar zouden

¹⁾ Als bewijs, hoeveel indruk deze woorden maakten, kan dienen, dat zij in 1718 nog eens werden aangehaald door hen, die toen het treurspel van Thomas Arents *Joan Galeasso, dwingeland van Milanen* te 's Gravenhage, bij Jacobus Gezelle met een voorbericht uitgaven.

werden vertoont, die doch weynigh of geen voordeel aan dezelve en doen, nochte en hebben gedaan.“

Die laatste zet maakt den indruk van min of meer gemeen te zijn, daar hij het belang van „ouden stok en ouderlooze wees“ aan het belang der regenten verbindt, en alzoo ten doel schijnt te hebben, alles tegen N. V. A. op te ruïnen, wat weldadigheid bevorderen of huichelen wil. Grooten lof kunnen wij over het algemeen voor dat voorbericht niet over hebben, doch het nabericht staat nog veel lager. Het begint met eene niets beteekenende verdediging van de *Oroondate en Statira*, waarbij de critiek van Nil eenvoudig „muggesiften“ wordt genoemd, en de leden „windbrekers“ worden geheeten, die „geduurigh in den draf van laatdunkentheyten en eygen inbeeldingen blijven leggen,“ zoodat eenige personen, die zich onder de letters E B I S K A verschuilen „niet langer hebbende konnen gedooogen van hun dus oopentlijk den Hopman Roemer te zien speelen, en elk door hun pochen en blaazen t'oversnorkken, zijn eensgezint geweest de waapenen aan te schieten om teegens hun aan te gaan.“ Die aanval richtte zich tegen eenige versregels van Antonides en tegen *de verloofde Koninksbruidt* van Meyer, waarbij zij echter door groote woorden niet kunnen vergoeden, wat hunne critiek aan juistheid mist. Naar hunne slotwoorden kan men het best hunne wijze van schrijven beoordeelen. Zij eindigen, zeggen zij, omdat zij te overvloedige stof hebben, en niet weten „wat zij eerst bij der handt zouden neemen.“ Het stuk van Pels, *Didoos doot*, was er het naast aan toe, doch zij dreigen het aan de kaak te zullen stellen, zoodra hun weder reden mocht gegeven worden; „de rest,“ schrijven zij, „is onze pen niet waardigh en de gene, die noch weynigh hebben gezondicht, zullen wij voor dees tijdt begenadigen.“ Dat slot bewijst, dat zij den hooghartigen toon der leden van N. V. A. reeds vrij goed hebben gevat; trouwens ook in andere opzichten bootsen zij den stijl hunner tegenstanders na, doch met wat minder geest. Zij kaatsen denzelfden bal terug, maar met minder handigheid. Hun nabericht is niet meer dan een flauw spiegelbeeld van de critiek, die door N. V. A. in het licht was gezonden.

De leden van het kunstgenootschap draalden niet met hun antwoord. Van de, trouwens niet geheel juiste ¹⁾, meening uitgaande, dat het voor- en nabericht was geschreven door ASSELIJN, zij het dan ook met goedvinden van de Regenten, richtten zij ditmaal hunne scherpste pijlen tegen hem, en in 't bizonder tegen zijn treurspel *Op- en ondergang van Mas Anjello of Napelse beroerte*, waarvan in 1669 een tweede druk verschenen was, voorzien van eene opdracht, waarin Asselijn op het maken van oorspronkelijke tooneelstukken had aangedrongen, en vertaalde stukken, zooals de leden van Nil nu leverden, van weinig waarde had gekeurd ²⁾. Verder verdedigen zij zich op hetgeen hun te laste gelegd wordt, en geven zij wel toe, dat hunne wijze van critiseeren hier te lande iets ongewoons was geweest, maar zeggen, dat zij konden verwijzen „na een *Critique* van *l'Academie Françoise*, zijnde een geheel boek over de *Cid* geschreeven,“ waaruit de schrijver van het voor- en nabericht zou kunnen zien, „dat, hetgeen hij muggeziften gelieft te noemen, bij de Fransche kunstlievers wel te recht zouw wezen door de ladder te ziften.“

De beoordeeling van *de Verloofde Koninksbruidt* wordt door Lodewijk Meyer zelf in een afzonderlijk opstel wederlegd, terwijl daarna de leden van het kunstgenootschap nog gezamenlijk een *Dichtkunstigh onderzoek en oordeel over het Tooneelspel zonder Tooneelspel* leveren. Ofschoon de toon in dat opstel wat gematigder is, en de schrijvers aangaande het stuk „wel willen

¹⁾ In de toespraak van Asselijn tot de leden van Nil Vol Ard. vóór het, in 1671 door hem uitgegeven treurspel *De moort tot Luyk* (in *Asselijn's werken*, uitg. door Dr. A. de Jager, bl. 167) zegt hij van die niet gestaafde gissing: „'t Welk, mijns oordeels, een stoute onbedaghtzaamheyt is, iemandt aan te randen, daar men geen genoeghzame verzeekering van heeft, alsoo 't wat anders is een zaak ten deele toe te staan, of geheel daar van de maaker te zijn.“ De letters E B I S K A zouden kunnen verklaard worden als S. E (engelbrecht), I. B(lasius), I. K(oenerding) en A(sselijn).

²⁾ Hij zegt daarin, als hij heeft opgemerkt, dat zijn stuk oorspronkelijk is: „laat ons dan niet sweeten om door 't overzetten van uytheemsche Tooneelspeelen beroemdt te werden, schoon gij haar van veel gebreeken zuyvert of dezelve zoekt te polijsten met cieraet van woorden: ghij en kunt u dezelve doch niet toe-eygenen, wat blokt ghij dan?“ Zie *Asselijn's werken* door Dr. A. de Jager, bl. 28.

bekennen, dat het beter is, als de *Dulle Ammiraal*, *Dubbel en Enkkel*, *Oroondate en Statira* en diergelijke, zoodat de dichter er van, Pieter Dubbels, er betrekkelijk nog al goed af komt, maken zij van deze gelegenheid gebruik, om Simon Engelbrecht te havenen, die het stuk voor Dubbels uit het Fransch had vertaald, maar, volgens de kunstgenooten, van zijne kennis der Fransche taal geene al te schitterende bewijzen had geleverd. Met een aanmatigend glimlachje beweerden zij, dat er vooruitgang te bespeuren was, en eindigen dan ook met de hoop uit te spreken, „dat“, zooals zij zeggen, „onze Partij allengskens vorderen zal, en zullen het verwachten in *La folle Gageure*, *de Malle Wedding*; *Le Geolier de soy mesme*, *de Cipier van zich zelf*, en diergelijke, die bij hen ten deele gemaakt, ten deele onder handen zijn: wel is waar, dat wij 'er ter werêldt niets goeds van verwachten, also wij de maght van de Overzetters en Berijmers kennen; maar wij wenschen van harten in onze meening, en verwachting bedrogen te moogen zijn.“

NEGENDE HOOFDSTUK.

Schotschriften tegen Blasius.

Achter het *Dichtkunstig onderzoek*, dat de leden van Nil Volentibus Arduum over het *Tooneelspel zonder Tooneelspel* leverden, is eene waarschuwing gevoegd, die in de volgende woorden vervat is:

„Alzo ons van verscheidene kanten ter ooren komt, dat van zommige onzer Teegenpartije, en die het daar meede houden, als ook van eenige van de Regenten van de Schouwburg onder den duim uitgestrooit wordt, om ons Gezelschap bij de Liefhebbers, en alle eerlijke Lieden zwart te maaken; dat wij,

of iemandt van ons zich bemoeit zoude hebben met eenige Pasquillen ofte Lasterschriften te maaken, of op eenige andere wijze daar de handt aan te leenen: zo verzoeken wij ieder, zulks niet te willen gelooven, en verklaaren voor waarheid, daar niet alleen t'eenemaal onschuldig aan te zijn; maar zelfs het altijd voor quaadt veroordeelt te hebben, als alle Maakers en Goedkeurders van zulke Lasterschriften voor oneerlijke Liedden houdende, en derhalven gereedt zijnde, om, zo 'er iemandt onder ons Gezelschap mogte zijn, die, buiten onze kennis daar of raadt of daadt toe gegeven hadde, denzelven terstondt dat te ontzeggen, en ons licchaam van zo verdorven lidt te zuiveren.“

Uit die waarschuwing blijkt, dat er schotschriften waren verschenen en aan de leden van N. V. A. toegedicht; doch op welke hier gedoeld wordt, weet ik niet: „of de PENNEKRIJCH door een uyt *Nil Volentibus arduum* ghemaect is ofte niet, twijffelt vrij,“ heet het in een ander schotschrift ¹⁾, doch mij is het onbegrijpelijk, hoe het mogelijk zou hebben kunnen zijn aan de leden van Nil of zelfs aan één hunner het bedoelde paskwil toe te schrijven, waarvan de volledige titel is *Poëtae Heautontumorumenoi of pennekrijgh tusschen de reformateurs der Poëzije en E B I S K A* ²⁾. Dat schotschrift toch is niet minder tegen Nil Volentibus gericht, dan tegen de Schouwburgregenten of „die van de onveranderde Academische confessie,“ zooals zij genoemd worden.

De pamfletschrijver vraagt aan de leden van Nil, „wie haer oorlof geeft om zulke outmake (tooneelstukken) nieuw te maken, en den Duyvel so sondaghs te kleden.“ Hunne vitterij, zegt hij, is voor hen zelf nadeelig, en zij doen maar zeer verstandig, dat ze in hun dichtkunstig onderzoek op Oroondate en Statira hunne eigene vertaling naast die van Blasius zetten, „opdat so ymant geen onderscheyt siet, hij ten minsten sie, dat sij hetter in sien.“ De groote dichters der oudheid hebben

¹⁾ In de *Nieuwejaersgift aen Nil Volentibus arduum en E B I S K A*, Amst. 1671.

²⁾ Gedrukt, zooals op den titel staat onder een jammerlijk houtsneetje, Abraham's offerande voorstellende, „voor Willem de Lange, Boeckverkooper ter sluyck, Anno 1670.

zich ook zooveel niet om de kunstregels bekommerd, meent hij, en de stukken, door Nil vertaald, zijn zelf in zijn oog alles behalve meesterstukken, „want,“ zegt hij, „haer *Agrippa* vervalt overal van stijl, haer *Gelijcke Tweelingen* is een versamelingh van veel schoftige praetjes, haer spookend *Weeuwte* is soo onnatuurlijk verliefte, en *Lodewijk* soo lightgeloovigh, dat hij beter in 't Dolhuys, dan onder haer Collegie hoort.“ De naamgenoot van den held in het *Spookend Weeuwte*, die tevens het meest aan de vertaling van het stuk heeft bijgedragen, Lodewijk Meyer, wordt om zijne *Verloofde Koninksbruidt* niet weinig gehegeld, en zoo gaat het ook met de andere leden, met Dr. Dop, alias den „apoteker,“ met den schrijver (Vincent?), met den dichter van een bruiloftsvers op W. Valckonier en Juffr. Trip, met Pels, aan wien herinnert wordt, dat wel eenige, maar niet iedere vrijheid „pelsoribus atque poëtis“ toekomt, en wiens Treurspel *Didoos doot* en blijspel *Julfus* niet ongemoeid gelaten worden, en met Antonides, die er echter nog redelijk afkomt, en, in vergelijking van de anderen, met eenige onderscheiding wordt behandeld, terwijl van Dr. Johannes Bouwmeester, die er uitziet als een „farheer,“ volgens het oordeel van den pamfletschrijver, gezegd wordt, dat „die uyt Italiën al vrij veel frayigheden heeft medegebraght, bijzondere manieren van Tonneelen te stellen, en Dighters aen malkander te hitzen; waerom hij hem oock als Apollo heeft laten uytchilderen.“

Daarentegen worden ook de tegenstanders van Nil niet gespaard. Van de Schouwburgregenten gezamenlijk wordt gezegd, dat zij wel sinds eenigen tijd „een nutter reformatie begonnen“ hebben, maar daarmee eigenlijk het slechte vervangen hebben door wat niet veel beter was, terwijl er onder hun bestuur „niet een spel op 't Tonneel komt, dat niet laf gerijmt, of sottelijk uytgevonden, of ellendigh verdeelt is;“ en dan worden er, behalve eene *Lucretia* van ik weet niet welken dichter, opgenoemd *De verraderijen van Arbiran*, in 1668 uitgegeven door Pieter Dubbels, en twee blij-eindigende treurspelen van den regent Mr. Joan Koenerding, de *Amalazonte*, in 1667 uit het Fransch van Quinault vertaald, en

De mildadige minnaer en Kuische slavin van 1668. Ook Asselijn, „de verwer,“ zooals hij genoemd wordt ¹⁾, moet het om zijn *Mas Anjello* misgelden. Een ander, die eenen „schrifturelijcken naem“ draagt, en dus misschien Tobias van Domselaer, komt in het pamflet voor als „de groote Voddevaer, die aen zijn Tafel, ja op de Weeskamer somtijts een Rolletje opseyt“ ²⁾. Een ander, van wien gezegd wordt, dat de vroedvrouw bij zijne geboorte zag, dat door „zijn tantvlees alreë slaghtanden doorquamen,“ is waarschijnlijk Simon Engelbrecht ³⁾. / Wat langer zullen wij bij Blasius stilstaan, die in het pam-

¹⁾ Onder verwer zullen wij, denk ik, wel blauwverwer moeten verstaan, ten minste in het pamflet wordt gesproken van „de verketel,“ die „over koockt.“ Uit twee gedichten van Asselijn blijkt, dat hij tot het St. Lucasgild behoorde. De vraag is nu: waren de blauwverwers ook lid van dat gild, of wordt er slechts spottenderwijs van den verwersknecht en den verketel gesproken?

²⁾ Het heet verder, dat „hij sich met *I. Rex* al wapent om de Duytse Tael te verlossen uyt de banden der Bastaertwoorden,“ en dat hij zich vrij slecht kwijt van zijne taak om voor de costumeering der tooneelspelers te zorgen. Wie *I. Rex* is, weet ik niet. Zou men daarbij misschien mogen denken aan *Koning*, die als pamfletschrijver, vooral in 1650 bekend geworden is?

³⁾ Van denzelfden man wordt in een ander pamflet, *Nieuwejaersgift* enz. gezegd: „De man met zijn slaghtanden bedeckt zijn bijters soo met zijn lippen, dat hij nu wel een zuygh-hontjen lijkt, daer hij eerst wel voor het qua beest in Piramus en Thisbe sou hebben konnen spelen.“ Bedenken wij nu, dat voor iemand met zulk een uiterlijk de naam van *akervarken* zeer geschikt was, dan denken wij tevens aan Simon Engelbrecht, op wien in het handschrift van Meyer's *Mengeldigten* (reeds aangehaald bl. 121 noot 1) de beide regels van Vondel worden toegepast:

„Wie wroet des Amstels Schouburgh om?
Een Akervarken bot en dom.“

Zooals is aangetoond door Dr. G. Penon — *Hist. en bibliogr. beschouwing van Vondels hekeldichten*, Groningen 1873 bl. 190—200 — slaan die regels op den tegenstand, dien Vondel in 1637 bij de opvoering van zijn *Gijsbregt van Aemstel* ondervond, en kunnen zij dus niet gericht zijn tegen Jan Vos, gelijk vroeger werd aangenomen. Simon Engelbrecht evenwel was in 1637 voor de eerste maal schouwburgregent, en is hij de man met de slaghtanden, dan behoeven wij de beteekenis van den naam *akervarken* niet ver meer te zoeken, en niet tot die van „vreemdeling“ onze toevlucht te nemen.“

flet niet alleen met name genoemd, maar zelfs meer dan anderen doorgestreken wordt. De schrijver houdt hem blijkbaar voor E B I S K A, of ten minste voor dengene, die aan het nabericht het grootste aandeel gehad heeft. Van hem toch zegt hij, dat „hij oock gewoon is namen te verduysteren, 't welk in sijn Minnedigjes, uyt *Secundus* overgeset, blijkt, daer hij mede als de sijne pronckt,“ zoodat hij ook nu „gewis goet gevonden heeft maer letteren te schrijven, om altijt schuylewinckje te kunnen speelen.“ Blasius' letterkundig verleden wordt opgehaald, en met zijne werken wordt de draak gestoken. Vooral wordt hij bespot om den schijn van geleerdheid, dien hij aanneemt. „Den Heer Advocaet,“ heet het, „die Latijn hoest en Fransch niest, dien ick uyt een gróotsen hoeck wat te blasen, laet ons dan wat hoger singen, ergo paulo majora canamus. Doch sijn opgeschorte neus, en knevels ontsetten mij, als elck; echter geloof ick dat sijn *spiritus fabularis* Vroevaer van de Goden is geweest, mitsdien hij al *Jupiters snaren macousins, putijns en amici* tot in het binnenste van hare blinde darmen kent. De kusjens uyt *Bonefonius* geknepen, klappen zijn liefjens so hart voor de lippen, dat dien Heer hem voor de Poëtse Recht-Banck van een onvergeeflijk diefstuck en derhalven de strop waert *coram poëtico tribunali* eerstdaegs van *furtum extra normam, et ideo laqueo dignum* sal beschuldigen: doch ick heb verstaen dat hij al eenige texten uyt *Justinianus en Tiraquellus* tot voldoeningh, *ad satisfactionem*, heeft opgesoght; *Lisander en Caliste* hebben al haer schoone Frans vergeten, en spreekken sulck een Haerlemmerdijx tael, datse te met groote moeyten hebben eerse malkander verstaen. *Plautus* heeft door het ineeten van *Dubbelt en Enkel*, dat hem hoogh wiert aengepresen, sulck een walgingh gekregen, dat den Heer Doctor hem, met sijn Professoors rock noch aen, quam besoecken, en een Purgatie, om het quaetaerdige quijt te worden, ordineerde: 't welke de Lijder in te nemen weygerden uyt reden datter dan het heele spel uyt sou moeten, en derhalven een weynigh van de *Geelijke Tweelingen* nam, dat vrij cordiael zijnde hem seer friscesceerde.“ Iets verder heet het weder: „echter verdient den

Heer Blasius wel de elfde plaets onder de Blijspels-digteren , met zijn *dubbelt quaet* en *enkel lelijk Spel*."

In het laatste gedeelte van het pamflet, waar eene niet onvermakelijke schildering gegeven wordt van den woordenstrijd door de leden van de beide partijen gehouden in den boekwinkel van Lescailje, komt Blasius voor als het hoofd van de schouwburgpartij. De schrijver noodigt zijne lezers uit, eens naar het winkeltje van Lescailje, den drukker van den schouwburg, te gaan, als hij zien wil, hoe de leden der schouwburgpartij, die „tusschen elven en twaelfen het winkeltje proppen,“ zich aanstellen. Raakt men daar wat al te zeer in vervoering, dan is het de Advocaat, die zijne knevels opstrijkt en de anderen tot bedaren brengt met een mondvul Grieksch. „Οὐδὲν σιωπῆς ἐστὶ χρησιμώτερον, daer is geen dingh beter als swijgen,“ zegt hij, waarop de anderen, ofschoon ze geen Grieksch verstaan, „hem voor een goet Griek erkennen,“ maar beter tot zwijgen worden gebracht door het binnentreden van Dop met één of meer van de zijnen, op wiens komst ieders gelaat van kleur verandert. „Spraken de Messieurs niet van een goet Griek?“ vraagt de Apotheker, en Asselijn, alias de verwer, antwoordt, dat men van Blasius spreekt, „waerop terstont dien Heer, die van der jeught aen seer vaerdigh is geweest, want hij doen al Lettere d'amour voor 2 à 4 penningen tot gerief van de Bueren schreef, vraeght of sij dat woort Griek na den eygene of hedendaeghs veel gebruyckelijke zin verstaen. Wel, seght de Verwer, soo als het de meeste menschen verstaen, waer op zijn partij hem toe-bijt: Dat's geck. Hierop isset of men malkander het leven benemen sal: ja, sij wemelen soo onder een, dat soo yemant dan komt om een spel te kopen, die kan niet anders dan over het venster gerieft worden.“ Wanneer men het winkeltje van Lescailje voorbijkwam, kon men daar menigmaal, volgens den pamfletschrijver, „lustigh hooren uytvaren tegen Nil Volentibus Arduum.“ Het beste van al wat in Lingelbach's schriften te vinden was, heette het dan, „was de kunstige copije na zijn Broeders Doolhof, bijzonder daer de Engeltjens dalen, ende die stijve Herdertjens haer verwonderen: doch het was

die Heer te vergeven, alsoo hij doen noch niet met de stralen van N. V. A. verlicht was. Hij hadde oock voor hem te sien, dat (mits zijn harsenen door zijn korte hals wat dicht aen zijn maeghpijp lagen) sij niet quamen uyt te sacken.“ Kwamen er onder deze en dergelijke gesprekken nu nog leden van Nil binnen, dan was het een leven als een oordeel, zoodat „de Limoen-meysjes over de deur begonnen te roepen: daer sijn, daer sijn die rammelaers alweer, die daer gisteren soo keven.“ De leden van Nil daarentegen hielden „contracollegium tot den Boeckverkoper *Gaesbeek*,“ en verklaarden „dat kleyne voorhuysje van Aeltje, en desselfs trampelaers voor *Anathema*,“ terwijl zij „*Jan van den Bergh*, als de eer van hunne Poëzij te drucken niet waert, van die schoone Calandisie beroofden.“

Tegen het eind van 1670 schijnen de twistende partijen wat tot bedaren gekomen te zijn, hetgeen aan eenen twiststoker aanleiding gaf om met 1° Januari 1671 een vrij wat gemeener pamflet, dan het vorige was, in het licht te zenden, getiteld: *Nieuwejaersgift, aen Nil volentibus arduum en E B I S K A* ¹⁾). Het is in de eerste plaats gericht tegen Nil, om de waarschuwing, door dat genootschap geplaatst achter het onderzoek van het Tooneelspel zonder Tooneelspel; maar de schrijver, die zich tot motto gekozen heeft: „in utrumque paratus,“ spaart ook de tegenpartij niet. Het geheele geschriftje, waarin ook een hekelend gedichtje voorkomt op de schijnbare verzoening van de twistende partijen, heeft alleen ten doel kwaad zaad te strooien, en de oprechtheid, waarmee men den twist schijnt bijgelegd te hebben, in verdenking te brengen. Zoo wordt er, om slechts één voorbeeld te noemen, van Blasius gezegd: „Ick wou wel om een half-blancks Nieuwe-jaers-kaersjen, dat die geknevelde Advokaet in Nova Sembla woonde, alsoo hij onlanghs

¹⁾ Het heet gedrukt te zijn „t'Amsterdam bij Thomas Vredeman, in de jonge Olijftak 1671,“ en heeft als titelvignet eene gruwelijk leelijke houtsnede, voorstellende de uitdrijving van Adam en Eva uit het paradijs, waarvan, volgens den pamfletschrijver, de beteekenis is, „dat soo wie van beyde partijen weer eerst begint de twist aen te rechten, dat die uyt het Poëtsche Paradijs sal gedreven worden en gehouden werden voor een Nacht-uyt onder de eerlijke uylen.“

seyde: Sij zijn op een arghjen uyt, en van Nil volentibus arduum is alsoo min voor ons, als voor de Trojanen van de Grieken, wat goets te hopen. 't Was derhalven niet quaet, dat die Geknevelde Advokaet, als een bedorve lidt, van uw verenight geselschap wiert afgesneden; also hij daer maer op uyt is om alle vreedsame onderhandelingen tot *Intelligentibus*, *Carthesius*, en in 't *Winckeltje*, als elders meer, te verijdelen, en om verre te stooten."

De vergaderplaats van N. V. A. wordt *Stil Malta* genoemd, en die benaming brengt ons op een derde schotschrift in verzen, dat onderteekend is: „Gegeven in Stil Malta, onder het zegel der Broederschap N. V. A.," en aldus begint:

„Een Deenschen hum'ling komt hier op een stroowisch drijven;
Raakt met zijn bedelkorv van rijmerij te paard,
Hij roffiaand, pasquid en klinkerd en verjaard,
En krijgt aldus den slemp, huysvesting, kleedren, schijven.

Wel Jan Blaas,

Of wind van afteruyt, hoe speel je dus den Baas?
Omdat je staard ('k meen Hoofd) van 't Schouwburg bent? hoe!

keert gij

Muts, rok en corpus in de geckxkap van Pasquijn?" ¹⁾

De titel geeft eenige moeilijkheid. Hij luidt: *Het leven en Bedrijf van den blasenden Advocat Mr. Johan Stoknar, uytstekend Poët van „den Stok in 't Hondert.*" Die woorden geven te kennen, dat Blasius een gedicht gemaakt heeft, getiteld *Stok in 't Hondert*, of ten minste dat zulk een gedicht aan hem werd toegeschreven; maar welk gedicht?

P. A. Tiele ²⁾ en Mr. J. I. van Doorninck ³⁾ noemen, op bovengenoemden titel afgaande, als het werk van Blasius het schimpdicht *Stok in 't Hondert op 't Burgerlijk versook* ⁴⁾ van

¹⁾ Deze regels neem ik over uit Dr. A. J. Kronenberg, *Het kunstgenootschap Nil Volentibus Arduum*, bl. 92.

²⁾ Zie P. A. Tiele, *Bibliotheek van Nederlandsche pamfletten* III (Amst. 1861) bl. 41, waar dit pamflet als N° 6474 aangehaald staat.

³⁾ Mr. J. I. van Doorninck, *Bibliotheek van Nederlandsche anonymen en pseudonymen*, bl. 442 N° 4260.

⁴⁾ Dat schimpdicht vindt men, behalve als los pamflet, ook overgedrukt in *Nederduitse en Latijnse Keurdigten*, Rotterdam 1710 bl 400 vlg.

11 Sept. 1672, gemaakt éénen dag nadat zij, die ontevreden waren over de Amsterdamsche vroedschap en die veranderd wenschten, op de Kloveniers-Doelen samengekomen waren en onder den naam van Burgerlijk Verzoek aan Zijn Hoogheid den Prince van Oranje, eene nominatie van drie-en-dertig personen hadden opgemaakt, waaruit zij wenschten, dat Willem III eene nieuwe vroedschap zou kiezen. Kunnen wij het er echter inderdaad wel voor houden, dat *de Stok in 't Hondert*, door Blasius geschreven toen hij nog „hoofd van 't Schouwburg“ was, dus vóór de sluiting van den Schouwburg in 1672 — een gedicht bovendien, waarvoor hem een pamfletschrijver tuchtigde, die zich den schijn geeft van uit naam van N. V. A. te spreken — dezelfde *Stok in 't Hondert* is geweest, die door eenen onbekende den 11^{den} Sept. 1672 op 't *Burgerlijk Versoek* werd geworpen? Ik geloof het niet, en nog te minder, omdat Blasius ook verder geene blijken geeft van zich met regeeringszaken te willen bemoeien; maar zoolang het gedicht, dat in het pamflet aan Blasius wordt toegekend, niet bekend wordt, is het niet overtuigend te bewijzen, dat *de Stok in 't Hondert* en *de Stok in 't Hondert op 't Burgerlijk Versoek* twee zeer verschillende gedichten geweest zijn, het eerste van 1670 tegen N. V. A. gericht, het tweede van 1672 tegen de zoogenaamde „oproermakers.“ In 't volgend hoofdstuk evenwel zullen wij aanleiding hebben om eene gissing te wagen, die, als zij juist mocht zijn, de reeds *a priori* onwaarschijnlijke meening, dat Blasius zich met het burgerlijk verzoek van 1672 zou bemoeid hebben, geheel zal doen verwerpen. Hoe het zij, *het Leven en Bedrijf van den blasenden Advocat* was niet het eenige schimpdicht, dat Blasius voor zijn *Stok in 't Hondert* te lezen kreeg. Twee andere, in 't Vlaamsch opgesteld, kwamen achtereenvolgens uit. Ik voeg ze hier zonder verdere commentaar bij. Het eerste luidt ¹⁾:

„Vlaemsche Consultatie voor den Stoknar, of
Schriftelayk Hadvijs van Lieve van Gentene,
Hom ten koste van Jean de Blasere te prentene.

¹⁾ 't Is te vinden in het *Derde vervolg van de Latijnsche en Nederduitsche Keurdichten*, Utrecht 1728 bl. 115.

JEAN DE BLASERE, stoónde met sayn Corpus sjuris in desperôtie,
 Olt als een dullen ont, tot heerlayke Liens calangie en haffrontôtie,
 Montfangende van gedegrogeerde Notarissen en Oornsche Klerxkens niets
 hom uyt te practiserene,
 Is in casus Jan Jurrian schriftelayk, logenachtig, en Rhethorykelayk
 te hadviserene,
 Zau! was jaards em? nu hij van *de Boekbinders Boom* dray Patacons
 per blat eeft.
 Wa Jean de Blasere, aud den wind in, eer UL *Nil Volentibus* voor UL
 inpudente blaaskaak of stinkend gat geeft.
 Traudeerd liever UL Poeterij, en straykt UL Mustaches in *Aaltjens*
 winkeltje,
 Is dat UL meer hover een valse Attestôtie de ses weken kraygt van
 een *Veenemans* kinkeltje.
 Stoknar, retraheerd den *Stok* door UL in *het ondert* gesmeetene,
 Indien UL bij gantsch menten! de voering van UL *Evenquaats*-rok niet
 met duysend ellens wilt voelen meetene.
 CL kund dit happliceerene, als een geglosseerd Hadvijs, en drecketôle
 consultôtie,
 zonder een splayte-mayte te spenderene. Et is *pro Deo* en uyt lautre grôtie.
 Onder stond: Lieve van Gentene, J. U. D. De superscriptie was: Desen
 say gesonden aan den Eselen, Onwilsen, Erentveesten, Mr. Jean de
 Blasere, Lycentidjoot in beyde de Krommen.“

In welk opzicht men over Blasius als advocaat te klagen
 had, weten we niet; misschien ook hebben we hier alleen met
 lasterlijke toespelingen te doen; maar wie hem de leelijke kool
 gestoofd had, dat gemeene acrostichon op hem te doen ver-
 spreiden, was zeker een onverzoenlijk vijand van hem, want
 hij liet het er niet bij, maar zond, onder het motto *elk sayn*
beurte, nog een tweede gedichtje in 't Vlaamsch op hem rond ¹⁾,
 dat aldus luidt:

„Een Vlooms Apozemaken excellent
 Ter cuure van Heer Stokken in Retorique geprent.
 Miester van Stokkene, die grand Commissionaire failjant,
 Uite der Hannen Moojeren Seissen gegroeit tot eenen Ollandsen Negotiant,
 Adde scheele oftswere gekregen van biestere groote evele,
 Door een lauwerkransken, em gevlogten ter verzagting zijner jeukende
 krevele.
 Want ey zat soo mistike als einen volsloogen Hypochondriack.
 Wat em deerde, ofte niete, ie was oel zieke, ofte hadde groote kak,

¹⁾ Te vinden in het *Vijfde vervolg van de Latijnsche en Nederduitsche*
Keurdichten, Utrecht 1729 bl. 90 vlg.

Zoo reed em et oofl op stelten door biestere vlage op vlage.
 Ach! da Laurierke! (grees hij) wekt me en inflammatie in der mage.
 Die may da vuurken gestookt eeft, is wel een versjerde puritein,
 Kreeg ik em in mine gewrigen, ik maalde em, wie ne mostart zoo kleyn.
 Zijn Uusvrauwe quam gelooopen, en vraagde vast: Waare,
 Waare schortet Stokkene? ach, kreet hij, dan hierne, dan daare,
 Dat Rolleke, da Refereinke geprent te onser dangier
 Aalt mich de uyt hover den kop, en priegelt mich den balge, as den
 Ane de pier.

Ad ik den Boeve, die mij bestelt zulk eene pernitiouse zake,
 Ik oolde den Retoriker het regter ooge op de slienke kake.
 Ofte olp em agter um Raathouse op et Boeventonneel
 Dat em bekomen sou as den ond de gestolen worst in de keel.
 Sjerni! Rasque Traidoor! En *Her van Ter Nazione* zoo te afrondsieren!
 Zein Oogduits fatsoen en Neerduits credit zoo te violieren!
 Ik vliege tot de Wrooke, et Regt moet er me deur.
 Ach! (kreet saine Alwaarde Beatris) main goeje Stokke! wagt au daar veur.
 Dat es et spoor biestere. Want wasse daar Regt uppe te erlangen,
 Een viesdief alhier, in deugd au gelaik, was er al lang voor gehangen.
 Moor, daar 's nichts met te profitieren, al klaagde gay nog zoo luyd.
 Daarom best, kalje la boke! eer da we nog meer krijgen van de lavuyt.
 Want al hadde gay bewijz van den Mooker, en Drukker te gedder,
 Nog zou 'er de Justitiezool mê spotten, mijn goede Fedder.
 En wijzen au 't vogeltjen op den Boom, al keekt ey nog zoo bril.
 Want et es verloren gefluyt, ô Stokkene! wen het poord niet pissen en wil.
 Daar stont Miester van Stok, en zag as ne Stoknar, die in de sneeuw
 he gedreten,
 En wat rood? ad ey den knol niet verdient, zen woor em niet toe-
 gesmeten."

Men ziet dus, dat Blasius niet gespaard werd, dat hij den
 reeds op zoo jeugdigen leeftijd verkregen dichternaam slechts
 ter nauwernood kon handhaven, en den zoo hevig begeerden
 roem koopen moest voor veel verdriet, vijandschap en hoon.

TIENDE HOOFDSTUK.

De Malle Wedding.

Door de hoogstongunstige critiek, die Nil Volentibus Arduum over den tooneelarbeid van Blasius had uitgebracht, liet deze zich niet afschrikken; integendeel zij schijnt hem juist aangeprikkeld te hebben, om altijd meer te leveren, en te toonen, wat hij vermocht. Geheel zonder invloed op den aard van zijn werk bleef die critiek echter niet. In plaats van zijn eerste stuk, *de Edelmoedige Vijanden*, weder ten tooneele te doen voeren, zooals het hem in zijne jongelingsjaren uit de pen was gevloeid, onderwierp hij het aan een gestreng onderzoek, vóór hij het opnieuw den tooneelspelers in handen gaf, en er een derden druk van in het licht zond, die in 1671 bij Jacob Lessailje verscheen. In zijne, van 13 April 1671 gedateerde, opdracht aan Mr. Jacob de Graaf zegt hij, dat van zijne Edelmoedige Vijanden sinds hun eerste optreden de „kleederen, door de meenigvuldige tooneelstrijden, soo afgerotst zijn, dat sij meer als ter halver sleet, doorgaans, om in haar aansienlijke stand te blijven, een nieu gewaad vereisten.“ Het heeft hem dan ook niet verdrotten, „haar duitsche tongriem met een sachte hand aan te raakken, en deselve van een te strenge hardigheid, tot een min aanstootlijke Rijmspraak, hunne taalwoorden wat te veranderen, op de eene plaats etlijke te verschikken, en op de andere weêr nieuwe in te lassen.“ Overigens is hij er evenmin toe kunnen komen, in den loop van het stuk iets te veranderen, als er al te angstig op te letten, of zijne vertaling het Fransch wel altijd op den voet volgde, vooreerst omdat zoo iets toch niet is vol te houden, vervolgens omdat ook de Fransche dichter zich ten opzichte van zijn Spaansch origineel tamelijk wat vrijheid heeft veroorloofd. Wat het laatste punt betreft,

beroept hij zich op Vondel, die evenmin eene al te woordelijke vertaling eischt. Zoo wapent hij zich vooraf tegen eene mooglijke beschuldiging van N. V. A., die hij met het oog op hunne vorige beoordeeling zijner stukken verwachten kon. De toon, dien hij daarbij aanslaat, is echter bescheiden en vrij van alle strijdzucht.

Dat hij zijn stuk op vele plaatsen verbeterd had, was geen ijdel beweren. Hij heeft het inderdaad van de grofste fouten gezuiverd, onduidelijke regels duidelijker gemaakt, enkele stoplappen en andere harde uitdrukkingen weggenomen, en alle slechte rijmen door andere vervangen. De voornaamste verandering, die hij in het stuk gemaakt heeft, is, dat hij aan zijne personen weêr de Spaansche namen gegeven heeft, die ook Scarron had behouden, terwijl hij ze bij zijne eerste uitgave door Nederlandsche had vervangen; en dat hij het stuk niet meer in Amsterdam laat spelen, maar in Toledo, waar de handeling dan ook beter te denken is, dan in eenige plaats van ons land. De Leidsche student is weêr geworden, wat hij te voren was, een scholier van Salamanca. Ofschoon wij erkennen moeten, dat hij zodoende verstandig heeft gedaan, heeft die verandering toch den schijn van een protest te wezen tegen de handelwijze van Nil Volentibus Arduum, dat aan zijne vertalingen, zooveel mogelijk eene Nederlandsche kleur had gegeven. Stellig was het een protest tegen dat genootschap, waarvoor alle alleenspraken contrabande waren, dat Blasius bij zijne omwerking eene alleenspraak van Don Pompeo in zes zesregelige coupletten, die bij Scarron niet voorkwam, in het stuk heeft ingelascht ¹⁾. Zoo laat hij ook een wat al te lang drinkliedje van veertien coupletten door den, tot Krispijn verdoopten, Jeroen zingen, terwijl hij bij de eerste uitgave slechts vier regels had opgegeven ²⁾.

Het tweede stuk, dat Blasius in 1671 ten tooneele bracht, was nieuw en verscheen in dat jaar bij Jacob Lescaijle onder

¹⁾ Als zevende Tooneel van het tweede bedrijf. Zie den derden druk bl. 21 vlg.

²⁾ Zie het tweede Tooneel van het derde bedrijf, in de eerste uitgave bl. 27, in de derde bl. 33—36.

den titel: *De Malle Wedding, blijspel*. Hij droeg het den 13^{den} Juli 1671 op aan eenen zijner tijdgenooten aan de Leidsche Academie, Mr. Jacob Hinloopen, en begint die opdracht met eene vrij uitvoerige verhandeling over de voortreffelijkheid der vrouw, waarbij hij een groot aantal versregels aanhaalt van „wijlen mijn heer en mij toegedaane vriend, Ridder Jacob Westersbaan, Heer van Brandwijk etc.“ Daarop komt hij op het stuk zelf, dat „Boisrobbert, abt te Chastillon, uit den Spaansche, na de welvoeglijkheid van zijn Tooneel, in die tijd, in veertien daagen opgeslaagen had“, dat hem „door den Heer Simon Engelbrecht, onsen waarden Meede-Regent van de Schowburg, en ongemeenen vlijtigen besorger van der selver welvaart, ter handen was gestelt,“ en dat hem „gelust heeft bij geleegen landleeven onder gebruikelijke stilstand van onbruikelijke rechtsdaagen in veertien daagen na te bootsen.“

Zijn oogwit is niet, zegt hij — en daarbij doelt hij klaarlijk op zijne tegenstanders, de leden van N. V. A. — „sodanige wanschikkelijkheid, als eenige eigenselfs-minnaars in haar scheel verstand daarin soude meenen te kunnen aantreffen, te vuur en te swaart te bepleiten tegen die overvliegers, die aan dat gebrek geboeit leggen, dat sij volmaaktheid in haar selve en bespotlijke ongerijmtheid in andere vinden.“ Verder verklaart hij — en ook dat zal wel tegen het kunstgenootschap gericht zijn, — in welken zin hij wenscht dat het tooneel eene oefenschool der zeden zal wezen, en waarom hij gelooft, dat niemand zich behoeft te schamen in den Schouwburg geweest te zijn. „Na 't gerijmde getuiggenis van wijlen den vermaarden Poët Jan Vos“, zegt hij, „diend de Schowburg bij ons, ten voordeel van d'oude stok en ouderloose wees,

„om 't afgeslooft verstand

Met geest te voeden, en het spoor der deugd te wijzen;

Sij wraakt de gruwelen en leert de vroomen prijzen,

En stelt hen, als de Son, bij 't hel gestarnt ten toon“ ¹⁾.

¹⁾ Dat Blasius juist van Jan Vos eenige versregels aanhaalt, is niet zonder beteekenis. Geene tooneelstukken mishaagden meer aan Nil Volentibus arduum, dan die van Jan Vos, zooals men zien kan uit Pels' *Gebruik en Misbruik des Tooneels*, uit het *Naankeurig onderwijs in de Tooneelpoëzij*, en vooral ook uit het in 1718 te Amsterdam door L. R.

En dan gaat hij voort: „gelijk wij meede daar van gevoelen in seekker Gedicht aan den wel-edelen gestrengen Heer Dr. Gerard Bikker, Heer van Zwieten, etc. onlangs geschreeven, daar het, onder andere deese stof te berde komende, dit houdt, dat het is eene plaats

„daar niemand word geschonden,
Daar men siet geeven en ontfangen sachte wonden :
Daar d'afgewerkte geest verquikt word; daar de deugd
Noch heilige Godheid word gelastert; daar de jeugd
In tijd van tijden word geëffent en gesleepeen;
Daar Jupiter sijn vuur in d'arendsklaaw gegreepen
Met donder uitschiet; daar Neptuin sijn seerug leent
En zoekasteelen torst; daar Pluto hels gebeent
Verrijsen, en de hel opspalken doet sijn kaakken;
Daar Circe, daar Medée haar tovergal uitbraakken;
Daar Pan, daar Priapus, daar Mavors heeft sijn rijk;
Daar Lente, Somer, Herfst en Winter komt gelijk.“

Het gedicht, waaruit die regels genomen zijn, is mij onbekend. 't Is ook de vraag, of het wel ooit gedrukt is, doch indien het inderdaad van de pers is gekomen, dan moet het afzonderlijk in het licht verschenen zijn. Dat de verhouding van Blasius tot de leden van Nil Volentibus Arduum, toen hij zijne *Malle Wedding* uitgaf, alles behalve gunstig was, getuigt o. a. het volgend zesregelig versje, op zijn stuk gemaakt en op de laatste bladzijde daarvan afgedrukt:

„Hoe bits de laster der gestorte hovaerdij
Uyt haet sijn gal braekt op de Schouburgh, aen het IJ,
Noch offert *Blasius*, die trots de nyt doet swighen,
Dit Blijspel ten Tooneel, daer 't als de Son sal lighten.
Hem gaen, die kunnen dat sij willen, spijtig naer;
Maer hij bereikt meer roem alleen, als sij te gaer.“

De dichter van die regelen, die er ook zijnen naam onder heeft geplaatst, is de Haarlemsche procureur P. Rixtel, van wien in 1672 een treur-blij-eindend spel zou worden uitgegeven, getiteld *Grooten Robbert*, en die zich ook door eenen bundel *Mengelrijmen* bekend maakte.

uitgegeven *Zedig en Dichtlievend onderzoek op Aran en Titus of wraak en weerwraak*, Treurspel, gerijmd door Jan Vos. Uitvoeriger handelt daarover Dr. J. A. Worp, *Jan Vos*, Groningen 1879 bl. 107 vlgg.

Onwaarschijnlijk is het niet, dat de aanleiding tot dien aanval te zoeken is in het gerucht, waarvan men de bevestiging niet lang meer behoefde te wachten, misschien zelfs reeds ontvangen had, namelijk dat Nil Volentibus Arduum ook dit blijspel weêr narijnde. Met eene opdracht aan Mr. Hendrik Hooft, van 11 Juli 1671 gedateerd, dus slechts twee dagen vóór die van Blasius, zag die narijming dan ook het licht bij Adriaan van Gaasbeek, onder den titel van *De malle wedding of gierige Geeraardt*. Die opdracht echter bevatte niets, wat voor Blasius of de Schouwburgregenten onaangenaam kon zijn; zelfs doet het genootschap moeite om het publiek te doen gelooven, dat hier niet aan narijming behoeft gedacht te worden, daar in die opdracht gezegd wordt, dat „reets voor weinig Jaaren, door een lidt van ons Konstgenootschap, het gansche opstel gemaakt, en voor een groot gedeelte berijmt was.“ Tusschen de bewerking van Blasius en die van N. V. A. was een groot onderscheid. Had Blasius zich weêr, als naar gewoonte, van Alexandrijnen bediend, de leden van N. V. A. schreven het stuk „in vaerzen aan bezondere maat noch rijm gebonden,“ zooals op den titel te lezen staat: „een nieuwigheid van de maate en 't rijm der vaerzen,“ naar hunne eigene opmerking in de opdracht, „die niet altijd eene streek van langte en rijming gegeven is; maar zoo als 't vallen wilde, nu lang, nu kort, en dan na elkanderen, dan over 's handts gerijmt zijn, gelijk onweetens noch nooit in eenigh Nederduitsch Tooneelstuk gepleegt is geworden.“ Verder heeft Blasius zijn stuk zoo getrouw mooglijk vertaald, en ook de persoonsnamen van het oorspronkelijke behouden, terwijl de leden van N. V. A. van hun stuk zeggen, dat de „geschiedenis eenigsins uit het Spaansch en Fransch ontleent, en na onze heedendaagsche tijdt en zeeden geheel gepast en verandert is.“

Het stuk van N. V. A. is, zoowel als dat van Blasius, eene bewerking van *La folle Gageure ou les Divertissements de la comtesse de Pembroc* van FRANÇOIS LE METEL DE BOISROBERT (geb. 1592 † 1662), in 1653 te Parijs uitgegeven, en zelf weder bewerkt naar het bekende stuk van LOPE DE VEGA, *El mayor imposible*, dat zelfs door hen, die overigens met het Spaansche

tooneel niet hoog loopen, zooals Klein, als een meesterstuk geprezen wordt ¹⁾. Dat de lofspraak niet onverdiend is, kan zelfs uit eene korte inhoudsopgave van het stuk blijken, ook al heeft Blasius het door den Franschen trechter in het Nederlandsch overgegoten.

De dichter verplaatst zijne toeschouwers in den kring van de gravin van Pembrok, die als kunstbeschermer een aantal zangers en zangeressen, dichters en schrandere geesten om zich heen heeft verzameld. Aan liederen en gedichten ontbreekt het te harent niet. Vooral Lidamant munt als dichter uit, maar ook anderen beoefenen de dichtkunst, zooals Telame, die echter bescheiden genoeg is, om te zeggen:

„Mijn kreupel Rijnwerk sou uw keurig oor verveelen,
Ik maak slechts Klinkkerts, Snel- en Schimpdicht, en Rondeelen,
Daar 't rijm van Lidamant is van hoogdraavend' aart.
Mijn knippelveersjes zijn al overlang verjaart“ ²⁾.

Even bescheiden is Akaste, de vriend van Lidamant:

„Mijn Geest is nooit op 't hoogst: diës rijm ik slechts in 'thondert,“
zegt hij, en dan draagt hij een kort paskwil voor, door hem op eenen jaloerschen man gemaakt, maar in zóó beschaafden vorm, dat de gravin er van zegt:

„Schoon dat Akaste op pasquillen sich verstaat,
Soo gaat doch echter zijn pasquil niet boven maat“ ³⁾.

In dien kunstkring gaat het dus geheel anders toe, dan in dien van N. V. A., en het zou mij niets verwonderen, als Bla-

¹⁾ J. L. Klein, die er in zijne *Geschichte des Drama's X* (Leipzig 1874) van p. 23 tot p. 54 over handelt, zegt er van p. 24: „Lope's Stück zeichnet sich vor Allem durch poëtischen Glanz aus, durch lyrischen Reiz und eine dramatische Entwicklung der Grundgedanken im Cancionero-Styl.“ Even gunstig is het oordeel van A. F. von Schack, *Geschichte der dramatischen Literatur und Kunst in Spanien II* (Berlin 1845) p. 374: „In El mayor imposible scheint alle Grazie, Feinheit und Anmuth, die nur ein Lustspiel schmücken kann, vereinigt zu sein.“ Eene vrije hoogduitsche vertaling er van is geleverd door Ludwig Braunsfels, *Dramen aus und nach dem Spanischen*, Frankf. a/M. 1836, I 2.

²⁾ Zie *De Malle Wedding*, bl. 7.

³⁾ Zie *De Malle Wedding*, bl. 8.

SP
↓
TR
↓
Ned (Bl)

sius opzettelijk dat onderscheid in het oog heeft willen doen vallen. Verder schijnen bovenstaande regels in verband te staan — en daarom juist heb ik ze aangehaald — met de paskwilen, op Blasius als dichter van den *Stok in 't Hondert* gemaakt, hetzij dan dat zij daarop zinspelen, hetzij dat, zooals mij niet onwaarschijnlijk voorkomt, juist zij aanleiding tot die paskwilen hebben gegeven, en de aan Blasius toegeschreven *Stok in 't Hondert* niets anders is, dan het gerijm in 't honderd van Akaste, o.a. op eenen jaloersche, zooals ook de leden van N. V. A. waren. Daar echter iedere poging om paskwilen vol toespelingen te verklaren, gevaar loopt schipbreuk te lijden, en ook verder in het stuk geene toespelingen meer voorkomen, zullen wij, dunkt me, verstandiger doen met nu maar ongestoord den loop van het stuk te vervolgen, en te zien, op welke wijze de gasten der gravin van Pembrok zich verder bezig houden. Vooreerst worden er dan raadsels opgegeven door Telame, opgelost door de schrandere gravin, en vervolgens wordt er een klinkdicht voorgedragen door Valere, den vertrouwde van Telame, dat aan de gravin aanleiding geeft tot de vraag, wat hare gasten wel voor het alleronmogelijkste houden. De een antwoordt dit, de ander dat, maar Telame, die zijne zuster Diane als een Argus bewaakt, beweert, dat niets zoo onmogelijk is, als

„Dat oit een vrouw van eer sou buigen voor geschenkenken.“

Lidamant is het niet met hem eens, en houdt niet alleen staande, dat

„Een maagd onmogelijk wel te bewaaren is,“

maar wil zelfs wedden om duizend pond, dat Telame niet in staat zal zijn, zijne zuster, hoe eerbaar zij ook wezen moge, zóó te behoeden, dat hij, Lidamant, haar niet heimelijk uit hare woning zal weten meê te lokken. De weddenschap wordt aangenomen, maar schijnt weinig kans te hebben om door Lidamant gewonnen te worden, daar deze Diane nooit heeft gezien. De gravin echter belooft hem te zullen bijstaan, en dat verhoogt zijnen moed, terwijl hij bovendien hulp zoekt en vindt bij de schrandere van zijnen knecht, Philippien. Telame

gaat naar huis en draagt aan Tomire en twee wachters op, zijne woning goed te sluiten en zorgvuldig op te passen, dat niemand er binnen sluipt; doch Tomire is de rechte man niet, om die moeilijke taak op zich te nemen, want hij begint al dadelijk met eene groote onhandigheid. Hij vertelt namelijk aan Diane alles wat er is voorgevallen, en natuurlijk is daarvan het gevolg, dat zij belang gaat stellen in dien Lidamant, dien zij vroeger nooit heeft gesproken, maar die haar nu geen oogenblik meer uit de gedachte is; natuurlijk evenzeer, dat zij in verzet komt tegen haren broeder, door wien zij zich niet wil laten dwingen. Het duurt nu niet lang, of Philippien komt met eene van zijne schrandere vonden voor den dag. Als marskramer verkleed, weet hij toegang tot Diane te verwerven, en, onder den schijn van haar allerlei kostbaarheden te koop aan te bieden, laat hij haar een medaillon zien met het portret van Lidamant, dat haar dadelijk bekoort, en dat zij verlangt te bezitten, maar alleen kan krijgen in ruil tegen haar eigen portret. Als Philippien haar te kennen heeft gegeven, wie hem heeft gezonden, en hoe verliefd zijn heer is, toont Diane zich spoedig bereid om Lidamant te helpen in het winnen van zijne weddenschap. Dat was bijna mislukt, want Diane is onvoorzichtig genoeg, om het portret van Lidamant te laten zwerven, zoodat haar broeder het vindt. Alleen een leugentje en eene list van Philippien zijn in staat hem zijne achterdocht te ontnemen. Lidamant, die Diane niet kende, en alleen haar wilde schaken om de weddenschap te winnen, heeft haar portret ontvangen, en hoe meer hij het beziet, hoe meer hij moet erkennen, dat Diane bekoorlijk is; en de grap wordt ernst. Zijne liefde neemt al spoedig zoozeer toe, dat hij er eene gewetenszaak van maakt, haar te schaken; maar de gravin stelt hem gerust, en verheugt er zich reeds in, dat, wat eerst alleen eene aardigheid was geweest, nu tot een gewenscht huwelijk zal kunnen leiden. 't Is nu slechts de vraag, hoe Lidamant bij Telame binnengesmokkeld zal kunnen worden, doch Philippien weet raad. Voorzien van eenen, hem door de gravin verstreken, brief van den admiraal van Schotland, eenen neef van Telame, laat Philippien zich bij dezen aanmel-

den onder den naam van Fielebeert, stalmeester van den admiraal, en biedt hem een zestal paarden aan, die de gravin voor de grap overheeft. Telame, die in 't minst geen argwaan heeft, en zeer verheugd is over het geschenk, ontvangt Philippin, alias Fielebeert, uitermate vriendelijk en vraagt hem te logeeren. De schalk neemt dat na lang dralen aan, en heeft zóó gelegenheid, om onder den schijn van reisgoed alles bij Telame binnen te doen brengen. Daarvan maakt hij gebruik om Lidamant in eenen koffer de woning van Diane te doen binnenkomen, waar hij zich in den tuin verbergt.

Intusschen is Telame zeer ongerust geworden over den afloop van zijne weddingschap. De wachters vertrouwt hij niet meer ten volle en zijne zuster evenmin. Het eenige, wat hij meent nog te kunnen doen, om de weddingschap te winnen, is, dat hij zijne zuster ten huwelijk belooft aan Valere, die van deze omstandigheden gebruik maakt, om haar ten huwelijk te vragen. 't Is echter te laat: Diane en Lidamant hebben elkaar reeds gesproken, en die enkele ontmoeting is beslissend geweest. Zij verheugen zich in het gelukkig toeval, dat hen met elkaar in aanraking heeft gebracht, en beloven elkander standvastige liefde. Den nacht brengt Lidamant, schoon in eer en deugd, bij Diane door; tegen den morgen treedt hij brutaal tegen de deurwachters op. Vermomd, maar met de wapens in de vuist, breekt hij zich baan en verlaat de woning tot stomme verbaazing van den ontstelden Tomire. 't Komt er nu slechts op aan, ook Diane te doen ontvluchten, en daarbij is weér Philippin behulpzaam, die door Telame volkomen vertrouwd wordt. Hij wendt voor, eenen kostbaren ring bij de voordeur te hebben verloren, en houdt de wachters zóó goed bezig met daarnaar te zoeken, dat Diane met hare kamenier vermomd de deur kan uitsluipen, waarbij Lidamant haar natuurlijk staat op te wachten. Hij brengt haar bij de gravin, bij wie ook Telame verschijnen moet op last der koningin, die de zaak begunstigt. Daar wordt dan uitgemaakt, dat Lidamant de weddingschap heeft gewonnen en Diane huwen mag. Telame eindigt met aan het onveranderlijke zijn zegel te hechten, en natuurlijk wordt de schrandere Philippin rijkelijk voor zijne goede diensten

beloond. Daarmee eindigt het stuk, waarvan Blasius zelf in de volgende bewoordingen den korten inhoud opgeeft:

„Hoe eerst geveinsde Liefd' in echte trow verwisselt;
 Hoe strenge jaloesij en averechts vermoën
 Eens vrekken Broeders, op zijn Suster, word bedisselt;
 Al wat verliefde twee, minsuchtig, kunnen doen,
 Waarvan de een word uit- en d'ander ingeslooten;
 Hoe d'uitgestooten door zijn schrandre Dienaars list,
 (Dat dubble schildwacht, noch jaloerse Broeder gist)
 Zijn huwlijx Minnewit, roemruchtig, heeft beschooten,
 De wijze Schouburg sal, in Spel, vertoonen door
 Een *Malle Wedding*, die voor 't keurig oog en oor
 Vermaaklijk leersaam, elk ten voorbeeld, sal verklaren,
 Dat het onmoglijk is een Juffer te bewaaren.“

Buiten twijfel is dit stuk het beste van alle tooneelstukken, die Blasius heeft geleverd; het overtreft m. i. de bewerking, die Nil Volentibus Arduum van hetzelfde onderwerp gaf, en die het stuk van Blasius voor goed heeft verdrongen ¹⁾. Het getuigt van vooruitgang en bewijst, dat de critiek, waaraan de vorige stukken van Blasius onderworpen geweest waren, niet zonder invloed op hem was gebleven. De versbouw is veel beter, de woordenkeus veel gekuischter; fouten tegen maat en rijm, die vroeger tamelijk menigvuldig waren, komen er bijna niet meer in voor; en daarom is het zeer te bejammeren, ook voor den dichterroem van Blasius, dat hij niet op den goeden weg heeft kunnen voortgaan, maar dat zijn beste stuk tevens zijn laatste moest zijn.

Sinds 1671 is er niets meer van hem in het licht verschenen, en hij schijnt dan ook niet lang daarna overleden te zijn. Wel wordt het jaar van zijn overlijden nergens vermeld en schijnt ook geen enkel bevriend dichter eenen lijkzang op hem vervaardigd te hebben, maar dat zijn dood niet na 1673, waar-schijnlijk zelfs in 1672, te stellen is, blijkt uit een gedicht

¹⁾ Terwijl het stuk van Blasius niet herdrukt werd, heeft dat van Nil Volentibus Arduum zich lang op het tooneel staande gehouden en menigen druk beleefd: den tweeden in 1679, den derden in 1681, den vierden in 1713 en vervolgens nog twee, in 1727 en 1750. Ook bestaat er een *Voor- en naaspel om vertoond te worden bij Gierige Geeraard*, 28 Maart 1679, waarvan een vierde druk in 1713 verscheen.

van Katharina Lescailje „Ter bruiloft van den Heere Nicolaas Meyer Otto en Mejuffrouwe Maria Wiebouts, gevierd in Haarlem (waarheen zij zich metterwoon had begeven), den 21sten Aug. 1674“ ¹⁾). Een zonderling toeval dus maakt, dat de dood van eenen dichter, van wiens levensbizonderheden wij zoo goed op de hoogte hebben kunnen komen, alleen kan geconstateerd worden door een gedicht op de bruiloft zijner weduwe. Al te spoedig vergeten, zelfs bij zijne Celestyne, was dus de dichter van Fidamants kusjes, al te spoedig vergeten, ook bij tijdgenoot en nageslacht, de jonge man, die, op drie of vier-en-dertigjarigen leeftijd overleden, reeds door een zestal tooneelstukken de aandacht van Amstels schouwburgbezoekers had weten bezig te houden, maar er niet in geslaagd was, een „monumentum aere perennius“ voor zich op te richten, omdat de nijd van Nil Volentibus Arduum hem tot in zijn graf bleef vervolgen. Over hem sprekende en schrijvende bracht men het „de mortuis nil nisi bene“ maar al te weinig in toepassing, totdat men eindigde met hem zelfs niet eens meer onder onze dichters te tellen, en zijnen naam aan de vergetelheid prijs gaf. Dat laatste nu mocht zoo niet blijven, meende ik. Neemt hij ook juist geene eereplaats in onder onze dichters, dat hij eene belangwekkende figuur is geweest, die in de geschiedenis der Nederlandsche letterkunde geene onbetekenende rol heeft gespeeld, moge mijn overzicht van zijn leven en werken hebben bewezen.

¹⁾ Zie Katharina Lescailje, *Mengelpoëzy*, Amst. 1737 II bl. 81 vlgg.

INHOUD.

	Bladz.
Inleiding	III.
EERSTE HOOFDSTUK.	
Blasius vóór zijn optreden als dichter	7.
TWEDE HOOFDSTUK.	
De Edelmoedige vijanden	19.
DERDE HOOFDSTUK.	
Lysander en Kaliste	29.
VIERDE HOOFDSTUK.	
Geslachtboom en Mengeldichten	46.
VIJFDE HOOFDSTUK.	
Blasius en Katharina Questiers	70.
ZESDE HOOFDSTUK.	
Fidamants Kusjes, Minnewijzen en Bijrijmen	80.
ZEVENDE HOOFDSTUK.	
„Dubbel en Enkkel“ en „het huwelijk van Oroondate en Statira“	98.
ACHTSTE HOOFDSTUK.	
De strijd tusschen Blasius en Nil Volentibus Arduum	111.
NEGENDE HOOFDSTUK.	
Schotschriften tegen Blasius	129.
TIENDE HOOFDSTUK.	
De Malle Wedding	140.

